

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΠΜΣ: ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

«Η μετεξέλιξη του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης και δυνητικής αργίας – Αναστολής άσκησης καθηκόντων στην Ελλάδα από την ψήφιση του Ν.3528/2007 έως σήμερα.»

Φοιτήτρια : Παναγιώτα Σιαπάτη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Καλαμάτα, Μάιος 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

**«Η μετεξέλιξη του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης και
δυσνητικής αργίας – Αναστολής άσκησης καθηκόντων στην
Ελλάδα από την ψήφιση του Ν.3528/2007 έως σήμερα.»**

Φοιτήτρια : Παναγιώτα Σιαπάτη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων : Κωνσταντίνος Τσούντας, Καθηγητής

Εγκρίθηκε από την τριμελή επιτροπή αξιολόγησης την 9^η Ιουνίου 2022

Κωνσταντίνος Τσούντας, επιβλέπων

«Αθανασία Τριανταφυλλοπούλου, Καθηγήτρια», μέλος

«Δημήτριος Σωτηρόπουλος, Καθηγητής», μέλος

Καλαμάτα, Μάιος 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
UNIVERSITY *of the* PELOPONNESE

School of Management (Kalamata)

Department of Business and Organization Administration

POSTGRADUATE PROGRAM MSc-MPA: PUBLIC ADMINISTRATION and LOCAL
GOVERNMENT

“Title of Thesis”

**The evolution of the administrative measure of ex officio and
potential suspension – Suspension from duties in Greece from the
adoption of law 3528/2007 to date.**

Postgraduate Student: Panagiota Siapati

Kalamata, May 2022

Ευχαριστίες

Για την παρούσα διπλωματική εργασία που εκπονήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Δημόσια Διοίκηση & Τοπική Αυτοδιοίκηση» θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κωνσταντίνο Τσουντα για την εμπιστοσύνη και την κατανόηση που μου έδειξε. Θερμά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύζυγό μου, τα παιδιά μου και τη μητέρα μου για την αμέριστη συμπαράστασή τους στο μοναχικό αυτό ταξίδι της συγγραφής, δίνοντας πνοές κουράγιου, δύναμης και ελπίδας.

Στον αδερφό μου...

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται της έννοιες της αυτοδίκαιης και δυνητικής αργίας καθώς και της αναστολής άσκησης καθηκόντων των δημοσίων υπαλλήλων. Επιχειρείται να εντοπιστούν οι αιτίες και δυσλειτουργίες που παρουσιάστηκαν στην πάροδο των χρόνων από την αδυναμία των ήδη υπαρχόντων νόμων να θεραπεύσουν τα προβλήματα που ταλανίζουν τη Δημόσια Διοίκηση από την παραβατική συμπεριφορά των υπαλλήλων ή των παράνομων δραστηριοτήτων τους τόσο εντός όσο και εκτός υπηρεσίας, οδηγώντας σε αδυναμία πάταξης της διαφθοράς.

Ειδικότερα γίνεται μία ιστορική ανασκόπηση των τροποποιήσεων των διατάξεων του Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα από το έτος 2007 έως σήμερα. Στη συνέχεια, αποτυπώνονται οι νόμοι που οδήγησαν στην «αυστηροποίηση» του πειθαρχικού δικαίου και των διατάξεων της αυτοδίκαιης και δυνητικής αργίας-αναστολής άσκησης καθηκόντων και αναλύονται εκτενώς τα άρθρα 103, 104 και 105 του Ν.3528/2007, όπως αυτά τροποποιήθηκαν και τελικά διαμορφώθηκαν με τους Ν.4057/2012, 4093/2012, 4111/13, 4203/2013, 4210/2013, 4305/2014, 4310/2014, 4325/2015, 4674/2020 και 4820/2021.

Ακολούθως καταγράφονται οι αντιδράσεις που επέφεραν οι ψηφισθέντες νόμοι – τόσο αρνητικές όσο και θετικές- από την κυβέρνηση, την αντιπολίτευση, τον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, καθηγητές Συνταγματικού Δικαίου, συλλόγους και ομοσπονδίες που εκπροσωπούν μερίδες υπαλλήλων κλπ. παραθέτοντας εκτιμήσεις, προσωπικά σχόλια και κριτικές αυτών, καθώς η εκ νέου αναμόρφωση των ως άνω άρθρων δημιούργησαν έντονους προβληματισμούς.

Η εργασία καταλήγει στην καταγραφή συμπερασμάτων που προέκυψαν από την μελέτη των νόμων και των δυσκολιών που παρουσιάστηκαν στην ενσωμάτωση αυτών στο ελληνικό γίγνεσθαι. Επιπρόσθετα, επιχειρείται η διατύπωση προτάσεων για τις δυσλειτουργίες που έχουν εντοπιστεί στην ομαλή λειτουργία των υπηρεσιών, καθώς το διοικητικό αυτό μέτρο της αυτοδίκαιης ή δυνητικής αργίας δεν αποτελεί τη μοναδική στάθμιση για την πάταξη της διαφθοράς και της προαγωγής του δημόσιου συμφέροντος.

Λέξεις Κλειδιά: αυτοδίκαιη αργία, δυνητική αργία, αναστολή άσκησης καθηκόντων, συνέπειες αργίας, διοικητικό μέτρο

Abstract

The following thesis examines the concepts of ex officio and potential suspension as well as the suspension from duties of civil servants. An attempt is being made to pinpoint the causes and dysfunctions which have occurred in the course of time due to the inability of the existing laws to treat the impairments which afflict public administration from unlawful conduct of civil servants or their illegal activities both on and off duty, leading to incapacity of fighting against corruption.

More specifically an attempt is made to review the amendments of the provisions on the Civil Service Code from 2007 since today. Following, the laws which led to “tightening” the disciplinary law and the provisions of ex officio and potential suspension – suspension from duties are being presented. The articles 103, 104 and 105 law 3528/2007, as they were modified and modulated by laws 4057/2012, 4093/2012, 4111/13, 4203/2013, 4210/2013, 4305/2014, 4310/2014, 4325/2015, 4674/2020 and 4820/2021 are thoroughly analyzed.

Accordingly, the reactions caused by the enacted laws are documented-both negative and positive ones- by the government, by the opposition, by the General Inspector of Public Administration, by professors of constitutional law, associations and federations which represent part of the civil servants etc. Moreover estimations, personal commentary and criticism on these are being provided while a new reform of the articles mentioned above used to create severe concerns.

The thesis concludes by listing conclusions which came up through analyzing the laws and the difficulties which were presented in the attempt for them to be integrated into the Greek status quo. Additionally, it is ventured to establish proposals on the dysfunctions which have been detected in the smooth functioning of the services, for this administrative measure of ex officio or potential suspension does not consist the only balancing against corruption and for the promotion of the public interest.

Key words: ex officio suspension, potential suspension, suspension from duties, consequences repercussions, administrative sanctions

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1: Αυτοδίκαιη Αργία	4
1.1 Η αυτοδίκαιη αργία σύμφωνα με το άρθρο 103 του Ν. 3528/2007	4
1.2 Αντικατάσταση βάσει του Ν. 4057/2012	8
1.3 Αντικατάσταση/συμπλήρωση βάσει του Ν. 4093/2012	15
1.4 Τροποποιήσεις βάσει των Ν.4111/2013 & Ν.4203/2013	25
1.5 Ο διορθωτικός νόμος 4210/2013 και οι τροποποιήσεις των Ν. 4305/2014 και 4310/2014	29
1.6 Η αυτοδίκαιη αργία σύμφωνα με τον Ν. 4325/2015	35
1.7 Τροποποιήσεις βάσει του Ν.4795/2021.....	40
Κεφαλαίο 2: Δυνητική Αργία – Αναστολή Άσκησης Καθηκόντων – Συνέπειες Αργίας	42
2.1 Η δυνητική αργία σύμφωνα με το άρθρο 104 του Ν. 3528/2007.....	42
2.2 Αντικατάσταση βάσει του Ν. 4057/2012	45
2.3 Αντικατάσταση/συμπλήρωση βάσει του Ν. 4093/2012	48
2.4 Συμπλήρωση βάσει του Ν. 4210/2013	49
2.5 Η δυνητική αργία και η αναστολή άσκησης καθηκόντων σύμφωνα με τον Ν. 4325/2015	51
2.6 Τροποποιήσεις σύμφωνα με το άρθρο 53 του Ν.4674/2020.....	55
2.7 Η πρόσφατη νομοθεσία του άρθρου 206 του Ν. 4820/2021.....	56
2.8 Συνέπειες αργίας και αναστολής άσκησης των καθηκόντων	60
Συμπεράσματα	64
Βιβλιογραφία	68

Εισαγωγή

Απαραίτητο συστατικό στοιχείο για την εύρυθμη λειτουργία ενός κοινωνικού συνόλου καθώς και για τη διατήρηση της ταυτότητας και της συνοχής αυτού αποτελεί η πειθαρχία. Κατά τον Αισχύλο η «πειθαρχία είναι η μητέρα της ευτυχίας» (Αισχύλος, σ. 10), ενώ ο φιλόσοφος Σωκράτης μέσα από το βίο και τη διδασκαλία του ήταν υπέρμαχος της άποψης ότι όταν οι πολίτες πειθαρχούν στους νόμους, η πατρίδα γίνεται ευδαιμών και ισχυρή¹ (Πλάτων, 2002, p. 516).

Το Σύνταγμα μαζί με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντάσσονται στο πλαίσιο της εσωτερικής έννομης τάξης και υπερισχύουν κάθε νόμου που έχει αντίθετες με αυτό διατάξεις. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 103 του Συντάγματος οι δημόσιοι υπάλληλοι «είναι εκτελεστές της θέλησης του Κράτους», είναι μόνιμοι κατέχοντας οργανικές θέσεις καθώς επίσης για όσους βρίσκονται σε σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου στον δημόσιο τομέα, με νόμο καθορίζονται τόσο οι όροι όσο και η χρονική διάρκεια της σχέσης αυτής. Επιπλέον, και τα καθήκοντα των υπαλλήλων καθορίζονται με νόμο, όπου ο εκάστοτε υπάλληλος οφείλει την πιστή τήρηση αυτών (<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/>). Σε διαφορετική περίπτωση παράβαση υπαλληλικού καθήκοντος που σχετίζεται με τις υποχρεώσεις που απορρέουν και επιβάλλονται από τις κείμενες διατάξεις, εντολές και οδηγίες αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα, όπως αυτό ορίζεται από το άρθρο 107 του Υπαλληλικού Κώδικα. (Ν.3528/2007, ΦΕΚ 26 Α΄, 2007).

Παράλληλα, υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι ενσωμάτωσης της διοικητικής δεοντολογίας στο δίκαιο. Οι κανόνες έχουν τη μορφή συγκεκριμένων διατάξεων, σύμφωνα με τους οποίους καθορίζονται οι συμπεριφορές των δημοσίων υπαλλήλων και των διοικητικών οργάνων και ως εκ τούτου δημιουργούνται υποχρεώσεις. Επομένως, όταν παρατηρείται αθέτηση των εν λόγω κανόνων, τότε και σε ορισμένες περιπτώσεις, οι παραβιάσεις αυτές έχουν και ποινικές κυρώσεις. Πολλάκις όμως, οι επιταγές της διοικητικής δεοντολογίας αποκτούν τη μορφή υποχρεώσεων οι οποίες απορρέουν τόσο από τη νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων όσο και από τις γενικές αρχές δικαίου που καθορίζουν τη διοικητική δράση. Σε αυτή την κατεύθυνση, το Συμβούλιο της Επικρατείας μέσω των αποφάσεων του έχει αποβεί σταδιακά σε διαμορφωτή σώματος κανόνων, εξειδικεύοντας και θεμελιώνοντας τις αόριστες έννοιες του διοικητικού δικαίου (Γώγος, 2000, σ. 23).

¹ Πλάτωνας, Πολιτεία, 519d – 520a

Η θέσπιση ενός πλαισίου κανόνων συμπεριφοράς και δράσης των δημοσίων υπαλλήλων στους κόλπους της Δημόσιας Διοίκησης οδήγησαν και στη θέσπιση του πειθαρχικού καθεστώτος, το οποίο διέπεται από ένα σύστημα ρυθμίσεων που σχετίζονται με την πειθαρχική ευθύνη των υπαλλήλων, η οποία είναι αλληλένδετη με την δημοσιοϋπαλληλική τους ιδιότητα, τόσο αναφορικά με το κύρος όσο και τις υποχρεώσεις τους σε σχέση με αυτή (Κτιστάκη Σ. , 2020, σ. 249).

Ως βασικά χαρακτηριστικά των κανόνων που λειτουργούν ρυθμιστικά στον πειθαρχικό κολασμό των υπαλλήλων θεωρούνται: α) ο επιδιωκόμενος σκοπός της διάταξης, ήτοι η εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών και η τέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων κατά προσήκοντα τρόπο, προκειμένου να γίνει εφικτή η υλοποίηση με επιτυχία του έργου της υπηρεσίας, β) η φύση των κυρώσεων, και πιο συγκεκριμένα η σχέση που υφίσταται μεταξύ του πειθαρχικού κολασμού και του δημόσιου τομέα καθώς και γ) η ειδική διοικητική διαδικασία επιβολής των κυρώσεων αυτών, με τη μορφή διοικητικών πράξεων, όπως η έκδοση διαπιστωτικών πράξεων θέσης σε αυτοδίκαιη ή δυνητική αργία (Σπηλιωτόπουλος & Χρυσανθάκης, 2017, σ. 83).

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το θεσμικό πλαίσιο των εννοιών τη αυτοδίκαιης και δυνητικής αργίας καθώς επίσης προσεγγίζει το διοικητικό μέτρο της αναστολής άσκησης καθηκόντων, προσωρινά μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για την προστασία αυτής και ευρύτερα του δημόσιου συμφέροντος. Σκοπός του εν λόγω εγχειρήματος είναι να διαφανούν τόσο οι διαρθρωτικές αλλαγές που επήλθαν στις διατάξεις των σχετικών άρθρων του Υπαλληλικού Κώδικα από την ψήφισή του το έτος 2007 έως και σήμερα όσο και τα προβλήματα που έπρεπε να θεραπεύσουν.

Στο πρώτο κεφάλαιο εντοπίζονται οι τροποποιήσεις που επήλθαν στις διατάξεις του άρθρου 103 του Υπαλληλικού Κώδικα, ήτοι του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας. Τα διάχυτα προβλήματα που διαιωνίζονταν, ήγειραν την ανάγκη για επιτάχυνση των αλλαγών και λήψη αποτελεσματικών μέτρων, καθώς πρωταρχικός στόχος αποτελεί η παροχή υπηρεσιών που να χαρακτηρίζονται για την ποιότητα, την υψηλή αποδοτικότητα απαλλαγμένη από φαινόμενα κακοδιοίκησης, ατασθαλιών και διαφθοράς. Η διερεύνηση των ως άνω αποτελούν το κέντρο του ενδιαφέροντος του εν λόγω κεφαλαίου αποτελώντας ταυτόχρονα το έναυσμα για εξέταση των επιδράσεων που επέφεραν στην επίτευξη αυτών των στόχων. Στη συνέχεια γίνεται σκιαγράφηση των αντιδράσεων που προκάλεσαν οι υπό συζήτηση νόμοι μέσω της αποτύπωσης των απόψεων διαφόρων βουλευτών τόσο από την κυβέρνηση όσο και από τα κόμματα της αντιπολίτευσης, ακαδημαϊκών, συλλόγων, γνωμοδοτικών σημειωμάτων που κατέθεσαν σύλλογοι υπαλλήλων κλπ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας θα εξετάσουμε και θα προσεγγίσουμε το θεσμικό πλαίσιο της δυνητικής αργίας και της αναστολής άσκησης καθηκόντων περιγράφοντας και

συγκρίνοντας τους νόμους που οδήγησαν σε τροποποίηση των διατάξεων των εν λόγω διοικητικών μέτρων. Αναμενόμενο ήταν μία τέτοια μεγάλη μεταρρύθμιση να εγείρει αντιδράσεις και συνεπώς θα αναλύσουμε αυτές καθώς και κατά πόσο οι εκάστοτε νόμοι κατάφεραν να θεραπεύσουν τα εκάστοτε προβλήματα προκειμένου να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια, δικαιοσύνη και καταπολέμηση της διαφθοράς που κλονίζει την εμπιστοσύνη των πολιτών στις κρατικές υπηρεσίες.

Η διπλωματική απολήγει στα Συμπεράσματα, όπου γίνεται αρχικά μία σύνοψη των βασικών συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση των εν λόγω άρθρων που είχαν εκτενώς περιγράψει στα δύο προηγούμενα κεφάλαια. Η πραγμάτευση αυτού του μέρους της διπλωματικής αποτελεί, επίσης, αφορμή για να μελετηθούν και να αποτυπωθούν προτάσεις για την προάσπιση του δημόσιου συμφέροντος και την πάταξη των πολυποίκλων φαινομένων διαφθοράς που είναι διάχυτα στους κόλπους του υπαλληλικού μηχανισμού, απόρροια της παραβατικής συμπεριφοράς των υπαλλήλων, πέραν της επιβολής των δυσμενών αυτών διοικητικών μέτρων της αυτοδίκαιης και δυναμικής αργίας.

Για την εκπόνηση και συγγραφή της εργασίας πραγματοποιήθηκε μελέτη βιβλιογραφίας, νομοθεσίας, νομολογίας, επιστημονικής και άλλης αρθρογραφίας, συγγραμμάτων, αιτιολογικών εκθέσεων, ετήσιων εκθέσεων του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, συνεδριάσεων στη Βουλή, ομιλιών ακαδημαϊκών σε συνέδρια και διαδικτυακών πηγών με σκοπό να μελετηθούν οι νόμοι, οι τροποποιήσεις που επέφεραν στα άρθρα 103, 104 και 105 του Υπαλληλικού Κώδικα, να παρατηρηθούν οι αιτίες που οδήγησαν στις εν λόγω αλλαγές καθώς και οι βελτιώσεις που τελικά επήλθαν από τις υπό συζήτηση τροποποιήσεις.

Κεφάλαιο 1: Αυτοδίκαιη Αργία

1.1 Η αυτοδίκαιη αργία σύμφωνα με το άρθρο 103 του Ν. 3528/2007

Η έννοια της διαφθοράς είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια της κακοδιοίκησης, οι οποίες κλονίζουν τόσο τα θεμέλια των κρατικών θεσμών όσο και την εμπιστοσύνη που τρέφουν οι πολίτες ως προς την αποτελεσματικότητα του κράτους. Η κακοδιοίκηση συνδέεται τόσο με περιπτώσεις κατά τις οποίες, τα κρατικά όργανα δεν εκτελούν το υπηρεσιακό καθήκον τους σύμφωνα με το νόμο και τις αρχές περί χρηστής διοίκησης όσο και με τη χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και με κάθε άλλη ενέργεια, ικανή να στοιχειοθετήσει παράνομα ζημία στο δημόσιο ή τρίτους. Επιπλέον, η κατάσταση πολλές φορές επιδεινώνεται από τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην απονομή της δικαιοσύνης, την ποινική και πειθαρχική ατιμωρησία των υπαλλήλων, προκαλώντας στους παρανομούντες ένα αίσθημα ασυδοσίας. Επομένως, ο αγώνας ενάντια σε αυτές τις δύο έννοιες είναι αέναος, επίπονος και δύσκολος καθώς απαιτείται διαρκής επαγρύπνηση της πολιτικής βούλησης και καταβολή προσπάθειας από τα αρμόδια όργανα (Ρακιντζής, Διαφθορά και Κακοδιοίκηση , 2015, σσ. 55, 57, 59).

Στην Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.» έκδηλη ήταν από τις πρώτες γραμμές η ανάγκη κατάρτισης ενός νέου Κώδικα, καθώς τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα που μαστιίζουν τη Δημόσια Διοίκηση, όπως η προβληματική οργάνωση που πολλές φορές οδηγεί σε χαμηλής ποιότητας παρεχόμενες υπηρεσίες, η διαφθορά που κλονίζει την εμπιστοσύνη των πολιτών στις κρατικές υπηρεσίες, η έλλειψη αξιολόγησης, η αναξιοκρατία είναι μερικά μονάχα από αυτά που υπονομεύουν την ίδια την ποιότητα της Δημοκρατίας μας (Αιτιολογική Έκθεση Ν.3528/2007, 2007, σ. 1).

Ως εκ τούτου, για την επίλυση των ως άνω διαρθρωτικών προβλημάτων απαιτούνταν η «Επανίδρυση του Κράτους», φράση η οποία συμπυκνώνει στο περιεχόμενό της την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πολιτικής με μοναδικό στόχο τόσο την εξυγίανση όσο και στη συνέχεια τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα. Θεμέλιος λίθος στο εν λόγω εγχείρημα αποτελεί η εισαγωγή ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου σχετικά με την εν γένει υπηρεσιακή κατάσταση των δημοσίων υπαλλήλων. Και αυτό διότι το υπάρχον τότε θεσμικό πλαίσιο, ήτοι ο Ν.2683/1999 ήταν διάτρητο, επιτρέποντας τη συντήρηση πολλαπλών παθογενειών, την ανάπτυξη πελατειακών σχέσεων και κομματισμού μέσα στους κόλπους των υπηρεσιών εξασθενίζοντας τη λειτουργικότητα και παραγωγικότητα της Δημόσιας Διοίκησης (Αιτιολογική Έκθεση Ν.3528/2007, 2007, σ. 1).

Αναμενόμενο ήταν μία τέτοια μεγάλη μεταρρύθμιση να εγείρει αντιδράσεις, οι οποίες αποτυπώθηκαν με τη μορφή ερωτήσεων εκ μέρους βουλευτών, οι οποίες έτυχαν σχετικών

απαντήσεων από τους αρμόδιους υπουργούς. Ειδικότερα, σε απάντηση του υπουργού Β. Πολύδωρα στον βουλευτή Φ. Κουβέλη αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, ότι καταβάλλονται προσπάθειες για λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για μείωση κρουσμάτων με αντιπειθαρχική συμπεριφορά καθώς και αυστηροποίηση του ελέγχου παράνομων δραστηριοτήτων, προκειμένου αρχικά να υπάρξει διασφάλιση του κοινωνικού συνόλου και στη συνέχεια του κύρους των υπηρεσιών που ανήκουν οι υπάλληλοι, οι οποίοι δείχνουν παραβατική συμπεριφορά. Ο δε Φ. Κουβέλης χαρακτήρισε «υποκριτικό» τον κώδικα, καθώς η κυβέρνηση έχει εφεύρει διάφορα πειθαρχικά παραπτώματα και υπογράμμισε ότι σε κανέναν άλλο Δημοσιοϋπαλληλικό Κώδικα στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπάρχει το πειθαρχικό παράπτωμα της αναξιοπρεπούς συμπεριφοράς εκτός υπηρεσίας, με απώτερο σκοπό την «εξόντωση» των δημοσίων υπαλλήλων (Συνεδρίαση ΞΒ΄ Βουλής, 2007).

Η βουλευτής Β. Νικολαΐδου πύρα έριξε για τη συζήτηση και ψήφιση του Υπαλληλικού Κώδικα, ενός τόσο σοβαρού νομοθετήματος που καθορίζει τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις, το πειθαρχικό δίκαιο κλπ των υπαλλήλων της Δημόσιας Διοίκησης, υπό τη μορφή και τη διαδικασία των κωδικών. Και αυτό διότι, η όλη συζήτηση είναι ατελέσφορη καθώς το σχέδιο, όπως το έκρινε, είναι προαποφασισμένο. Χαρακτήρισε τον δημόσιο υπάλληλο ως πολίτη δεύτερης κατηγορίας, επισημαίνοντας επίσης ότι σύμφωνα με το άρθρο 24 *«Ο υπάλληλος είναι υπεύθυνος για την εκτέλεση των καθηκόντων του και τη νομιμότητα των υπηρεσιακών του ενεργειών»* θεωρώντας τον, συνεπώς, ως εκτελεστή της θέλησης του κράτους, υπηρετώντας μόνο τον λαό με αφοσίωση στην πατρίδα και τη δημοκρατία. Ο συνδυασμός αυτού του άρθρου με το άρθρο 107 τόνισε ότι οδηγεί απευθείας στην τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος και επομένως πιθανή θέση σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας (Συνεδρίαση ΞΒ΄ Βουλής, 2007).

Εν τέλει, ο Ν. 2683/1999 (ΦΕΚ 19 Α΄) «Περί κυρώσεως του Κώδικα καταστάσεως Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΔ και άλλες διατάξεις» αντικαταστάθηκε πλήρως από τον Ν.3528/2007 (ΦΕΚ 26 Α΄), εισάγοντας μία σειρά σημαντικών καινοτομιών, ύστερα από γόνιμη συνεργασία μεταξύ των μελών της Επιτροπής που είχε συσταθεί και στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι της Α.Δ.Ε.Δ.Υ. Το περιεχόμενό του νέου αυτού Υπαλληλικού Κώδικα τροποποιήθηκε και εμπλουτίστηκε σε πολλά από τα άρθρα του, μεταξύ των οποίων και του άρθρου 103, που αφορά την αυτοδίκαιη αργία καθώς και των άρθρων του Πειθαρχικού Δικαίου (Αιτιολογική Έκθεση Ν.3528/2007, 2007, σσ. 2, 5).

Επομένως, το άρθρο 103 του Ν.3528/2007 διαμορφώθηκε ως εξής:

«1. Τίθεται αυτοδίκαια σε αργία ο υπάλληλος ο οποίος στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία, ύστερα από ένταλμα προσωρινής κράτησης ή δικαστική απόφαση, έστω και αν απολύθηκε με εγγύηση.

2. Τίθεται αυτοδίκαια σε αργία ο υπάλληλος στον οποίο επιβλήθηκε η ποινή της οριστικής παύσης. Η αργία αρχίζει από την κοινοποίηση της πειθαρχικής απόφασης και λήγει την τελευταία ημέρα της προθεσμίας άσκησης προσφυγής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή την ημέρα που δημοσιεύθηκε η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, εφόσον έχει ασκηθεί προσφυγή.

3. Ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδίκαια στα καθήκοντα του, εάν εκλείψει ο λόγος για τον οποίο έχει τεθεί σε αργία.

4. Η διαπιστωτική πράξη θέσης σε αργία ή επανόδου εκδίδεται από το αρμόδιο για το διορισμό όργανο.» (Ν.3528/2007, ΦΕΚ 26 Α΄, 2007).

Αναλύοντας το ως άνω άρθρο, ο όρος «αυτοδίκαια» ή αλλιώς υποχρεωτική σηματοδοτεί ότι δεν χρειάζεται να εκδοθεί διαπιστωτική πράξη άλλης ουσιαστικής κρίσης. Παρόλα αυτά και προκειμένου η υπηρεσία να λειτουργήσει ομαλά, επιβάλλεται να εκδοθεί σχετική διαπιστωτική πράξη και εξαιτίας της επαχθούς έκβασης για τον δημόσιο υπάλληλο κατέχει, τελικώς, θέση εκτελεστής διοικητικής πράξης. Επιπλέον, στην παράγραφο 1 η φράση «στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία», νοείται ως πραγματικό γεγονός, δηλαδή ως φυσική κατάσταση. Η μόνη εξαίρεση είναι η απόλυση με εγγύηση, όπου η καταβολή εγγύησης είναι μόνο περιοριστικός όρος και στην ουσία αντικαθιστά την προσωρινή κράτηση που επιβλήθηκε βάσει εντάλματος προφυλάκισης. Ως εκ τούτου, η επιβολή του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας είναι υποχρεωτική για τη Διοίκηση και δεν υφίσταται η δυνατότητα της διακριτικής ευχέρειας που της δίνει τη δυνατότητα να μην προβεί στην εν λόγω ενέργεια. Στις περιπτώσεις, όμως, άσκησης έφεσης με ανασταλτικό αποτέλεσμα, αναστολής εκτέλεσης της ποινής υπό όρο και μετατροπής της ποινής σε χρηματική με άμεση καταβολή του σχετικού ποσού δεν συντρέχει η προϋπόθεση της αυτοδίκαιης αργίας, καθόσον δεν υφίσταται στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, ήτοι προφυλάκιση ή φυλάκιση (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1155).

Τις ίδιες συνέπειες, ήτοι την απομάκρυνση του υπαλλήλου από την υπηρεσία, επιφέρει και η επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης. Ως ημερομηνία έναρξης της εν λόγω αργίας θεωρείται η ημερομηνία κοινοποίησης της πειθαρχικής απόφασης, η οποία διαρκεί μέχρις ότου λήξει η προθεσμία προσβολής της ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, ή εκδοθεί από αυτό σχετική οριστική απόφαση. Επειδή η αυτοδίκαιη αργία αποτελεί προσωρινό διοικητικό μέτρο και η ποινή της οριστικής παύσης, ύστερα από απόφαση πειθαρχικού συμβουλίου, δεν οδηγεί αφενός σε λύση της υπαλληλικής σχέσης, δεν σηματοδοτεί την απόλυση του υπαλλήλου από την υπηρεσία ή πράξη εκτέλεσής της σχετικής αποφάσεως του πειθαρχικού συμβουλίου και αφετέρου δεν επιφέρει απώλεια της οργανικής θέσης ή του κατεχόμενου από τον υπάλληλο βαθμού, παρέχεται στον υπάλληλο μόνο το δικαίωμα άσκησης αίτησης ακυρώσεως. Ως εκ τούτου, δεν παρέχεται κατά της σχετικής διοικητικής πράξης η δυνατότητα άσκησης προσφυγής ουσίας, η

άσκηση της οποίας θα οδηγήσει σε αναστολή εκτέλεσης της πειθαρχικής απόφασης (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σσ. 1156, 1157).

Σε περίπτωση απόρριψης της προσφυγής που ασκήθηκε κατά της εν λόγω διοικητικής πράξης ή της μη άσκησης προσφυγής λύεται η υπαλληλική σχέση του υπαλλήλου και συνεπώς το διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας παύει να ισχύει. Διευκρινίζεται όμως, ότι και μετά τη δημοσίευση της απόφασης στο Συμβούλιο της Επικρατείας ή μετά της παρόδου άπρακτης της προθεσμίας άσκησης προσφυγής, ο υπάλληλος εξακολουθεί να διατελεί σε κατάσταση αργίας, διατηρώντας ταυτόχρονα τη δημοσιοϋπαλληλική του ιδιότητα. Και παραμένει μέχρι την ημερομηνία εκείνη που θα κοινοποιηθεί σε αυτόν η πράξη απολύσεως, εφόσον έχει δημοσιευτεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, και συνεπώς επέρχεται λύση της υπαλληλικής σχέσης (ΣΕ 2058/1974, 1327/1970, 275, 2175/1963, 531/1955) (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σσ. 1158, 1159)..

Επιπλέον, ο υπάλληλος βρίσκεται σε κατάσταση αυτοδίκαιης αργίας για το χρονικό διάστημα που συντρέχει κάποιος από τους προαναφερόμενους λόγους και παύει να ισχύει αυτό το διοικητικό μέτρο εάν πάψει να υπάρχει ο λόγος που τον επέφερε σε αυτή την κατάσταση. Αρμόδιο όργανο για την έκδοση της διαπιστωτικής πράξης θέσεως του υπαλλήλου σε αργία, ακόμα και της επανόδου είναι το ίδιο με το όργανο που είναι υπεύθυνο για τον διορισμό του (<https://stoxasmos-politikh.blogspot.com/2014/09/40572012-40932012-35282007-42102013.html>, 2014 ; Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1156).

Παρά τις σημαντικές μεταρρυθμίσεις που είχαν επέλθει με τον Ν.3528/2007, ο αριθμός των υπαλλήλων που παραπέμπονταν για πειθαρχικά παραπτώματα και για τους οποίους άρχιζε η πειθαρχική δίωξη ήταν αρκετά μικρός σε σχέση με την υπάρχουσα τότε παραβατικότητα. Η κακοδιοίκηση καθώς και η μη τήρηση της νομιμότητας εξακολουθούσε να αποτελεί σύνηθες φαινόμενο στον τρόπο λειτουργίας του δημόσιου τομέα, επιφέροντας πολλαπλές αρνητικές επιπτώσεις. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του πειθαρχικού δικαίου και συνεπώς την αποτελεσματικότερη αρωγή της δικαιοσύνης κρίθηκε η βελτίωση και ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου με σκοπό την καταπολέμηση και τιμωρία των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης που ήταν έκδηλα (Ετήσια Έκθεση ΓΕΔΔ 2011, 2012, σσ. 7, 8, 10, 225). Επομένως, η Δημόσια Διοίκηση θα λειτουργούσε με μεγαλύτερη διαφάνεια, αποκτώντας παράλληλα την εμπιστοσύνη των πολιτών, με την ουσιαστικότερη απονομή του πειθαρχικού δικαίου (Ετήσια Έκθεση ΓΕΔΔ 2009, 2010, σ. 15).

Επιτακτική ήταν η ανάγκη αλλαγής του πειθαρχικού δικαίου καθιστώντας το αυστηρότερο και ως εκ τούτου θα οδηγούσε και σε τροποποίηση/αυστηροποίηση του άρθρου 103 για τον θεσμό της αυτοδίκαιης αργίας. Στόχος ήταν η διεύρυνση των περιπτώσεων που ετίθετο κάποιος δημόσιος υπάλληλος σε αυτοδίκαιη αργία, καθώς οι «επιεικείς» διατάξεις του Ν.3528/2007

κρίθηκαν αναποτελεσματικές και συνεπώς δεν επέφεραν ορθολογικά αποτελέσματα (5ο Συνέδριο Διοικητικών Επιστημών, 2013, σσ. 468, 478).

1.2 Αντικατάσταση βάσει του Ν. 4057/2012

Όπως προαναφέρθηκε, διαχρονικός στόχος του ελληνικού κράτους είναι η εξυγίανση του «Μεγάλου Ασθενούς» που είναι η ελληνική Δημόσια Διοίκηση. Τη χρονική συγκυρία που εξετάζεται, ήτοι την εποχή της μεγάλης οικονομικής κρίσης και των μνημονίων, η ανάγκη αυτή φάνταζε πιο επιτακτική από ποτέ άλλοτε. Ο χρόνος είχε εξαντληθεί και οι αλλαγές χρειαζόταν να επέλθουν άμεσα, έστω και βίαια. Οι παίκτες-κλειδιά δεν ήταν άλλοι από τους δημοσίους υπαλλήλους, οι οποίοι τεκμαιρόταν ότι αν πειθαρχούσαν και απεμπολούσαν τις κακές συνήθειες του παρελθόντος, θα γινόταν δυνατό να τελούν τα καθήκοντά τους κατά τρόπο «λυτρωτικό» για τη Διοίκηση, εξασφαλίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο την προαγωγή της ανόδου της απόδοσης (5ο Συνέδριο Διοικητικών Επιστημών, 2013, σσ. 192, 194, 198).

Όλα τα παραπάνω φωτίστηκαν ακόμη σαφέστερα την εποχή της μεγάλης οικονομικής κρίσης όπου η υπογραφή των Μνημονίων έφερε την Ελλάδα υπό την κηδεμονία των «θεσμών». Η έως τότε κριτική έπρεπε πια να γίνει πράξη το γρηγορότερο δυνατόν (Καλύβας, 2015, σ. 251). Το κράτος όφειλε να ικανοποιήσει τις δεσμεύσεις της ως προς τους δανειστές, οι οποίες πέρα από αμιγώς οικονομικές ήταν επίσης και διαρθρωτικές. Σε αυτή την κατεύθυνση ιδιαίτερης σημασίας ήταν η διαρθρωτική αλλαγή της Δημόσιας Διοίκησης (Τσέκος, 2015, σ. 7).

Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, στην 78^η γενική συνέλευση των μετόχων, υποστήριξε ότι οι αντικειμενικές δυσκολίες στις παραπάνω δεσμεύσεις συμβάλλουν στη διατήρηση της αβεβαιότητας δίνοντας έμφαση, μεταξύ άλλων, στην μειωμένη ανταγωνιστικότητα, στις όχι και τόσο ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις στον τρόπο λειτουργίας του δημόσιου τομέα καθώς και στις όχι και τόσο σε βάθος διαρθρωτικές αλλαγές τα οποία έχουν ως αντίκτυπο να πλήττεται η επενδυτική δραστηριότητα, να συντηρείται η γραφειοκρατία και η διαφθορά. Επισήμανε ακόμη ότι οι προβλέψεις για το έτος 2011 δεν άφηναν κανένα περιθώριο εφησυχασμού, καθώς σύμφωνα με σχετική έρευνα (EU-SILC 2009) για τα επίπεδα φτώχειας, η Ελλάδα κατείχε το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση κινδύνου φτώχειας. Δεδομένης επομένως της αλληλεπίδρασης του αναποτελεσματικού δημοσίου τομέα και της πιθανής φτωχοποίησης της χώρας, κατέστη σαφές ότι χρειαζόταν η δυναμική επανεκκίνηση της προσπάθειας ως προς τη μεταρρυθμιστική πολιτική και επιτάχυνση των αλλαγών στον δημόσιο τομέα (<https://www.bankofgreece.gr/>, 2011 ; <https://www.euro2day.gr>, 2011).

Καθώς στις αρχές του 2010, η τότε κυβέρνηση προσπάθησε να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση, τις δημοσιονομικές και μακροοικονομικές πιέσεις χωρίς όμως ουσιαστική

διόρθωση των προβλημάτων, αναπόφευκτη ήταν η επέμβαση και η ενεργή συμμετοχή των θεσμών. Και αυτό, διότι τα μέτρα που είχε λάβει η Ελλάδα θεωρήθηκαν «ανεπαρκή και καθυστερημένα» και ταυτόχρονα οι προσπάθειες για μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος δεν επέφεραν τα επιθυμητά αποτελέσματα καθώς μειώθηκε ελάχιστα το τεράστιο κυβερνητικό έλλειμμα, ενώ φαινόμενα γραφειοκρατίας, φοροδιαφυγής, διαφθοράς κλπ εξακολουθούσαν να υφίστανται (Πελαγίδης, 2015, σ. 85; Ακριβοπούλου & Ανθόπουλος, 2015).

Προτεραιότητα της μνημονιακής πολιτικής ήταν η αντιμετώπιση τόσο της διαφθοράς που υπάρχει στους κόλπους του δημόσιου τομέα, όσο και των διαχρονικών παθογενειών, η αναποτελεσματικότητα και η έλλειψη παραγωγικότητας, στοιχεία που λειτουργούν ανασχετικά σε κάθε προσπάθεια ανταγωνιστικότητας, εκσυγχρονισμού και μεταρρυθμιστικής διαδικασίας (Συμεωνίδης Ι. , 2014, σσ. 189-190).

Στην έκθεση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης 2011, άλλωστε, αποτυπώνεται ξεκάθαρα τόσο η παθογένεια όσο και η αναγκαιότητα αλλαγής. Τα διάχυτα προβλήματα που διαιωνίζονταν, ήγειραν την ανάγκη για επιτάχυνση των αλλαγών στον δημόσιο χώρο, καθώς πρωταρχικός στόχος αποτελούσε η παροχή υπηρεσιών που να χαρακτηρίζονται για την ποιότητα, την υψηλή αποδοτικότητα με γνώμονα πάντα την εύρυθμη εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Για την επίτευξη των άνω απαιτείται οι ελεγκτικοί μηχανισμοί να λειτουργήσουν με τρόπο τέτοιο ώστε να υπάρχει αποτελεσματικότερη απονομή δικαιοσύνης. Η μεταρρύθμιση του πειθαρχικού δικαίου επομένως οφείλει να σπεύσει (Ετήσια Έκθεση 2010 ΓΕΔΔ , 2011, σσ. 8-9).

Οι τότε υπάρχουσες πειθαρχικές διαδικασίες, κρίνοντας εκ του αποτελέσματος, δεν οδήγησαν σε έναν εξυγιασμένο δημόσιο τομέα (Γεωργακόπουλος, 2012, σ. 132), καθώς το γεγονός της γνωμοδότησης των υπηρεσιακών συμβουλίων επί πειθαρχικών θεμάτων απέπνεε στους εμπλεκόμενους υπαλλήλους περισσότερο μία αίσθηση συναδελφικής αλληλεγγύης παρά τυπικής διαδικασίας (Μακρυδημήτρης, Η Διοίκηση σε κρίση, Κείμενα για τη διοίκηση και την κοινωνία, 1996, σ. 79), η οποία φυσικά συνέβαλε στο γενικότερο κλίμα ατιμωρησίας των δημοσίων υπαλλήλων. Προτεραιότητα στην ανάγκη μεταρρύθμισης του πειθαρχικού ελέγχου είχε το ακόλουθο τρίπτυχο παθογένειας: επιβάλλονταν ποινές με σύντομη προθεσμία παραγραφής, για παραπτώματα με εξίσου βραχεία παραγραφή, μέσω εξαιρετικά μακροσκελών διαδικασιών και με αρμόδια για την επιβολή των ποινών αυτών ήταν τα οικεία υπηρεσιακά συμβούλια (Συνέδριο "Ηθική και Δεοντολογία στη Σύγχρονη Δημόσια Διοίκηση, 2012, σ. 104).

Αξιοσημείωτο είναι ότι, τη διετία 2012-2013, είχαν υπάρξει αλληπάλληλες τροποποιήσεις επί του υπαλληλικού κώδικα που βρισκόταν σε ισχύ, με αφετηρία την ψήφιση του Ν.4057/2012. Με τις διατάξεις του εν λόγω νόμου επέρχονται ριζικές αλλαγές που στόχο έχουν τόσο να

αποκρούσουν τις δυσλειτουργίες και πολλές φορές παθογένειες που ελλοχεύουν όσο και να εισαγάγουν καινοτομίες. (<https://neadikigoriatora.wordpress.com/2012/05/20/>, 2012).

Συγκεκριμένα στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 4057/2012, αναφέρθηκε ρητά ότι επιτακτική κρίθηκε η ανάγκη για αλλαγή του πειθαρχικού δικαίου καθώς έκδηλη ήταν η αδυναμία πειθαρχικού ελέγχου, με τρόπο γρήγορο και αποτελεσματικό, τόσο με σκοπό να μειωθεί η διαφθορά όσο και οι παράνομες συμπεριφορές ή πράξεις των υπαλλήλων. Καθώς παρατηρούνται μεγάλες χρονικά καθυστερήσεις στην εξέταση των θεμάτων πειθαρχικού χαρακτήρα και στον σύντομο χρόνο παραγραφής των επιβαλλόμενων ποινών, διατηρείται η ουσιαστική ατιμωρησία αυτών ενισχύοντας ταυτόχρονα τη διατήρηση της επέλασης της διαφθοράς στη Δημόσια Διοίκηση με αποτέλεσμα να υπονομεύεται η έννοια του κράτους δικαίου (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, 2012, σ. 1).

Διάχυτη είναι η προσπάθεια να δοθεί έμφαση αφενός στην προληπτική και αφετέρου στην κατασταλτική λειτουργία στον δημόσιο τομέα προκειμένου να υπάρξει το διττό αποτέλεσμα, δηλαδή η δράση των υπαλλήλων να ρυθμίζεται από την αρχή της νομιμότητας όπως και να τεθεί το πλαίσιο αυτό των κανόνων συμπεριφοράς. Συμπεριφορές των υπαλλήλων που αναπτύσσουν εκτός του εργασιακού τους χώρου, οι οποίες, όμως, όχι μόνο δεν είναι ανεξάρτητες από την υπαλληλική τους ιδιότητα αλλά αντιθέτως συνδέονται άμεσα με το κύρος αυτής και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, 2012, σ. 1).

Επομένως, ο προληπτικός χαρακτήρας συνίσταται στο γεγονός ότι οι υπάλληλοι οφείλουν να γνωρίζουν τους κανόνες που διέπουν τη συμπεριφορά και τη δράση τους, όχι μόνο μέσα στα πλαίσια της υπηρεσιακής τους ζωής αλλά και της δράσης που αναπτύσσουν εκτός αυτής και στο βαθμό που συνδέεται με την υπαλληλική τους ιδιότητα. Συνεπεία του ανωτέρω, οι υπάλληλοι οδηγούνται σε αποφυγή των όποιων πιθανών δραστηριοτήτων που μπορεί να τους κατευθύνουν στην τέλεση πειθαρχικών παραπτωμάτων προς όφελος αφενός των ίδιων των ατόμων και αφετέρου του ευρύτερου δημόσιου συμφέροντος (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, 2012, σ. 1).

Στον αντίποδα, ο κατασταλτικός χαρακτήρας αναδεικνύεται στην περίπτωση που θα πρέπει να εκκινηθεί η πειθαρχική διαδικασία από τον άμεσα πειθαρχικώς προϊστάμενο, όταν πέσει στην αντίληψή του ότι ο υπάλληλος έχει υποπέσει σε πειθαρχικό παράπτωμα λόγω αναξιοπρεπούς συμπεριφοράς ή δραστηριότητας. Ως εκ τούτου θα πρέπει να διερευνηθεί η τέλεσή του και τελικώς να ακολουθήσει η επιβολή της προσήκουσας πειθαρχικής ποινής, η οποία μπορεί να επιβληθεί από το πειθαρχικό συμβούλιο και να είναι, μεταξύ άλλων, ακόμα και προσωρινή ή οριστική παύση, θέτοντας εν συνεχεία τον υπάλληλο σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, 2012, σ. 1).

Στην αιτιολογική έκθεση αναφέρεται ότι κρίνεται όχι μόνο απαραίτητη αλλά επιβεβλημένη η ριζική αναμόρφωση των διατάξεων του πειθαρχικού δικαίου, παρόλο που ο υπάρχων Υπαλληλικός Κώδικας περιλαμβάνει ένα «πλήρες σύστημα ρυθμίσεων που διέπει την πειθαρχική ευθύνη των δημοσίων υπαλλήλων», μεταξύ των οποίων, επισημαίνονται και οι πειθαρχικές ποινές που επιβάλλονται. Και αυτό διότι, οι πεπατημένες πρακτικές που είθισται, κατέδειξαν τις υπάρχουσες αδυναμίες του συστήματος για αποτελεσματική και άμεση αντιμετώπιση της διογκωμένης διαφθοράς στον δημόσιο τομέα καθώς και των παραβατικών συμπεριφορών ή παράνομων δραστηριοτήτων των υπαλλήλων της δημόσιας διοίκησης. Πιο συγκεκριμένα, διάχυτο είναι το φαινόμενο των μακροχρόνιων καθυστερήσεων που παρατηρούνται στην εξέταση των πειθαρχικών υποθέσεων και παράλληλα οι ποινές που επιβάλλονται από τα υπηρεσιακά συμβούλια δεν ανταποκρίνονται σε βαρύτητα με τα αντίστοιχα παραπτώματα που έχει διατελέσει ο υπάλληλος, προκειμένου ταυτόχρονα να ικανοποιηθεί το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Τα αναφερόμενα επιφέρουν, συνεπώς, αρχικά την πραγματική ατιμωρησία των διωκομένων και ευρύτερα τη σταδιακή ηθική διάβρωση του συστήματος λειτουργίας του δημόσιου τομέα και της νομιμότητας από την οποία διέπεται η διοικητική δράση (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, 2012, σ. 1).

Βασική επιδίωξη του εν λόγω σχεδίου νόμου είναι η εξάλειψη των ανωτέρω φαινομένων και η υλοποίηση του εγχειρήματος αυτού θα πραγματοποιηθεί με τους ακόλουθους τρόπους:

1. Αναμόρφωση των πειθαρχικών ποινών που μπορούν να επιβληθούν με την εισαγωγή νέων καθώς και την αυστηροποίηση των ήδη υπάρχουσών. Στόχος της εν λόγω ρύθμισης είναι η δυνατότητα που δίνεται στο πειθαρχικό συμβούλιο να διαθέτει ένα ευρύτερο φάσμα ποινών για την επιβολή της καταλληλότερης ποινής, θέτοντας ταυτόχρονα τον περιορισμό της κατώτατης ποινής στις περιπτώσεις διάπραξης σοβαρών πειθαρχικών παραπτωμάτων. Αυτό θα οδηγήσει στην πραγματική τιμωρία του υπαλλήλου.
2. Προβλέπεται η σύσταση πρωτοβάθμιων πειθαρχικών συμβουλίων που θα διαφοροποιούνται πλέον από τα υπηρεσιακά συμβούλια, τα οποία τελευταία είναι αρμόδια για όλες τις υπηρεσιακές μεταβολές στην κατάσταση των υπαλλήλων. Η «εξειδίκευση» αυτή των αρμοδιοτήτων των πειθαρχικών συμβουλίων αποβλέπει τόσο στην καλύτερη και εις βάθος διερεύνηση των πειθαρχικών υποθέσεων όσο και στην παραγωγή ποιοτικού έργου σε σύντομο χρονικό διάστημα
3. Σύσταση των εν λόγω πειθαρχικών συμβουλίων από δικαστικούς λειτουργούς με άμεσο σκοπό την προαγωγή της αμεροληψίας και της αντικειμενικότητας. Νεοεισερχόμενο στοιχείο αποτελεί η μη συμμετοχή των αιρετών υπαλλήλων καθώς η συνδικαλιστική

ιδιότητά τους αποτελεί τροχοπέδη στην μεροληπτική τους κρίση ως προς την εξέταση των πειθαρχικών υποθέσεων (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, 2012, σσ. 1,2).

Στο ειδικό μέρος, άρθρο πρώτο, άρθρο 103 «Αυτοδίκαιη θέση σε αργία» της αιτιολογικής έκθεσης επισημαίνεται ότι στην παράγραφο 1 υπάρχει μία τροποποίηση όπου «η περίπτωση απόλυσης με εγγύηση» δεν υπάγεται στο παρόν άρθρο αλλά εμπίπτει πλέον στο διοικητικό μέτρο της δυνητικής αργίας αποβλέποντας το πειθαρχικό συμβούλιο να κρίνει σύμφωνα με τα υπάρχοντα δεδομένα. Επιπλέον, στην παράγραφο 1 προστίθεται μία ακόμα διάταξη «ο υπάλληλος τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία, όταν παραπέμπεται για τα ποινικά αδικήματα της δωροδοκίας, της υπεξαίρεσης περί την υπηρεσία, της κατάχρησης ανηλίκων σε ασέλγεια, της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας ή της πορνογραφίας ανηλίκων», τα οποία θεωρούνται ότι έχουν βαρύνουσα σημασία για τον αποτελεσματικό τρόπο οργάνωσης της υπηρεσίας όπως και για το κύρος αυτής. Τα εν λόγω ποινικά αδικήματα προστίθενται καθαρά για αποτρεπτικούς λόγους, ενώ ο υπάλληλος παραμένει σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας και στη συνέχεια επανέρχεται στα υπηρεσιακά του καθήκοντα μόνο στην περίπτωση που υπάρξει έκδοση αμετάκλητης αθωωτικής δικαστικής απόφασης. Στην παράγραφο 4 καθορίζεται το όργανο που είναι αρμόδιο για την έκδοση της διαπιστωτικής πράξης επανόδου, ήτοι το αρμόδιο για τον διορισμό όργανο και στην παράγραφο 5 επισημαίνεται και καθορίζεται το χρονικό σημείο θέσης σε αυτοδίκαιη αργία ή επανόδου στην υπηρεσία λόγω λήξης των λόγων θέσεως του υπάλληλου σε αυτοδίκαιη αργία. Το εν λόγω χρονικό σημείο αποτελεί η ημερομηνία του αποδεικτικού επίδοσης /κοινοποίησης της αντίστοιχης διαπιστωτικής πράξης (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, 2012, σ. 2).

Στην έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους επί του ως άνω σχεδίου νόμου (Έκθεση Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, 2012) αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι επανακαθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία θέσεως του διωκόμενου υπαλλήλου στο διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας. Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής (<https://www.hellenicparliament.gr/>), ως προς τις διατάξεις που τροποποιούνται περί αυτοδίκαιης αργίας (Συμεωνίδης Ι. , 2014, σσ. 249-250).

Στη συζήτηση που πραγματοποιήθηκε στις 5 Μαρτίου 2012 επί της αρχής σχεδίου του εν λόγω νόμου ο Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς Θ. Δρίτσας παίρνοντας τον λόγο άφησε να εννοηθεί, ότι η κυβέρνηση στην εισηγητική έκθεση δεν παρουσιάζει την εικόνα που θέλει να αλλάξει, καθώς δεν είναι σαφές το μήνυμα εξυγίανσης που θέλει να περάσει. Επιπλέον, δεν μπορεί να τίθεται στο στόχαστρο ο δημόσιος υπάλληλος που μπορεί να έχει υποπέσει σε κάποιο παράπτωμα και να απειλείται με τη θέση αυτού σε καθεστώς αργίας, όταν το ίδιο το κράτος είναι αναποτελεσματικό και αδυνατεί να αξιοποιήσει τους υπάρχοντες εκλεκτικούς μηχανισμούς (Συνεδρίαση Βουλής, 2012, σσ. 226-227).

Ωστόσο, παρά τις όποιες αντιδράσεις, ο νόμος ψηφίστηκε και ειδικότερα, το άρθρο 103 του Υπαλληλικού Κώδικα αντικαταστάθηκε πλήρως από το άρθρο πρώτο του Ν.4057/2012 ως εξής:

«1. Τίθεται αυτοδίκαια σε αργία ο υπάλληλος ο οποίος στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία, ύστερα από πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια απόφαση ποινικού δικαστηρίου ή ένταλμα προσωρινής κράτησης. Υπάλληλος που παραπέμφθηκε αμετακλήτως στο ακροατήριο προκειμένου να δικαστεί για τα αδικήματα της δωροδοκίας, της υπεξαίρεσης περί την υπηρεσία, της κατάχρησης ανηλίκων σε ασέλγεια, της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας ή της πορνογραφίας ανηλίκων, τίθεται αυτοδίκαια σε αργία. Ο υπάλληλος ασκεί εκ νέου τα καθήκοντά του αν αθωωθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση.

2. Τίθεται αυτοδίκαια σε αργία ο υπάλληλος στον οποίο επιβλήθηκε η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης ή της προσωρινής παύσης άνω των έξι (6) μηνών. Η αργία αρχίζει από την κοινοποίηση στον υπάλληλο της πειθαρχικής απόφασης ή την πλήρη γνώση της από αυτόν και λήγει είτε την τελευταία ημέρα της προθεσμίας άσκησης προσφυγής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του αρμόδιου διοικητικού εφετείου είτε εφόσον έχει ασκηθεί προσφυγή, την ημέρα της δημοσίευσης της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του διοικητικού εφετείου.

3. Ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδίκαια στα καθήκοντά του, εάν εκλείψει ο λόγος για τον οποίο έχει τεθεί σε αργία.

4. Η διαπιστωτική πράξη θέσης σε αργία εκδίδεται από το αρμόδιο για το διορισμό όργανο. Η πράξη επανόδου του υπαλλήλου στην υπηρεσία εκδίδεται από το ίδιο όργανο όταν ο υπάλληλος απολύθηκε ή απολύθηκε υπό όρους μετά από έκδοση εντάλματος προσωρινής κράτησης, μετά από απαλλακτική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του αρμόδιου διοικητικού εφετείου ή τη σχετική βεβαίωση του προέδρου του οικείου δικαστικού σχηματισμού αυτού. Πράξη επανόδου του υπαλλήλου στην υπηρεσία εκδίδεται επίσης και μετά από απαλλακτική απόφαση του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου ή σχετική βεβαίωση του Προέδρου αυτού.

5. Ο υπάλληλος επανέρχεται στην υπηρεσία του από την κοινοποίηση σε αυτόν της αντίστοιχης διαπιστωτικής πράξης.» (Ν.4057/2012, ΦΕΚ 54 Α΄, 2012).

Η εν λόγω τροποποίηση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις καθώς διάχυτη ήταν η κριτική που ασκήθηκε. Ενδεικτικά αναφέρεται η κριτική που ασκήθηκε εκ μέρους του Α. Μακρυδημήτρη σχετικά με τις αλλαγές που επέφεραν οι τότε πρόσφατες τροποποιήσεις του Ν. 4057/2012 στο πειθαρχικό δίκαιο. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 107 υπάρχει έναν μακροσκελής και αναλυτικός κατάλογος των πειθαρχικών παραπτωμάτων. Στο παράπτωμα όμως (ε) της παραγράφου 1, ήτοι «η αναξιοπρεπής ή ανάρμοστη ή ανάξια για υπάλληλο συμπεριφορά εντός ή εκτός υπηρεσίας» παρατηρείται μία ασάφεια και μία αοριστία, δίνοντας τη δυνατότητα για πιο ευρύ πλαίσιο

διακριτικής ευχέρειας στην άσκηση της πειθαρχικής εξουσίας και συνεπώς πολλές και διαφορετικές ερμηνείες αυτής της ευχέρειας. Το εν λόγω παράπτωμα μπορεί να επισύρει οποιαδήποτε ποινή, ακόμα και της προσωρινής ή οριστικής παύσης που θα οδηγήσει αυτομάτως και υποχρεωτικά τον υπάλληλο στο δυσμενές μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας (Πρακτικά Ημερίδας, 2013, σσ. 16,17).

Κριτική ασκήθηκε εκ μέρους του και για τη μεταβίβαση της πειθαρχικής αρμοδιότητας από τα υπηρεσιακά συμβούλια στα ειδικά πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια πειθαρχικά συμβούλια υποστηρίζοντας ότι οι δικαστικοί λειτουργοί και οι υπάλληλοι του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους που μετέχουν σε αυτά, είναι άτομα που δεν σχετίζονται με την υπαλληλική διοικητική πραγματικότητα, τη νοοτροπία και τις αντιλήψεις. Η τοποθέτησή του ήταν ότι η εν λόγω ρύθμιση δεν κρίνεται δόκιμη από τη διοικητική και την οργανωτική σκοπιά για την άσκηση της εν λόγω αρμοδιότητας (Πρακτικά Ημερίδας, 2013, σ. 18).

Ενάντια τοποθέτηση στην αναμόρφωση του πειθαρχικού δικαίου έλαβε επίσης ο Κ. Χρυσόγονος, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, επισημαίνοντας ότι υφίσταται σε μεγάλο βαθμό και με «βίαιο» τρόπο εξώθηση των ατόμων σε καθεστώς αργίας και ειδικότερα εκείνων που έχουν παραπεμφθεί, για συγκεκριμένα αδικήματα, αμετάκλητα σε δίκη και όσων έχουν παραπεμφθεί στο πειθαρχικό συμβούλιο για συγκεκριμένα πειθαρχικά παραπτώματα. Η επιχειρηματολογία βασίστηκε στο γεγονός ότι οι εν λόγω ρυθμίσεις διακρίνονται από μία μονοδιάστατη τάση για μεγαλύτερη αυστηρότητα, ξεπερνώντας την εύλογη σχέση που οφείλεται να υφίσταται μεταξύ του δημόσιου συμφέροντος και των περιορισμών που εκδηλώνονται στα δικαιώματα του ανθρώπινου δυναμικού (Πρακτικά Ημερίδας, 2013, σ. 29).

Επομένως, η θέση του υπαλλήλου σε αργία που τον οδηγεί αυτόματα σε απομάκρυνση από την υπηρεσία και τα καθήκοντά του, θα έπρεπε να συνδέεται προς μία κατά το βέλτιστο δυνατό αντικειμενική κρίση, καθώς οι συνέπειες αυτής κρίνονται βαρύτερες. Σύμφωνα με τον νομοθέτη, αντικειμενική κρίση θεωρείται η παραπομπή στο πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο. Όπως υποστηρίζει ο Κ. Χρυσόγονος, είναι καταφανές το εν λόγω κριτήριο δεν αποβλέπει στο να επισημαίνει και να υποδεικνύει τους «επίορκους» και ταυτόχρονα έρχεται σε αντίκρουση με τα άρθρα 2 παρ. 1, και 5 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καταπατώντας το τεκμήριο αθωότητας. Η λεπτομερής διερεύνηση του συνόλου των πειθαρχικών παραπτωμάτων που μπορεί να αιτιολογήσουν τη θέση του υπαλλήλου σε αργία, πολλά εκ των οποίων χαρακτηρίζονται από αοριστία και «ευρυχωρία» ως προς τη διατύπωση, με αποτέλεσμα συμπεριφορές που προγενέστερα δεν απασχολούσαν το πειθαρχικό φαινόμενο πλέον να έχουν θέση εξέτασης, δημιουργεί υποψίες για τους

πραγματικούς στόχους που θέλουν να επιτευχθούν μέσω του νέου πειθαρχικού δικαίου (Πρακτικά Ημερίδας, 2013, σσ. 29-30).

Σύμφωνα με δελτία τύπου και ανακοινώσεις του Συλλόγου υπαλλήλων Ν. Κοζάνης υπάρχει έκδηλη εναντίωση ως προς τις δυσμενείς επιπτώσεις των διατάξεων του Ν.4057/2012. Υποστηρίζοντας υπαλλήλους που έχουν τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία, ο σύλλογος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «καταργείται το τεκμήριο αθωότητας και ουσιαστικά θεωρείται ένοχος κάθε δημόσιος υπάλληλος ο οποίος τιμωρείται προκαταβολικά, απλά και μόνο με την καταγγελία οποιουδήποτε, ακόμα και σε περιπτώσεις ιδιωτικών διαφορών!». Επιπρόσθετα, δηλώνει ότι ο κάθε δημόσιος υπάλληλος τίθεται ως έρμαιο των διαφόρων αντιπαθειών που μπορεί να ελλοχεύουν στο πρόσωπό του, τόσο στον εργασιακό χώρο όσο στη σφαίρα των ιδιωτικών, προσωπικών του σχέσεων και συναναστροφών. Κατά αυτόν τον τρόπο, επικροτούνται οι ανώνυμες καταγγελίες, πολλές εκ των οποίων κρύβουν εμπάθεια, δόλο και μεροληψία, βάσει όμως των οποίων καλούνται τα πειθαρχικά συμβούλια να κρίνουν και να αποφασίσουν για την αργία και ίσως ακόμα και για την απόλυση του υπαλλήλου (<https://edkozanis.blogspot.com/>, 2021).

1.3 Αντικατάσταση/συμπλήρωση βάσει του Ν. 4093/2012

Αξιοσημείωτο είναι ότι σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, περίπου εννέα μήνες, η κυβέρνηση προχώρησε στην ψήφιση του Ν.4093/2012 που περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, διατάξεις που αφορούσαν την αυτοδίκαιη αργία. Και αυτό έλαβε χώρα διότι, παρά την πρόδηλη αυστηροποίηση που επήλθε με την ψήφιση του Ν.4057/2012 δεν επήλθαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα θεραπείας των παθογενειών της Δημόσιας Διοίκησης και ταυτόχρονα προστασίας του δημόσιου συμφέροντος. Συνεπώς, η ψήφιση του Ν.4093/2012 απέβλεπε όχι μόνο στην εκ νέου ρύθμιση του θεσμού της αυτοδίκαιης αργίας αλλά κυρίως στη θέσπιση αυστηρότερων διατάξεων, ενώ η κρίση στα δημοσιονομικά κορυφωνόταν, και στην ανάγκη εξυγίανσης του δημόσιου τομέα (Συμεωνίδης Ι. , 2014, σσ. 251, 256).

Τόσο η μνημονιακή συγκυρία όσο και η οικονομική κρίση ενισχύουν την καχυποψία που έχει δημιουργηθεί από κάθε υπάλληλο απέναντι στο διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας και ευρύτερα στο πειθαρχικό δίκαιο. Οι μνημονιακές δεσμεύσεις για συρρίκνωση του δημόσιου τομέα καλλιεργούν την ανασφάλεια των υπαλλήλων για τον αντικειμενικό τρόπο εφαρμογής των δυσμενών αυτών διατάξεων σε συνδυασμό με την μνημονιακή τάση που επιδεικνύει, την τελευταία διετία, το Συμβούλιο της Επικρατείας, μέσω πολύ σημαντικών αποφάσεων που έχει λάβει, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με την εφαρμογή περιοριστικών διατάξεων (Πρακτικά

Εργασιών Ημερίδας από Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2013, σ. 35).

Ο δημόσιος τομέας, όπως υποστήριξε ο Λ. Ρακιντζής στην ετήσια έκθεση 2012, εξακολουθεί να πάσχει εξαιτίας της διαφθοράς και της κακοδιοίκησης, η οποία τελευταία συντηρείται εξαιτίας της μη εκτέλεσης του υπηρεσιακού καθήκοντος. Και αυτό συμβαίνει, διότι έκδηλη είναι η αδιαφορία που δείχνουν ορισμένοι απέναντι στις ευθύνες και τα καθήκοντα που έχουν αναλάβει με τη γραφειοκρατική αναποτελεσματικότητα να παραμένει δυστυχώς στο προσκήνιο, αλλά ταυτόχρονα επικρατεί και ένα κλίμα αποφυγής ανάληψης ευθυνών υπό τον φόβο ότι ενδέχεται να βρεθούν στη θέση του επίορκου και στη συνέχεια να τεθούν σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας, ύστερα από τις πρόσφατες τροποποιήσεις που επήλθαν με την ψήφιση του Ν.4093/2012 (Ετήσια Έκθεση 2012 ΓΕΔΔ, 2013, σ. 6).

Επιπλέον, τασσόταν υπέρ της άποψης ότι η Δημόσια Διοίκηση είναι ο «μεγάλος ασθενής», άποψη που ενστερνιζόταν επίσης μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης, καθώς η αποτελεσματικότητά της δεν ανταποκρινόταν στις επιταγές της εποχής και επίσης η νομιμότητα έδειχνε να μη τηρείται, σε ορισμένες περιπτώσεις. Επομένως, προκειμένου να καταπολεμηθεί το φαινόμενο της κακοδιοίκησης ήταν αναγκαία η βελτίωση των συστημάτων διοίκησης, με παράλληλη αποτελεσματικότερη λειτουργία της δικαιοσύνης και συνεχή έμπρακτη πολιτική βούληση (Ετήσια Έκθεση 2012 ΓΕΔΔ, 2013, σ. 6).

Οι στόχοι του συγκεκριμένου νόμου, ήτοι του Ν.4093/2012, ήταν επομένως σαφείς, γλαφυροί και προς αυτή την κατεύθυνση. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, αναμορφώθηκε ο θεσμός της αυτοδίκαιης αργίας αποβλέποντας στην άμεση απομάκρυνση από τον δημόσιο τομέα όσων διώκονται τόσο για σοβαρά ποινικά αδικήματα όσο και για συγκεκριμένα πειθαρχικά παραπτώματα για τα οποία παραπέμπονται στο πειθαρχικό συμβούλιο. Πιο συγκεκριμένα, το εν λόγω μέτρο έγινε αυστηρότερο, καθώς προβλέπονται αυστηρότερα μέτρα ως προς τους λόγους θέσης σε αυτοδίκαιη αργία, καθώς διευρύνονται οι περιπτώσεις που σε κάποιον μπορεί να του επιβληθεί. Στον αντίποδα, ο θεσμός της εν λόγω αργίας διακρίνεται και από ευελιξία, καθώς τα αρμόδια όργανα έχουν πλέον την δυνατότητα, με γνώμονα πάντα το συμφέρον της υπηρεσίας, να επαναφέρουν τους υπαλλήλους στα υπηρεσιακά τους καθήκοντα ακόμα και στην περίπτωση που δεν έχουν αρθεί οι λόγοι που συντέλεσαν στην επιβολή αυτού του διοικητικού μέτρου. Θα πρέπει όμως να αιτιολογηθεί τόσο η απόφαση επανόδου όσο και η αναγκαιότητα παραμονής στο καθεστώς της αργίας (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4093, 2012, σ. 24).

Σύμφωνα δε με το άρθρο 103, το οποίο τροποποιείται περαιτέρω ως προς τους λόγους που οδηγούν στην αργία, καθώς αυτή επέρχεται αυτοδίκαια, και εξάλλου χωρίς προηγούμενη ακρόαση του υπαλλήλου, όχι μόνο μετά από αμετάκλητη δικαστική απόφαση καταδίκης του

υπαλλήλου αλλά και μετά την αμετάκλητη παραπομπή του σε δίκη για κακούργημα ή και για πλημμέλημα. Περαιτέρω, μάλιστα, αρκεί και μόνο να παραπεμφθεί ο υπάλληλος στο Πειθαρχικό Συμβούλιο ως διωκόμενος για συγκεκριμένα πειθαρχικά παραπτώματα «που περιγράφονται με εξαιρετική ασάφεια και αοριστία από το νόμο», προκειμένου να ενεργοποιηθεί το εξαιρετικά επαχθές μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας (Μακρυδημήτρης, Διλήμματα στην υπαλληλία. Περί δημοσίων υπαλλήλων, σήμερα, 2013, σ. 34).

Ενώ στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας ο υπάλληλος ετίθετο σε αυτοδίκαιη αργία στην περίπτωση επιβολής της ποινής της οριστικής παύσης από το υπηρεσιακό συμβούλιο (ΥΚ 3528/2007) προστίθεται, με τον παρόντα νόμο, και η περίπτωση θέσης σε αυτοδίκαιη αργία, κατόπιν επιβολής της πειθαρχικής ποινής της προσωρινής παύσης και μάλιστα ανεξαρτήτου του χρονικού διαστήματος αυτής.²

Παρά τις όποιες αντιδράσεις και αντιστάσεις είχαν εκδηλωθεί, ο νόμος Ν.4093/2012 εν τέλει ψηφίστηκε και ειδικότερα, το άρθρο 103 του Υπαλληλικού Κώδικα, το οποίο είχε αντικατασταθεί από το άρθρο πρώτο του Ν.4057/2012 αντικαταστάθηκε πλήρως και διαμορφώθηκε εκ νέου (Ν.4093/2012, ΦΕΚ 222 Α', 2012, σ. 5572).

Επόμενο ήταν στις τροποποιήσεις αυτές να ασκηθεί έντονη κριτική, καθώς δημιουργήθηκε έντονος προβληματισμός για την εκ νέου αναμόρφωση του πειθαρχικού δικαίου δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας, το οποίο έγινε ακόμα αυστηρότερο. Οι επικρίσεις αυτές απέβλεπαν κυρίως στην ανάδειξη της αναποτελεσματικότητας των μέτρων που έλαβε η κυβέρνηση και στην προβολή του ισχυρισμού ότι πίσω από τα ψηφισθέντα ελλόχευε ουσιαστικά η επιδίωξη μείωσης των δαπανών μισθοδοσίας των υπαλλήλων του δημοσίου τομέα, προκειμένου η χώρα να συμμορφωθεί με τους δημοσιονομικούς στόχους που είχαν ήδη τεθεί από τους θεσμούς. Ωστόσο, ενώ τα εν λόγω μέτρα δεν έδειχναν να συμβάλλουν ενεργά στη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, καλλιεργούσαν ένα κλίμα ανασφάλειας, εργασιακού εκφοβισμού και ψυχολογικής πίεσης (5ο Συνέδριο Διοικητικών Επιστημών, 2013, σσ. 205, 206).

Στη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2013, ο βουλευτής της αξιωματικής αντιπολίτευσης Α. Κουράκης έθεσε σχετική ερώτηση στον Υπουργό Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Α. Μανιτάκη, αναφορικά με την επερχόμενη θέση σε αργία οποιουδήποτε υπαλλήλου με την άσκηση, και μόνο, πειθαρχικής δίωξης. Επισήμανε ότι ο εν λόγω υπάλληλος εκτίθεται στην επίκριση του κοινωνικού συνόλου, χωρίς όμως να έχει «δικαστεί για να αποδείξει την αθωότητά του». Επιπλέον, τόνισε ότι τα υπό συζήτηση μέτρα

² Ν.4093/2012 (Α'222), Υποπαράγραφος Ζ.3. Αργία στο πλαίσιο της πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας, παράγραφος 1, περίπτωση δ

μπορεί να οδηγήσουν τη Δημόσια Διοίκηση «σε μια παραλυσία», καθόσον υπό τον φόβο παραπομπής στο πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο, κανένας υπάλληλος δεν θα προβαίνει στην ανάληψη ευθυνών που του αναλογούν. Επιπλέον, σκοπός της εν λόγω διάταξης είναι η ικανοποίηση της μνημονιακού στόχου για απομάκρυνση όσο περισσότερων δημοσίων υπαλλήλων. Σε απάντηση αυτού, ο κ. Μανιτάκης υποστήριξε ότι όποτε χρειάζεται, για το καλό τόσο του κύρους της υπηρεσίας όσο και του ίδιου του υπαλλήλου, θα πρέπει αυτός να απόσχει προσωρινά από τα διοικητικά του καθήκοντα, να υποστεί «μια μικρή προσωρινή θυσία, έστω και αδίκως, προκειμένου να μείνει αλώβητο το κύρος του θεσμού» και προς αυτή την κατεύθυνση λειτουργεί το μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας. Έδωσε βαρύτητα στο γεγονός ότι αποτελεί ένα προσωρινό διοικητικό μέτρο και ο κάθε υπάλληλος που θεωρεί ότι αδίκως τίθεται σε αυτό έχει το δικαίωμα να ζητήσει αναστολή του μέτρου, καθώς μπορεί να ασκηθεί κάθε ένδικο μέσο ελέγχου της νομιμότητάς του (Συνεδρίαση ΠΝΗ΄ Βουλής, 2013, σσ. 10029-10030).

Πυρά εξαπολύθηκαν και από την Η. Διώτη, Βουλευτή Λαρίσης, μέσω της υποβολής επίκαιρων ερωτήσεων για θέματα αυτοδίκαιης αργίας προς τον υπουργό Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης σε συνεδρίαση της Βουλής. Ειδικότερα, υπογράμμισε ότι η κυβέρνηση επιδιώκει με τον ψήφισμα του Ν.4093/2012 να δημιουργήσει ένα κλίμα επιβολής πειθαρχίας, τρόμου και φόβου με απώτερο σκοπό να αυξηθούν οι απολύσεις των δημοσίων υπαλλήλων, ικανοποιώντας συνεπώς τις απαιτήσεις που έχουν ήδη τεθεί από τους θεσμούς. Σε αντίκρουση των όσων του επισύναψε, ο Α. Μανιτάκης τόνισε ότι θα μπει τροχοπέδη στην διαιώνιση της ατιμωρησίας και του καθεστώτος ανευθυνότητας με ταυτόχρονη προσπάθεια αποκατάστασης των θεσμών, μεταξύ των οποίων και η συναίσθηση της πειθαρχικής ευθύνης/καθήκοντος που θα πρέπει να έχει κάθε δημόσιος υπάλληλος (Συνεδρίαση ΡΟΗ΄ Βουλής, 2013, σσ. 11835-11837).

Από τον τίτλο του θέματος, μόλις, του Δελτίου Τύπου που κατέθεσαν βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ-ΕΚΜ για τις ρυθμίσεις του εν λόγω νόμου «οι διατάξεις για την αργία οδηγούν σε παράλυση την Δημόσια Διοίκηση και σε ομηρία τους εργαζομένους» διαφαίνεται η έντονη εναντίωσή τους. Ειδικότερα, αναφέρουν ότι ο κάθε εργαζόμενος βρίσκεται υπό το καθεστώς ψυχολογικών πιέσεων, καθώς με την κοινοποίηση και μόνο του παραπεμπτηρίου εγγράφου, χρονικά δηλαδή πριν την εξέταση της υπόθεσης από το πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο, τίθεται στο δυσμενές, άδικο και αντισυνταγματικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας. Και αυτό, διότι «με τις διατάξεις αυτές καταργείται κάθε έννοια χρηστής διοίκησης και κράτους δικαίου» (<https://www.argolidaportal.gr/news/5264/d-kodelas-gia-tin-aytodikaii-argia>, 2013).

Επιπρόσθετα, φλέγον και επίμαχο θέμα, σύμφωνα με τον Α. Μακροδημήτρη αποτελούν οι λόγοι θέσεως σε αυτοδίκαιη αργία, όπου σύμφωνα με το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο που έθεσε ο

N.4093/2012 καθώς και τις τροποποιήσεις που συντελέστηκαν στη συνέχεια με τον Ν.4111/2013, η αυτοδίκαιη αργία στην οποία τίθεται ο υπάλληλος χωρίς προηγούμενη ακρόαση, δεν συνδέεται πλέον μόνο με καταδικαστική απόφαση δικαστηρίου. Και αυτό, διότι έρχονται να προστεθούν δύο επιπλέον λόγοι και μάλιστα «ο ένας αυστηρότερος και προβληματικότερος από τον άλλον», όπως χαρακτηριστικά ανέφερε (Πρακτικά Εργασιών Ημερίδας από Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2013, σ. 19).

Πρώτος λόγος, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί η αμετάκλητη και μόνο παραπομπή του υπαλλήλου στο δικαστήριο για κακουργήματα ή ακόμα και για αδικήματα όπως αυτά της κλοπής, υπεξαίρεσης, απάτης, εκβίασης, πλαστογραφίας, δωροδοκίας, καταπίεσης, απιστίας περί την υπηρεσία, καθώς και εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής. Τα προαναφερθέντα αδικήματα, αν και «περιοριστικώς αναφερόμενα», όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο τότε αρμόδιος υπουργός Α. Μανιτάκης, είναι ταυτόχρονα πολλά σε αριθμό και σύνθετα, με την έννοια ότι υπό τη σκέπη τους μπορεί να κρύβονται πληθώρα πειθαρχικών παραπτωμάτων. Συνεπώς, όσο περισσότερο διευρύνεται το πεδίο των αδικημάτων για τα οποία, σε περίπτωση έκδοσης καταδικαστικής απόφασης, κάποιος μπορεί να παραπεμφθεί στο πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο, τόσο αυξάνονται ραγδαία οι πιθανότητες να τεθεί σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας (Πρακτικά Εργασιών Ημερίδας από Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2013, σ. 20).

Δεύτερος λόγος, ακόμα χειρότερος ή προβληματικός, αποτελεί η διάπραξη και μόνο ορισμένων πειθαρχικών παραπτωμάτων για τα οποία παραπέμπεται ο υπάλληλος στο πειθαρχικό συμβούλιο, όπου τον θέτει αυτομάτως στο δυσμενές διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας. Ως εκ τούτου, οξύνεται το επαχθές μέτρο της αργίας, με τον τρόπο που αυτό διαμορφώθηκε βάσει των τρεχουσών διατάξεων, επιφέροντας «μια μάλλον υπερβολική και δυσανάλογη» αυστηροποίηση της πειθαρχικής διαδικασίας σε βάρος του διωκόμενου υπαλλήλου. Και τούτο, διότι για τη μη σύννομη πράξη ή την παράλειψη για την οποία κατηγορείται ότι έχει διατελέσει ο υπάλληλος, το επιβαλλόμενο αυτό διοικητικό μέτρο κρίνεται ιδιαίτερος αυστηρό και σε ορισμένες περιπτώσεις δυσβάσταχτο (Πρακτικά Εργασιών Ημερίδας από Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2013, σσ. 20-21).

Ο Κ. Χρυσόγονος, σε ομιλία του στην ίδια ημερίδα ανέφερε όχι μόνο ότι το «Νέο Πειθαρχικό Δίκαιο» δεν αποσκοπεί στην αναβάθμιση του δημόσιου τομέα και της διοίκησης, αλλά και ό «απαντά αδίστακτα» πως «αποτελεί εργαλείο υλοποίησης των μνημονιακών πολιτικών». Επισήμανε ότι η χώρα βρίσκεται σε μία τροχιά συνταγματικής εκτροπής, δηλαδή οδηγείται προς την κατάλυση του Συντάγματος καθώς δεν υφίστανται μόνο αυστηροποίηση του πειθαρχικού δικαίου, αλλά συντελείται και καταπάτηση των κοινωνικών δικαιωμάτων αναφερόμενος στην

ψήφιση από τη Βουλή μείωσης των συντάξεων, αδιαφορώντας σε γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου που τις έκρινε αντισυνταγματικές. Και όλα αυτά συντελέστηκαν υπό το βάρος της πίεσης των δανειστών και των εξωτερικών δυνάμεων (Πρακτικά Εργασιών Ημερίδας από Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2013, σσ. 32,34).

Στο γνωμοδοτικό σημείωμα που κατέθεσε η Πανελλήνια Ομοσπονδία Μηχανικών Τεχνολογικού Τομέα Ανώτατης Εκπαίδευσης Δημοσίων Υπαλλήλων περί της αργίας προβλήθηκε η παραβίαση με την ψήφιση αυτού του νόμου των συνταγματικών διατάξεων των άρθρων 20 παρ. 2 και 103 παρ. 4 του Συντάγματος καθώς και της διάταξης του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974. Πιο συγκεκριμένα, το θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη θίγεται, καθώς δεν δίνεται η δυνατότητα έκθεσης απόψεων και το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης του υπαλλήλου καταστρατηγείται. Διότι το επαχθές μέτρο της αργίας επέρχεται αυτοδίκαια με την παραπομπή και μόνο στο πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο, οδηγώντας αυτόματα σε απομάκρυνση από την άσκηση των καθηκόντων του, καθώς παρέχεται η δυνατότητα στο αρμόδιο διοικητικό όργανο να επιβάλλει το εν λόγω μέτρο με την προϋπόθεση και μόνο ότι έχει ξεκινήσει η πειθαρχική δίωξη του υπαλλήλου και χωρίς να έχει γνωμοδοτήσει προηγουμένως το πειθαρχικό συμβούλιο. Επομένως, οι υπό συζήτηση διατάξεις δεν εξασφαλίζουν τις απαραίτητες εγγυήσεις για την απομάκρυνση των πραγματικά ενόχων από την υπηρεσία, με σκοπό, όπως διατυμπανιζόταν, την όντως εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του δημόσιου τομέα και την εν τοις πράγμασι προαγωγή του δημοσίου συμφέροντος. Συνεπεία των ανωτέρω, η Ομοσπονδία υποστηρίζει ότι το δυσμενές αυτό μέτρο παίρνει πλέον τη μορφή ποινής (<https://www.pomitedy.gr/2013/01/22/>, 2013).

Αξίζει να σημειωθεί, όμως, ότι οι απόψεις που εκφράζει η Ομοσπονδία έρχονται σε αντίκρουση με την 266/2010 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σύμφωνα με την οποία η θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία απέχει παρασάγγας του χαρακτηρισμού της ως ποινή, καθώς με την εφαρμογή της δεν προδικάζεται η ενοχή του υπαλλήλου, αλλά απλώς διασφαλίζεται η εύρυθμη συνέχεια του έργου της υπηρεσίας, αν εξετάσουμε την αποτελεσματικότητα του μέτρου προς τα έσω, και η εμπέδωση της καλής λειτουργίας της διοίκησης στα μάτια των πολιτών, αν εξεταστεί η εντύπωση του εν λόγω μέτρου προς τα έξω (266/2010 ΝΣΚ).

Στο ίδιο σκεπτικό με την Ομοσπονδία κινήθηκε και η ΑΔΕΔΥ, η οποία σε σχετική αίτηση ακύρωσης που κατέθεσε στο Συμβούλιο της Επικρατείας αιτήθηκε να ακυρωθούν διάφορες προσβαλλόμενες πράξεις, μεταξύ των οποίων και των διατάξεων περί αυτοδίκαιης αργίας της παραγράφου Ζ3 του Ν.4093/2012, καθώς αντίκεινται στην παρ. 2 του άρθρου 20 του Συντάγματος, καταστρατηγείται το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης πριν την επιβολή του

επαχθούς μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας τόσο για την τέλεση ποινικών όσο και πειθαρχικών παραπτωμάτων. Παράλληλα, λόγος ακυρότητας που προέβαλε, ήταν και η παράβαση του τεκμηρίου αθωότητας σύμφωνα με το άρθρο 6, παρ. 6 της ΕΣΔΑ, του οποίου η ισχύς είναι υπερνομοθετική. Ως εκ τούτου, το εν λόγω μέτρο έχει χαρακτήρα «τιμωρητικό», καθώς στο βωμό της προστασίας του υπηρεσιακού συμφέροντος και πριν ακόμα κριθεί η ενοχή του κατηγορούμενου ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου ή την εξέταση της παραπομπής από το πειθαρχικό συμβούλιο, τίθεται αυτοδίκαια σε αργία. Συνεπώς, το σκεπτικό της ως άνω αίτησης ήταν ότι το διοικητικό αυτό μέτρο «συγκρούεται» ουσιαστικά με το κατοχυρωμένο τεκμήριο της αθωότητας, ο υπάλληλος έρχεται αντιμέτωπος με οικονομικές συνέπειες και ηθικές βλάβες χωρίς όμως να του δίνεται το βήμα να εκφράσει τις απόψεις του προς υπεράσπιση του εαυτού του (<https://sypeilias.blogspot.com/2013/01/3.html>, 2013 ; Χριστοφορίδης, 2014, σσ. 48-50).

Αντίστοιχες αιτήσεις ακύρωσης κατά διαπιστωτικών πράξεων θέσης σε αυτοδίκαιη αργία είχαν κατατεθεί ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών από μεμονωμένους υπαλλήλους, προβάλλοντας ως πρώτο λόγο ακύρωσης την παραβίαση του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης ενώπιον των διοικητικών αρχών. Αυτό αποδεικνύει το ηθικό, ψυχικό και οικονομικό κόστος με το οποίο επιβαρύνεται ο έκαστος διωκόμενος υπάλληλος, ύστερα από την επιβολή του εν λόγω μέτρου, βλάβες που τα αποτελέσματά τους συνεχίζουν πολλές φορές και μετά την εκδίκαση της υπόθεσής τους ή την αθώωσή τους, καθώς η έκταση και η φύση αυτών είναι ανεπανόρθωτη ή δυσεπανόρθωτη (Χριστοφορίδης, 2014, σσ. 236-277).

Ωστόσο, διαμετρικά αντίθετες απόψεις υπήρχαν και ως προς το θέμα της προηγούμενης ακρόασης, σύμφωνα με την έκθεση επί του νομοσχεδίου, η οποία βασίστηκε στις αποφάσεις 2264/2009, 790/2008, 2775/2007, 1229/2004, 4022/2004, 2767/2003, 3134/2003 και 3222/2000 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Το βασικό επιχείρημα ήταν ότι δεν απαιτείται προηγούμενη ακρόαση του υπαλλήλου όταν η διοίκηση ασκεί δέσμια αρμοδιότητα εκ νόμου, από όπου προκύπτει και ο αυτοδίκαιος χαρακτήρας του μέτρου, ανεξαρτήτως του προφίλ και των πράξεων του υπαλλήλου, καθώς μια τέτοιου είδους ακρόαση θα ήταν πρακτικά χωρίς νόημα (Έκθεση επί του Νομοσχεδίου Ν.4093, 2012, σ. 3).

Το μέτρο αυτό, εξάλλου, λαμβάνεται όταν προκύψουν τόσο σαφείς όσο και επαρκείς ενδείξεις σε βάρος του υπαλλήλου για την τέλεση συγκεκριμένων παραπτωμάτων και σύμφωνα πάντα με τις θεσμικές εγγυήσεις του πειθαρχικού δικαίου, αφού όμως έχει προηγηθεί είτε η διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης είτε ένορκης διοικητικής εξέτασης, οι οποίες είθισται, κατά κανόνα, να πραγματοποιούνται σε όλες τις περιπτώσεις διάπραξης πειθαρχικών παραπτωμάτων. Σε αυτό το στάδιο, δίνεται η δυνατότητα στον εγκαλούμενο υπάλληλο να εκφράσει τις απόψεις και τα επιχειρήματά του, με σκοπό αφενός να αντικρούσει τις κατηγορίες που έχουν σχηματισθεί

εναντίον του και αφετέρου να προτείνει την εξέταση μαρτύρων προς υπεράσπιση και ενίσχυση των λεγομένων του. Ως εκ τούτου, υφίσταται επαρκής ικανοποίηση του δικαιώματος υπεράσπισης πριν τη επιβολή του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας και συνεπώς κατοχυρώνεται το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης πριν τη λήψη σε βάρος του της αργίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 20 παρ. 2 του Συντάγματος (ΣτΕ 1900/2014 Ολ. ; Ακριβοπούλου & Ανθόπουλος, 2015, σ. 180).

Σε τηλεοπτική εκπομπή τον Απρίλιο του 2013, ο τότε υπουργός Α. Μανιτάκης, είχε σχολιάσει ότι είναι υπέρμαχος της άποψης ότι πρέπει να αναδειχθούν οι ικανοί υπάλληλοι μέσω της εμπιστοσύνης που θα δείξουν προς τα πρόσωπά τους. Κατά την γνώμη του, η μεγαλύτερη μερίδα των υπαλλήλων θέλει να συμβάλλει δημιουργικά και παραγωγικά στη λειτουργία των υπηρεσιών, πλην όμως δεν είχε τη δυνατότητα να πάρει πρωτοβουλίες καθώς δεν υπήρχε κλίμα εμπιστοσύνης. Επισήμανε ότι κύριο μέλημά του, όταν ανέλαβε τα καθήκοντα Υπουργού, ήταν τόσο να βασισθεί στους γενικούς διευθυντές όσο και να τους εμπιστευτεί προκειμένου να καταλάβουν και αυτοί ότι έχουν και τον ρόλο των συμβούλων του. Σε αυτές τις δηλώσεις άσκησε κριτική ο Χ. Βασματζίδης, Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχείρησης Δήμου Αλεξανδρούπολης στο άρθρο του «Η αυτοδίκαιη αργία για παράβαση καθήκοντος. Απόψεις για την χρησιμότητα της διάταξης» (<https://www.alexpolisonline.com/2013/05/i-aftodikaii-argia-gia-paravasi-kathikontos.html>, 2013). Το ρητορικό ερώτημα που έθεσε ήταν κατά πόσο θα υπάρξει όφελος από τη θέση ενός υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία ύστερα από μήνυση που θα ασκήσει κάποιος πολίτης για παράβαση καθήκοντος, καθώς επίσης ποια θα είναι η επίτευξη της διασφάλισης του υπηρεσιακού κύρους, ενόψει της φύσης του προσωρινού αυτού διοικητικού μέτρου που θα οδηγήσει σε απομάκρυνση του υπαλλήλου. Υποστηρίζει ότι μόνο και σαφές αποτέλεσμα είναι η εγκαθίδρυση φοβικού κλίματος μεταξύ των υπαλλήλων και ότι η όποια παραβατικότητα των δημοσίων υπαλλήλων, η οποία οδηγεί μέσω των νέων διατάξεων σε περιθωριοποίησή τους διαμέσου της θέσης τους σε αργία, είναι μόνο και αναντίρρητο καθρέφτισμα της γενικότερης διαφθοράς της κοινωνίας και της πολιτικής, γεγονός που καθιστά την επικράτηση του μέτρου αυτού, που πλήττει μόνο την υποομάδα των δημοσίων υπαλλήλων, ως μέτρου γενικότερης εξυγίανσης τουλάχιστον υποκριτική (<https://www.aftodioikisi.gr/dimosio/dimosioi-ipalliloi-kai-rolites-oi-2-plevres-tou-idiou-nomismatos/>, 2013).

Στο υπόμνημα που κατέθεσε η ΠΟΕ-ΔΟΥ προς Υφυπουργό Οικονομικών Γ. Μαυραγάνη σχετικά με τη διεύρυνση των περιπτώσεων θέσης σε αυτοδίκαιη αργία, έκδηλη είναι η εναντίωσή της στην αυστηροποίηση του επαχθούς αυτού διοικητικού μέτρου με την ψήφιση του Ν.4093/2012. Επισημαίνει ότι ο νόμος είναι δυσανάλογος, καθώς στη μία περίπτωση για να τεθεί σε αργία ένας υπάλληλος θα πρέπει να υπάρχει στέρηση της προσωπικής ελευθερίας,

προφυλάκιση, κακούργημα ή οριστική παύση – ποινές ή μέτρα ιδιαίτερα σοβαρά- και στην άλλη περίπτωση με την παραπομπή του και μόνο στο πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο. Προτείνει την τροποποίηση του μέτρου, θέτοντας ως ελάχιστη προϋπόθεση την «έκδοση τουλάχιστον καταδικαστικής πρωτοβάθμιας πειθαρχικής απόφασης για πάρα πολύ σοβαρά (και καταγεγραμμένα) παραπτώματα». Τέλος, υποστηρίζει ότι οι συγκεκριμένες διατάξεις μόνο αντιξοότητες και δυσκολίες θα δημιουργήσουν στην υπηρεσίες, οι οποίες ήδη αντιμετωπίζουν πληθώρα προβλημάτων (ΠΟΕ-ΔΟΥ, 2012).

Σύμφωνα με το σκεπτικό τόσο της 156/2013 απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης όσο και της 218/2015 απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, ο υπάλληλος που τίθεται σε αυτοδίκαιη αργία δεν έχει υποστεί ανεπανόρθωτη ηθική βλάβη, καθώς αφενός πρόκειται για ένα διοικητικό μέτρο προσωρινού χαρακτήρα, γεγονός που συνεπάγεται όχι την μόνιμη απομάκρυνσή του από τα υπηρεσιακά του καθήκοντα και αφετέρου η εν λόγω βλάβη αυτή αποκαθίσταται με την ευδοκίμηση της αίτησης ακύρωσης που έχει καταθέσει. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα να ανασταλεί είτε κατόπιν ενεργειών που έχουν εκκινηθεί από το αρμόδιο για τον διορισμό όργανο είτε από τον ίδιο τον υπάλληλο και πάντοτε με τη γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου, εφόσον διαπιστωθεί ότι συντρέχουν αποχρώντες λόγοι (156/2013 ΔΕΘ ; 218/2015 ΔΕΑ).

Ωστόσο, με γνώμονα την απόφαση πιλότο 1900/2014 του Συμβουλίου της Επικρατείας, στόχος της άμεσης απομάκρυνσης του υπαλλήλου από τον εργασιακό χώρο αποτελεί τόσο η διασφάλιση της απρόσκοπτης διερεύνησης των συνθηκών διάπραξης του παραπτώματος και εύρυθμης λειτουργίας της υπηρεσίας όσο η τόνωση και η προστασία του κύρους της Δημόσιας Διοίκησης. Επομένως, ο νομοθέτης επέλεξε αυτό το διοικητικό μέτρο προκειμένου να εξυπηρετήσει τον ως άνω σκοπό και επομένως, σύμφωνα με τα ανωτέρω, δεν θεωρείται απρόσφορο ή ότι υπερβαίνει προδήλως το αναγκαίο για την επίτευξη του παραπάνω δημοσίου συμφέροντος σκοπού μέτρο. Και επιπλέον, δεν πλήττει σε τέτοιο βαθμό τον υπάλληλο «ώστε να προσλαμβάνει ποινική χροιά και να λογίζεται ως ποινική κύρωση κατά την έννοια του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ», καθώς και από πλευράς εννόμων αποτελεσμάτων δεν ισοδυναμεί με απόλυση ή υποβιβασμό (ΣτΕ 1900/2014 Ολ).

Στη ΡΟΕ΄ συνεδρίαση της Βουλής, ο Α. Μανιτάκης επισήμανε ότι με τον Ν.4093/2012 πραγματοποιήθηκαν αποφασιστικές παρεμβάσεις τόσο στον τομέα της πειθαρχικής ευθύνης και όσο στον θεσμό της αυτοδίκαιης αργίας, με απώτερο στόχο την αυτονόμηση της πειθαρχικής διαδικασίας από την ποινική. Παρόλο που η εν λόγω ανεξαρτησία ήταν και παρέμενε καθιερωμένη στον Υπαλληλικό Κώδικα, στην ουσία όμως δεν λειτούργησε ποτέ, καθώς η ποινική ευθύνη όχι μόνο αδρανοποίησε την πειθαρχική αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις οδήγησε σε εξαφάνισή

της. Αυτό επέφερε ως αποτέλεσμα, υπάλληλοι που κατηγορούνταν για σοβαρά ποινικά αδικήματα να παραμένουν πειθαρχικά ατιμώρητοι και ευρύτερα να παρατηρείται μία αδράνεια της πειθαρχικής διαδικασίας, εξαιτίας των χρονοβόρων καθυστερήσεων στην εκδίκαση των ποινικών υποθέσεων. Οι εν λόγω τροποποιήσεις έγιναν όχι μόνο για την προάσπιση του δημόσιου συμφέροντος αλλά ταυτόχρονα η ενεργοποίηση του πειθαρχικού δικαίου απέβλεπε και στην προάσπιση και προστασία των αδικώς πειθαρχικών διωκόμενων από τις σε μεγάλο σε χρονικό διάστημα καθυστερήσεις (Συνεδρίαση ΡΟΕ΄ Βουλής, 2013, σ. 11405).

Εσωτερική σύγκρουση υπήρξε και μέσα στους πόλους του ίδιου κυβερνώντος κόμματος για τον ψηφισθέντα επίμαχο νόμο, ύστερα από ερώτηση που κατέθεσαν τριάντα πέντε βουλευτές προς τους υπουργούς Εσωτερικών, Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης καθώς και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ειδικότερα, αναφέρονταν στην παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας, στην καταστρατήγηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και της ισότητας, στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην επιβολή δυσμενών διοικητικών μέτρων που οδηγούν στον στιγματισμό του ανθρώπου, αμαυρώνοντας την υπαλληλική του ιδιότητα και συνεπεία των ανωτέρω, συντελείται καταπάτηση του θεσμού της δίκαιης δίκης και της δυνατότητας υπεράσπισης πριν από την απόδοση της όποιας κατηγορίας. Επιπλέον, διεκδικούσαν αποσαφήνιση του παραπτώματος 1ε του άρθρου 107 προσδιορίζονταν επακριβώς ποια παραπτώματα εμπίπτουν σε αυτή την περίπτωση, ήτοι τι εννοείται ως «αναξιοπρεπής ή ανάρμοστη ή ανάξια συμπεριφορά για υπάλληλο εντός ή εκτός υπηρεσίας», καθώς χαρακτηρίζεται από αοριστία και ασάφεια. (https://kostaskordatos.blogspot.com/2013/02/blog-post_2707.html, 2013 ; Ακριβοπούλου & Ανθόπουλος, 2015, σ. 25)

Αξιοσημείωτο είναι ότι μεταξύ των ως άνω βουλευτών που υπέβαλαν το ερώτημα ήταν και ο Π. Βογιατζής, η γυναίκα του οποίου είχε τεθεί σε αργία με τον Ν.4093/2012, κατόπιν μηνύσεως που της είχε ασκηθεί. Διευκρίνησε ότι ως βουλευτής είναι υπέρμαχος του εν λόγω νόμου και για αυτό προχώρησε στην ψήφισή του, διότι ένας από τους κυρίαρχους σκοπούς του Κράτους ήταν και είναι ο εκσυγχρονισμός του δημόσιου τομέα και ο εξορθολογισμός αυτού. Στην πορεία διαπίστωσε ότι γενικότητες και ασάφειες χαρακτηρίζουν τον υπό συζήτηση νόμο, προτείνοντας τροποποιήσεις, μεταξύ των οποίων και η κατάργηση του τεκμηρίου της αθωότητας. Επιπλέον, τόνισε ότι οι διαπυστώσεις του αυτές δεν αποτελούν προϊόν της προσωπικής του δύσκολης οικογενειακής κατάστασης, καθώς το συμφέρον της πατρίδας προέχει του προσωπικού ή οικογενειακού του συμφέροντος (<https://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/politiki/politiki-ypokrisia-payloy-vogiatzi-tora-poy-kaike-spiti-toy>, 2013).

Επί της σχετικής ερώτησης τοποθετήθηκε ο Α. Μανιτάκης δίνοντας έμφαση στο γεγονός ότι οι εν λόγω διατάξεις «δεν εισάγουν νέο δίκαιο αλλά τροποποιούν μια υφιστάμενη διάταξη». Έδωσε διευκρινήσεις ότι οι ρυθμίσεις αυτές δεν αναφέρονται στο σύνολο των εκκρεμών πειθαρχικών υποθέσεων και ειδικότερα σε απλές παραβάσεις του Υπαλληλικού Κώδικα, αλλά έχουν μόνο αντίκτυπο σε εκείνους τους υπαλλήλους που διώκονται για πολύ σοβαρά τόσο ποινικά αδικήματα όσο και πειθαρχικά παραπτώματα. Έδωσε μάλιστα μία αντίθετη οπτική λέγοντας ότι υπάρχουν και δικλείδες ασφαλείας για όποιον υπάλληλο πιστεύει ότι αδικώς έχει περιέλθει σε αυτή την κατάσταση ζητώντας την αναστολή της αυτοδίκαιης αργίας και συνεπώς την επάνοδό του στην άσκηση των υπηρεσιακών του καθηκόντων. Επισήμανε επιπλέον, ότι μπορεί να υπάρχουν δυσμενείς συνέπειες για ένα μικρό ποσοστό υπαλλήλων, οι οποίοι όμως έχουν παρέβη το υπηρεσιακό τους καθήκον, στον αντίποδα όμως ως επιτακτικό αίτημα της κοινωνίας προβάλλεται ο εξορθολογισμός και η διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος. Παράλληλα, αποτελεί τον μοναδικό δίαυλο προστασίας του κύρους όλων σχεδόν των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι τιμούν το λειτούργημά τους και εργάζονται όχι πάντα υπό εύκολες συνθήκες (<https://www.onlarissa.gr/2013/05/22/mono-gia-sovara-themata-argia-sto-dimosio-apanta-o-manitakis-ston-kella/>, 2013).

1.4 Τροποποιήσεις βάσει των Ν.4111/2013 & Ν.4203/2013

Η αποτελεσματικότερη και γρηγορότερη αντίδραση των ελεγκτικών μηχανισμών αποτέλεσε πρόταση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης στην Ετήσια Έκθεση 2014 για το έτος 2013, καθώς υπάρχει παραγραφή τόσο των πειθαρχικών όσο και των ποινικών αδικημάτων μέχρι να ολοκληρωθεί η έρευνα που ενεργείται. Για την επίτευξη αυτού υπογράμμισε τη σπουδαιότητα εφαρμογής του πειθαρχικού δικαίου και επιπλέον πρότεινε ως απαραίτητη ενέργεια την αναμόρφωση του ισχύοντος ποινικού και πειθαρχικού δικαίου με σκοπό τη βέλτιστη λειτουργία και οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης. Η αφοσίωση στο έργο, στην αδιάλειπτη και αποτελεσματική εργασία, χωρίς καμία εξωγενή παρέμβαση και «χωρίς την αυθάδεια της εξουσίας» θα συντελέσουν στην επίτευξη της μείωσης της κακοδιοίκησης και καταπάτησης της διαφθοράς (Ετήσια Έκθεση 2013 Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, 2014, σ. 13; Κτιστάκη, 2020, σ. 27).

Το 2013 και «πριν ακόμα στεγνώσει το μελάνι του Ν. 4057/2012», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Μ. Πικραμένος, ψηφίστηκε ο Ν.4093/2012 και η κυβέρνηση ήδη δρομολογούσε μία νέα νομοθετική μεταβολή στο θεσμό της αυτοδίκαιης αργίας (Πανταζής, Πειθαρχικό δίκαιο δημοσίων υπαλλήλων, 2015, σ. XIV). Στόχος των νέων αυτών ρυθμίσεων ήταν η επιβολή αυστηρότερων μέτρων στο διοικητικό σύστημα των δημοσίων υπηρεσιών προκειμένου να υπάρξει

μεγαλύτερη διαφάνεια, αξιοκρατία και δικαιοσύνη αλλά και να πάψει να υφίσταται στο εξής το υπάρχον καθεστώς υπέρμετρης προστασίας των υπαλλήλων τόσο από τους συναδέλφους τους όσο και ευρύτερα από τη διοίκηση (Μακρυδημήτρης, Διλήμματα στην υπαλληλία. Περί δημοσίων υπαλλήλων, σήμερα, 2013, σ. 37).

Κατά την αιτιολογική έκθεση επισημάνθηκε ότι στην κατάθεση των νομοθετικών βελτιώσεων που ήθελε να επιφέρει η κυβέρνηση με τον Ν.4093/2012 εκ παραδρομής δεν συμπεριλήφθηκαν δύο φράσεις στην υποπαράγραφο Ζ.3., οι οποίες όμως διέτρεχαν ουσιαστική σημασία, καθώς η παράλειψη αυτών οδηγούσε σε αλλοίωση του περιεχομένου του άρθρου. Ειδικότερα, οι εν λόγω ρυθμίσεις που δεν είχαν περιληφθεί αναφερόντουσαν στην περίπτωση εκείνη θέσης σε αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου που θα είχε παραπεμφθεί αμετάκλητα για σοβαρά πλημμελήματα ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου (Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου 4111, 2013, σ. 10).

Συνεπώς, το εδάφιο γ' της εσωτερικής παραγράφου 1 της περίπτωσης 1 της υποπαραγράφου Ζ3 της παραγράφου Ζ' του ν. 4093/2012 αντικαταστάθηκε από την παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4111/2013 ως εξής:

«γ) ο υπάλληλος, ο οποίος παραπέμφθηκε αμετακλήτως ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου για κακούργημα ή για τα αδικήματα της κλοπής, υπεξαίρεσης (κοινής και στην υπηρεσία), απάτης, εκβίασης, πλαστογραφίας, δωροδοκίας, καταπίεσης, απιστίας περί την υπηρεσία, καθώς και για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής» (Ν.4111/2013, ΦΕΚ 18 Α', 2013).

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 103 και τις ως άνω τροποποιήσεις του με τον Ν.4111/13, η αυτοδίκαιη αργία του υπαλλήλου επέρχεται πλέον όχι μόνο με την αμετάκλητη παραπομπή του στο δικαστήριο για κακούργημα καθώς έχει προστεθεί και άλλη παράμετρος που καθιστούσε τον νόμο ακόμα πιο αυστηρό και δυσχερή. Ειδικότερα, προστέθηκαν συγκεκριμένα αδικήματα ή σοβαρά πλημμελήματα, τα οποία μπορεί να ήταν «περιοριστικώς αναφερόμενα», όπως τα είχε χαρακτηρίσει ο Α. Μανιτάκης παράλληλα όμως τα διέκρινε η πολλαπλότητα και η σύνθεσή τους. Αυτό επέφερε ως αποτέλεσμα αφενός την επέκταση των περιπτώσεων που μπορεί κάποιος να παραπεμπόταν στο ακροατήριο και αφετέρου και εν συνεχεία αυτού, την αύξηση των πιθανοτήτων θέσης σε αυτοδίκαιη αργία (Μακρυδημήτρης, Διλήμματα στην υπαλληλία. Περί δημοσίων υπαλλήλων, σήμερα, 2013, σσ. 34-35).

Ωστόσο απαραίτητη προϋπόθεση κρίνεται η ύπαρξη επαρκών ενδείξεων για την παραπομπή του υπαλλήλου στο ακροατήριο του αρμόδιου ποινικού δικαστηρίου προκειμένου να στηριχθεί η κατηγορία της αξιόποινης πράξης. Με την έννοια επαρκείς «ενδείξεις» ενοχής ή καλύτερα «υπόνοιες» νοείται ότι από το συνολικό υλικό που έχει συγκεντρωθεί πιθανολογείται,

πλέον με βασιμότητα, ότι η αξιόποινη πράξη έχει τελεστεί από τον κατηγορούμενο και για την οποία κατηγορείται (Καρράς, 2007, σ. 638).

Καθώς έκδηλη ήταν η μεγάλη καθυστέρηση απονομής της δικαιοσύνης για την αμετάκλητη διευθέτηση υποθέσεων, οι οποίες βρίσκονταν σε εκκρεμότητα ενώπιον των δικαστηρίων, μονόδρομος κρίθηκε ο θεσμός της αυτοδίκαιης αργίας με μοναδικό γεγονός την παραπομπή στο ακροατήριο. Και αυτό, διότι σύνηθες φαινόμενο ήταν αδράνεια της πειθαρχικής διαδικασίας από την πλευρά ενεργειών της διοίκησης μέχρι τη χρονική στιγμή τελεσιδικίας της υπόθεσης ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Κρυφός στόχος την εν λόγω καθυστέρησης ήταν η ατιμωρησία του υπαλλήλου, καθώς όταν τελικά εκδιδόταν η δικαστική απόφαση, ακόμα και στην περίπτωση καταδικαστικής, είχε πολλές φορές παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα, γεγονός που σήμαινε παραγραφή του πειθαρχικού παραπτώματος (Μακρυδημήτρης, Διλήμματα στην υπαλληλία. Περί δημοσίων υπαλλήλων, σήμερα, 2013, σ. 38).

Αναμενόμενο ήταν τα αυστηρότερα αυτά μέτρα να προκαλέσουν αντιδράσεις και πολύ περισσότερο μέσα στους κόλπους της Βουλής. Ο Δ. Στρατούλης σε συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε για την ψήφιση του εν λόγω νόμου ανέφερε ότι με την διεύρυνση των περιπτώσεων εφαρμογής του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας, απλά και μόνο με την παραπομπή στο δικαστήριο, παραβιάζεται και καταπατείται κατάφωρα το συνταγματικό δικαίωμα του τεκμηρίου της αθωότητας. Τόνισε ότι υπάρχει «ωμή παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας. Είναι εξευτελιστικός και ταπεινωτικός ο όρος αυτός». Ως εκ τούτου, η εναντίωση του καθώς και του κόμματος που εκπροσωπούσε ήταν έκδηλη, υπογραμμίζοντας και κλείνοντας τον λόγο του λέγοντας ότι «δεν θα το αναγνωρίσουμε με τίποτα», ήτοι το νομοσχέδιο (Πρακτικά Συνεδρίασης ΡΔ' Βουλής, 2013, σ. 6385).

Σε απάντησή του ο Α. Μανιτάκης σε ερώτηση που είχε καταθέσει ο βουλευτής Ν. Νικολόπουλος σχετικά με μεροληπτικά κριτήρια που υπάρχουν ενάντια των δημοσίων υπαλλήλων ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι δεν επιβάλλεται πειθαρχική ποινή με τη θέση του υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία καθώς πρόκειται για προσωρινό διοικητικό μέτρο (ΣτΕ 2818/1965, 1548/1970, 649/1987, 1506/1989, 140/1992) που έχει διττό χαρακτήρα. Από τη μεριά στοχεύει στην διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της υπηρεσίας και από την άλλη στην δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης των πολιτών στην νομιμότητα της λειτουργίας της. Συνεπώς δεν προδικάζεται η ενοχή του υπαλλήλου, δεν επέρχεται λύση της υπαλληλικής σχέσης, δεν πλήττεται το τεκμήριο της αθωότητας και φυσικά δεν αποδυναμώνεται η δικαστική προστασία που απολαμβάνει (ΣτΕ 223/2017, 3376/2013, 2163/2004, 1480/1999, 1241/1993). Για αδικήματα όμως τα οποία χαρακτηρίζονται από έντονη κοινωνική απαξία και για τα οποία έχει ασκηθεί σε κάποιον υπάλληλο ποινική δίωξη, όχι μόνο δικαιολογείται αλλά κυρίως επιβάλλεται η επιβολή του θεσμού

της αυτοδίκαιης αργίας, με σκοπό την άμεση απομάκρυνσή του από τα υπηρεσιακά του καθήκοντα, προκειμένου να εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη που τρέφει το κοινό προς τη δημόσια διοίκηση και ευρύτερα προς το κράτος κατά το χρονικό διάστημα της εκκρεμοδικίας (Αρ. Πρωτ.: ΤΚΕ/Φ.2/13946, 2013).

Σε σύντομο χρονικό διάστημα, μόλις λίγους μήνες αργότερα, η κυβέρνηση προχώρησε και σε άλλη τροποποίηση του άρθρου της αυτοδίκαιης αργίας και πιο συγκεκριμένα με την παρ. 6 του άρθρου 25 του Ν.4203/2013 αντικαταστάθηκε η περ. ε' του άρθρου 103 του υπαλληλικού κώδικα ως εξής:

«ε) ο υπάλληλος ο οποίος έχει παραπεμφθεί στο αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο για τα παραπτώματα των περιπτώσεων α', γ', δ', ε', θ', ι', ιδ', ιη', κγ', κδ', κζ', κθ' και λγ' του άρθρου 107 ή αντίστοιχα παραπτώματα του ίδιου άρθρου, όπως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του με το άρθρο δεύτερο του ν. 4057/2012, ή αντίστοιχα παραπτώματα του προϊσχύοντος Υπαλληλικού Κώδικα (ν. 2683/1999).»

Ουσιαστικά, η τροποποίηση εναπόκειται στην πρόσθεση ενός ακόμα πειθαρχικού παραπτώματος του λγ στο άρθρο 107- συνεπώς προστίθεται μία ακόμα περίπτωση θέσης ενός υπαλλήλου σε αυτοδίκαιη αργία-, το οποίο διαμορφώνεται ως εξής:

«λγ) το ειδικό πειθαρχικό παράπτωμα της μη απογραφής του υπαλλήλου εντός της οριζόμενης προθεσμίας εφόσον απαιτείται σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 3 της υπ' αριθμ. ΔΙΠΙΔΔ/Β2/2οικ. 21634 απόφασης του Υπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, όπως ισχύει.» (Ν.4203/2013, ΦΕΚ 235 Α', 2013).

Αναμενόμενο ήταν και αυτή η τροπολογία να σηκώσει θύελλα αντιδράσεων, οι οποίες ήταν έκδηλες κυρίως στις συνεδριάσεις που πραγματοποιήθηκαν στη Βουλή. Ειδικότερα, ο βουλευτής Α. Αλεξόπουλος αναφέρθηκε στον τίτλο του νομοσχεδίου που βρισκόταν υπό συζήτηση, ήτοι «Ρυθμίσεις θεατών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και άλλες διατάξεις» και πιο συγκεκριμένα στις «άλλες διατάξεις», οι οποίες ουδεμία σχέση έχουν με τον τίτλο του νομοσχεδίου κρίνοντας το ως παράλογο. Και αυτό, διότι οι άλλες διατάξεις αναφερόντουσαν σε τροποποίηση του άρθρου της αυτοδίκαιης αργίας και γενικότερα του Υπαλληλικού Κώδικα. Σχολίασε επικριτικά την επιτακτικότητα ψήφισης της εν λόγω διάταξης, που αποτελεί ουσιαστικά «όπλο» της κυβέρνησης εναντίον των διοικητικών υπαλλήλων των πανεπιστημίων που αντιστέκονται σθεναρά στο μέτρο της διαθεσιμότητας, μέτρο που θα οδηγούσε σε απόλυσή τους. Χαρακτηριστική ήταν η φράση που έδειχνε την δύσκολη θέση στην οποία είχαν περιέλθει οι ως άνω υπάλληλοι: «Με άλλα λόγια, η Κυβέρνηση δίδει στους υπαλλήλους το σχοινί να κρεμαστούν. Τους λέει: Εάν δεν απογραφείς, θα σε θέσω σε αργία. Εάν απογραφείς, θα είσαι ένας από τους υποψήφιους για απόλυση» (Συνεδρίαση ΙΒ' Βουλής, 2013, σσ. 818-819).

Και η βουλευτής Ζ. Κωνσταντοπούλου αντέδρασε λέγοντας ότι επικρατεί ένα κλίμα βίας και τρομοκρατίας, καθώς η κυβέρνηση απειλεί τους διοικητικούς υπαλλήλους με τη θέσπιση νεοσύστατων πειθαρχικών παραπτώματων, χρησιμοποιώντας τα ως μέσα εκβιασμού σε όσους προσπαθούν να υπερασπιστούν το δικαίωμά τους στην απεργία (Συνεδρίαση ΙΒ΄ Βουλής, 2013, σσ. 792-793). Συγκεκριμένα αναφερόταν στο γεγονός ότι ορισμένοι Πρυτάνεις Πανεπιστημίων όχι μόνο δεν ανταποκρίθηκαν αλλά αντέδρασαν στην αποστολή των στοιχείων των προς διαθεσιμότητα υπαλλήλων για την καταγραφή και απογραφή αυτών σε ειδική πλατφόρμα με το υπουργείο Παιδείας να λαμβάνει μέτρα και τελικά η μη απογραφή να αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα που θέτει τον όποιον υπάλληλο αυτομάτως σε αυτοδίκαιη αργία (https://www.pronews.gr/koinonia/135159_aytodikaii-argia-se-osoys-ypalliloyis-aei-den-apografoyn, 2013).

1.5 Ο διορθωτικός νόμος 4210/2013 και οι τροποποιήσεις των Ν. 4305/2014 και 4310/2014

Οι νέες ρυθμίσεις που είχαν επέλθει με τις πρόσφατες τροποποιήσεις-ειδικότερα με τον Ν.4093/2012- επεξέτειναν τον θεσμό της αυτοδίκαιης αργίας, με αποτέλεσμα να υφίστανται σοβαρές συνέπειες στην απόδοση της πειθαρχικής δικαιοσύνης, καθώς παρουσιάστηκε αύξηση του ποσοστού των υπαλλήλων που είχαν παραπεμφθεί και πολλοί από αυτούς είχαν απολυθεί από το αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο. Διάχυτη ήταν η αυστηροποίηση του νέου αυτού νομοθετικού πλαισίου που σε συνδυασμό με την απουσία δράσης των συνδικαλιστών από τους κόλπους των πειθαρχικών συμβουλίων επέφεραν όχι μόνο εξορθολογισμό του συστήματος αλλά και αισθητή μείωση του φαινομένου της ατιμωρησίας των δημοσίων υπαλλήλων που ενίσχυε τη διαφθορά και προκαλούσε το περί δικαίου αίσθημα. Εξάλλου, τόσο ο θεσμός της αυτοδίκαιης αργίας όσο και ευρύτερα οι κατασταλτικοί μηχανισμοί επιβολής πειθαρχικών ποινών για την τέλεση πειθαρχικών παραπτώματων έχουν ως ορόσημο την εξυγίανση του δημόσιου τομέα (Πικραμένος, 2015, σσ. 31-32 ; Μακρυδημήτρης, Διλήμματα στην υπαλληλία. Περί δημοσίων υπαλλήλων, σήμερα, 2013, σ. 27 ; Μαθιουδάκης, 2015, σ. 1164).

Ωστόσο, έντονη επίκριση δέχτηκαν οι διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου και μέσα στα πλαίσια της εισαγωγής διορθωτικών αλλαγών και αναβάθμισης του δημόσιου τομέα, με γνώμονα πάντα τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και με δεδομένη τη δημοσιονομική κρίση, κατατέθηκε νέο σχέδιο νόμου. Στόχος ήταν η ρύθμιση ποικίλων θεμάτων που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με τα δικαιώματα των δημοσίων υπαλλήλων, την παροχή διευκολύνσεων αλλά και τροποποιήσεων επί του πειθαρχικού δικαίου και του του

διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας (Ραμματά, 2018, σ. 716 ; Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου "Ρυθμίσεις Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης", 2013, σ. 1).

Ο Ν.4210/2013 αποτέλεσε μία διορθωτική παρέμβαση με την οποία πραγματώνεται μία προσπάθεια ομαλοποίησης, ίσως και βελτίωσης, του θεσμού της αυτοδίκαιης αργίας. Ειδικότερα με το άρθρο 14 τροποποιήθηκε ο εν λόγω θεσμός *«λόγω υπαγωγής ορισμένων αδικημάτων – παραπτώματων που δεν έχουν ειδική ηθική απαξία στο καθεστώς της δυνητικής αργίας»*. Ως εκ τούτου, καταβλήθηκαν προσπάθειες για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων με τρόπο πιο ομαλό και γινόταν μία προσπάθεια ανεύρεσης ενός αντικειμενικότερου μέτρου με σκοπό να αποφευχθεί ο κίνδυνος εφαρμογής πολύ αυστηρών διατάξεων περί του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας. (Αιτιολογική Έκθεση, 2013, σ. 3 ; 5^ο Συνέδριο Διοικητικών Επιστημών, 2013, σ. 50).

Με το άρθρο 15, κατά την ίδια έκθεση, *«προβλέπεται ότι τα αδικήματα και παραπτώματα της υπεξαίρεσης, της απιστίας περί την υπηρεσία και της παράβασης καθήκοντος εμπίπτουν στο καθεστώς της δυνητικής αργίας όταν τελούνται στο πλαίσιο της συμμετοχής του υπαλλήλου σε συλλογικά όργανα»*. Συνεπώς, πρόκειται για ποινικά αδικήματα ή πειθαρχικά παραπτώματα για τα οποία παραπέμπεται αμετακλήτως ή διώκεται πειθαρχικά με την ιδιότητα του μέλους υπηρεσιακού συμβουλίου και συλλογικού οργάνου εν τέλει (Αιτιολογική Έκθεση Ν.2013, σ.3 ; Συμεωνίδης, 2014, σ. 255).

Ως εκ τούτου, διαφαίνεται ότι ο ρόλος του υπηρεσιακού συμβουλίου έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς αποτελεί όργανο αρμόδιο όχι μόνο για τις υπηρεσιακές μεταβολές των υπαλλήλων αλλά και για την απόλυση αυτών. Με την αναγνώριση του θεσμού αυτού, που συνιστά είδος *«ανεξάρτητης αρχής»* της Διοίκησης (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1613), η διασφάλιση της ανεξαρτησίας των μελών του -προσωπικής και λειτουργικής- αποτελεί όρο εκ των ων ουκ άνευ για την πραγμάτωση του σκοπού του και επιπλέον όλα τα μέλη του οφείλουν να δρουν αμερόληπτα (Πραβίτα, 2018, σ. 57).

Η συγκεκριμένη τροπολογία ήγειρε αντιδράσεις, τόσο θετικές, όπως ήταν αναμενόμενο αλλά και αρνητικές, αναζωπυρώνοντας τη δημόσια συζήτηση και διαβούλευση. Σημαντικό για την αποτίμηση των εν λόγω διατάξεων είναι η αναφορά αρκετών βουλευτών που τάχθηκαν υπέρ της ψήφισης του νομοσχεδίου, μεταξύ των οποίων οι Δ. Κουκούτσης, Ι. Ιωαννίδης, Α. Σκόνδρα και Τ. Κοψαχείλης. Χαρακτηρίστηκε από πνεύμα μεταρρυθμιστικό και ότι οι εν λόγω αλλαγές του πειθαρχικού δικαίου διακρίνονται από ορθότητα, λειτουργώντας ταυτόχρονα ως δικλείδες ασφαλείας των δημοσίων υπαλλήλων απέναντι σε φαινόμενα υπερβολικής αυστηρότητας και τιμωρίας για αδικήματα που έχουν τελεστεί εκτός υπηρεσίας και δεν σχετίζονται με τα υπηρεσιακά

τους καθήκοντα. Ειδικότερα, η μετάπτωση πολλών αδικημάτων από το καθεστώς της αυτοδίκαιης σε δυνητική αργία θα βοηθήσει να σταματήσει να υφίσταται η απορρύθμιση των υπηρεσιακών συμβουλίων και συνεπώς να μειωθούν οι περιπτώσεις θέσεις υπαλλήλων στο δυσμενές διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας (Συνεδρίαση ΚΒ΄ Βουλής Ν. 4210, 2013, σσ. 1909,1912,1913,1939).

Φυσικά πολλές αρνητικές αντιδράσεις για τις συνολικές αλλαγές του πειθαρχικού δικαίου αποτυπώθηκαν στην ως άνω συνεδρίαση στη Βουλή, οι οποίες είχαν και έντονο χαρακτήρα. Η Ο. Γεροβασίλη αναφέρθηκε σε ευρύτερο κλίμα βιαιότητας που ασκεί η κυβέρνηση προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της αναφερόμενη στους υπαλλήλους των πανεπιστημίων, οι οποίοι δεν είχαν απογραφεί και τέθηκαν αυτομάτως σε αυτοδίκαιη αργία. Το διοικητικό αυτό μέτρο το χαρακτήρισε ως «δαμόκλειος σπάθι που επικρέμεται πάνω από τα κεφάλια όλων των δημοσίων υπαλλήλων». Η ασάφεια πολλών πειθαρχικών παραπτωμάτων οδηγεί, κατά τα λεγόμενά της, σε αργία μεγάλου αριθμού υπαλλήλων και σε απομάκρυνση από τα καθήκοντά τους για μεγάλο χρονικό διάστημα, αμαυρώνοντας το όνομά τους και θέτοντάς τους σε ένα ιδιόμορφο καθεστώς ομηρίας. Επομένως, με τα άρθρα 14 και 15 και την υπαγωγή σε δυνητική από αυτοδίκαιη αργία για τα συλλογικά όργανα ή τα μέλη των υπηρεσιακών συμβουλίων, επιχειρείται μόνο ένας εξωραϊσμός του βίαιου αυτού μέτρου καθώς στον αντίποδα και στην περίπτωση των φυσικών προσώπων αυτό διατηρείται και εξακολουθεί να εφαρμόζεται (Συνεδρίαση ΚΒ΄ Βουλής Ν. 4210, 2013, σ. 1917).

Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και ο Χ. Κατσώτης, υπογραμμίζοντας ότι οι τροποποιήσεις με τα άρθρα 14, 15, 16, 17, 18, και 19 καθιστούν το πειθαρχικό δίκαιο ακόμα πιο αντιδραστικό. Οι εν λόγω ρυθμίσεις αποτελούν δίαυλο υποταγής στις ταξικές λειτουργίες του κράτους. Ο δημόσιος υπάλληλος εξακολουθεί να ενέχει θέση πειθήνιου οργάνου της ταξικής πολιτικής διατηρώντας την αντιδραστική αντίληψη που καλλιεργείται για αυτόν, παρά τις όποιες βελτιώσεις θα πραγματοποιηθούν με τα άρθρα 14 και 15 και αναφέρονται μόνο σε μία πολύ συγκεκριμένη μερίδα, ήτοι των συλλογικών οργάνων ή των μελών υπηρεσιακών συμβουλίων. Καταλήγει ότι ουσιαστικά η κυβέρνηση κατασκευάζει ένα ακόμα εργαλείο υποταγής των υπαλλήλων και ταυτόχρονα συντελείται δίωξη της δράσης τους, τόσο πολιτικής όσο συνδικαλιστικής και κοινωνικής (Συνεδρίαση ΚΒ΄ Βουλής Ν. 4210, 2013, σ. 1911).

Ο Δ. Κουκούτσης μίλησε για πολύ αυστηρή εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων και ο Δ. Στρατούλης επικρίνει το πειθαρχικό δίκαιο που έχει καθιερωθεί και τις τροποποιήσεις αυτού. Μίλησε για «απόλυτη παντοκρατορία» του εκάστοτε Υπουργού, ο οποίος έχει τη δύναμη και την αρμοδιότητα να ξεκινήσει σε βάρος του υπαλλήλου πειθαρχική διαδικασία, να θέσει σε αργία ακόμα και να απολύσει, δημιουργώντας ουσιαστικά ένα νέο κύκλο πελατειακών σχέσεων, ο οποίος θα εξυπηρετεί συγκεκριμένα ιδιωτικά συμφέροντα ενάντια στην κοινωνία και στο δημόσιο

συμφέρον. Όλα τα νομοσχέδια για τον δημόσιο τομέα, συμπεριλαμβανομένου του παρόντος, οδηγούν σε υποστελέχωση και συρρίκνωση των δημοσίων υπηρεσιών και συνεπεία αυτού σε εξυπηρέτηση των ιδιωτικών συμφερόντων για την κάλυψη των ανικανοποίητων αναγκών των πολιτών από τον δημόσιο τομέα, για υπηρεσίες και κοινωνικά αγαθά (Συνεδρίαση ΚΒ΄ Βουλής Ν. 4210, 2013, σ. 1909).

Σε συνέχεια της ψήφισης του εν λόγω νόμου, το αρμόδιο υπουργείο προχώρησε σε έκδοση σχετικής εγκυκλίου στην οποία διευκρινίστηκε ότι για τις περιπτώσεις των υπαλλήλων που είχαν τεθεί σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας, σύμφωνα με τις τροποποιήσεις που είχε επιφέρει ο Ν.4093/2012 και συνεπώς είχαν εκδοθεί διαπιστωτικές πράξεις, δεν πληρούνταν πλέον οι νόμιμες προϋποθέσεις της αυτοδίκαιης θέσης σε αργία. Ως εκ τούτου, οι υπηρεσίες όφειλαν άμεσα να μεριμνήσουν και να προβούν στην επάνοδο αυτής της μερίδας των υπαλλήλων, εκδίδονταν σχετική πράξη επανόδου για έκαστο εξ αυτών (ΔΙΔΑΔ/Φ. 69/ 51 /οικ. 34813/27-12-2013 Εγκύκλιος Υπουργείου ΔΜΗΔ, 2013, σ. 6).

Καθώς η οικονομική κρίση αποτέλεσε ευκαιρία για ριζική μεταμόρφωση της δημόσιας διοίκησης, οι μεταρρυθμίσεις ήρθαν και άγγιξαν πολλά διαφορετικά πεδία του δημόσιου τομέα που παρουσίαζαν ελλείψεις/αδυναμίες και το περιεχόμενο αυτών άρχισε σταδιακά να εξειδικεύεται και να εμβαθύνει (Μεταρρυθμίσεις στη Δημόσια Διοίκηση στη Διάρκεια της Κρίσης. Επισκόπηση/Περιγραφή/Αποτίμηση, 2018, σσ. 9,12).

Απόρροια του ανωτέρω υπήρξε ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα, μέσα στα πλαίσια της ενίσχυσης της διαφάνειας και ειδικότερα του ελέγχου γνησιότητας δικαιολογητικών, νέα αυστηροποίηση του πειθαρχικού δικαίου επήλθε ύστερα από τη ψήφιση του Ν.4305/2014 και την τροποποίηση του άρθρου 107 με την προσθήκη του ειδικού πειθαρχικού παραπτώματος, ήτοι: *«λδ) η κατάθεση, η χρήση, η συμπερίληψη και η διατήρηση στον ατομικό υπηρεσιακό φάκελο υπαλλήλου, πλαστού, νοθευμένου ή παραποιημένου πιστοποιητικού ή τίτλου ή βεβαιώσεως.»* (Ν.4305/2015, ΦΕΚ 237 Α΄, 2014).

Σε συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε, το φλέγον αυτό θέμα πυροδότησε αντιδράσεις, όπως ήταν αναμενόμενο, ενδεικτικά αναφέρονταν ότι ο Λ. Τσαβδαρίδης μίλησε ότι από τη μία όχθη τίθενται στο απυρόβλητο τόσο πρωθυπουργοί όσο και υπουργοί/βουλευτές, οι οποίοι προχώρησαν στη ψήφιση των μνημονίων με τις ακολουθούμενες δυσμενείς οικονομικές συνέπειες και από την άλλη στόχος γίνονται οι δημόσιοι υπάλληλοι και τα αδικήματα αυτών που έχουν ήδη παραγραφεί. Οι εν λόγω διατάξεις, επισήμανε, θα οδηγήσουν σε κατάλυση κάθε έννοιας δικαιοσύνης και αξιοκρατίας «παίζοντας παιχνίδια με τη νομιμότητα» (Συνεδρίαση ΙΔ΄ Βουλής, 2014, σ. 958). Και η Χ. Γιαταγάνα τάχθηκε με το ως άνω σκεπτικό, καθώς καταψήφισε τις εν λόγω διατάξεις, ζήτησε να αποσυρθούν, καθώς μεταξύ άλλων δεν εφαρμόζεται η αρχή της

αναλογικότητας, τα επιχειρήματά της βασίστηκαν στο ότι η τέλεση του συγκεκριμένου παραπτώματος, όπως η προσκόμιση ενός πλαστού πιστοποιητικού, έχει διαφορετική βαρύτητα και αξία ανάλογα με το σκοπό και την χρονική στιγμή τέλεσής του, πχ, η κατάθεση ενός πλαστού πτυχίου ιατρικής σχολής για κάλυψη θέσης σε κάποιο δημόσιο νοσοκομείο, γεγονός που θα θέσει σε κίνδυνο ζωές ανθρώπων και η κατάθεση ενός τίτλου ξένης γλώσσας, μετά την πρόσληψη, αποβλέποντας σε οικονομικές απολαβές μέσω της χορήγησης κάποιου επιδόματος (Συνεδρίαση ΙΔ΄ Βουλής, 2014, σ. 976 ; Μαρκαντωνάτου - Σκαλτσά, 2016, σ. 191).

Στον αντίποδα, η ΑΔΕΔΥ τάχθηκε υπέρ του υπό συζήτηση νόμου δηλώνοντας ότι δεν θα πρέπει να υπάρξει καμία ανοχή σχετικά με την κατάθεση και χρήση πλαστών πτυχίων από τους δημόσιους υπαλλήλους με σκοπό τον διορισμό τους ή την μετέπειτα προσωπική τους ανέλιξη. Οι υπηρεσίες θα πρέπει να εφαρμόζουν άμεσα τις αντίστοιχες διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου, όταν διαπιστωθούν τέτοια φαινόμενα παραβατικότητας, τα οποία είναι κατακριτέα. Κύρια μέριμνά της είναι η προσήλωση στην προάσπιση και προαγωγή αφενός του δημόσιου συμφέροντος και αφετέρου του θεμελιώδους δικαιώματος της αξιοπρέπειας έκαστου υπαλλήλου, της τιμής και του κύρους του (<https://www.newsbeast.gr/greece/arthro/2252314/adedi-kamia-anochi-gia-ta-plasta-ptichia-sto-dimosio>, 2021).

Κλείνοντας με τον εν λόγω νόμο, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση και σχετική εγκύκλιο που στη συνέχεια εκδόθηκε αναφέρεται ότι: *«Ειδικά με τη διαπίστωση ότι ανευρίσκεται στο προσωπικό μητρώο του υπαλλήλου πλαστό, νοθευμένο ή παραποιημένο έγγραφο στοιχειοθετείται πειθαρχικό παράπτωμα διαρκούς χαρακτήρα, διατηρουμένης της παράνομης καταστάσεως η οποία δημιουργήθηκε με την κατάθεση του εγγράφου.»*. Συνεπεία του ανωτέρω, προτάθηκε η πιθανή παραπομπή στο πειθαρχικό συμβούλιο - λόγω της σοβαρότητας και της βαρύτητας του παραπτώματος – να συνοδεύεται από θέση σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας. Χαρακτηριστικό της εγκυκλίου ήταν η δέσμευση των καθ' ύλην αρμόδιων υπηρεσιών για την απαρέγκλιτη τήρηση των προβλεπόμενων προθεσμιών ως προς τον έλεγχο γνησιότητας των δικαιολογητικών αρμοδιότητάς τους, με σκοπό την άμεση την έναρξη της πειθαρχικής δίωξης, γεγονός που δήλωνε την επιτακτικότητα των ενεργειών αυτών (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4305/2014, 2014, σ. 12 ; ΔΙΔΑΔ/Φ. 69/ 51 /οικ. 34813/27-12-2013 Εγκύκλιος Υπουργείου ΔΜΗΔ, 2013, σ. 4).

Μέσω συζήτησης σε συνεδρίαση της Βουλής για το σχέδιο νόμου «Ίδρυση και οργάνωση Συμβουλίου Εθνικής Πολιτικής για την Παιδεία και άλλες διατάξεις» ένας νέος κύκλος αλλαγών του πειθαρχικού δικαίου ανέκυψε. Ο τότε υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων Α. Λοβέρδος δεσμεύτηκε για την άμεση τροποποίηση των διατάξεων πειθαρχικού δικαίου που αφορά τους εκπαιδευτικούς απαντώντας σε ερώτηση του βουλευτή Γ. Αμανατίδη, η οποία μάλιστα θα επέλθει

σε επόμενο σχέδιο νόμου της αρμοδιότητάς του (Συνεδρίαση Βουλής ΛΑ΄ Ν. 4283, 2014, σσ. 2480, 2484).

Σε συνέντευξη τύπου που παραχώρησε μετά από λίγες μέρες ο Α. Λοβέρδος σχετικά με το σκάνδαλο που είχε ξεσπάσει με επτά παιδόφιλους εκπαιδευτικούς που εμπλέκονταν σε κύκλωμα παιδικής πορνογραφίας τόνισε emphaticά: «Μπορούνε να πάνε ακόμη και στον Πάπα της Ρώμης οι εκπαιδευτικοί που κατηγορούνται για παιδοφιλία, αλλά στην εκπαίδευση δεν πρόκειται να μείνουν». Έκανε ξεκάθαρο ότι για τόσο σοβαρά πειθαρχικά παραπτώματα θα τεθούν αμέσως εκτός εκπαιδευτικού συστήματος και φυσικά σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας. Ακόμα και αν η εκδίκαση των εν λόγω υποθέσεων καθυστερήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα, σε καμία περίπτωση δεν θα επιστρέψουν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, παραμένοντας σε αυτοδίκαιη αργία με εντολή υπουργού μέχρι την έκδοση τελικής απόφασης από τα αρμόδια όργανα (<http://www.matrix24.gr/2014/09/sigklonizi-skandalo-tous-7-pedofilous-ekpedeftikous/>, 2014).

Ύστερα από τα ανωτέρω και σε σύντομο χρονικό διάστημα, με το Ν. 4310/2014 ψηφίστηκε, μεταξύ άλλων, το άρθρο 69 «Πειθαρχική διαδικασία εκπαιδευτικών και υπαλλήλων υπηρετούντων σε σχολεία», όπου στις παραγράφους 1 και 2 αναφέρονται τα εξής:

«1. Στο τέλος της περίπτωσης γ΄ της παρ. 1 του άρθρου 103 του ν. 3528/2007 προστίθεται εδάφιο ως ακολούθως: «Ο εκπαιδευτικός ή υπάλληλος που υπηρετεί σε σχολείο εις βάρος του οποίου ασκήθηκε ποινική δίωξη για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.»

2. Στο τέλος της παρ. 2 του άρθρου 103 του ν. 3528/2007 προστίθενται εδάφια ως ακολούθως: «Στην περίπτωση κατά την οποία επιβληθεί σε εκπαιδευτικό ή υπάλληλο που υπηρετεί σε σχολείο οποιαδήποτε ποινή με απόφαση πρωτοβάθμιου ή δευτεροβάθμιου πειθαρχικού οργάνου, πλην της ποινής της οριστικής παύσης, για παραβίαση της γενετήσιας ελευθερίας ή παραβίαση της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, αυτός μετατάσσεται υποχρεωτικά σε υπηρεσία εκτός σχολείου και της διοίκησης αυτού με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης....» (Ν.4310/2014, ΦΕΚ 258 Α΄, 2014).

Επί του σχετικού νομοσχεδίου είχε τοποθετηθεί ο βουλευτής Α. Γρέγος δίνοντας έμφαση στο λειτούργημα που επιτελούν οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι έχουν καθοριστικό ρόλο στη σφυρηλάτηση της προσωπικότητας των μικρών παιδιών και συνεπώς η συμπεριφορά τους πρέπει να χαρακτηρίζεται από υποδειγματικότητα. Πρότεινε αυστηρότατες διοικητικές κυρώσεις σε όσους έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για εγκλήματα που σχετίζονται με τη γενετήσια ελευθερία και την οικονομική εκμετάλλευση αυτής, άποψη που αντιπροσωπεύει τη μεγαλύτερη μερίδα των Ελλήνων πολιτών. Τόνισε ότι βαρύνουσα σημασία στην εκδίκαση μιας τέτοιας υπόθεσης

διατρέχουν δύο παράμετροι, ήτοι της υπευθυνότητας και της ταχύτητας (Συνεδρίαση ΛΕ΄ Βουλής Ν.4310, 2014, σσ. 2281-2282).

Συνοψίζοντας, καίριο ζήτημα μέσω των διαφόρων μεταρρυθμίσεων, μεταξύ των οποίων και αυτών του πειθαρχικού δικαίου και του θεσμού της αυτοδίκαιης αργίας, είναι η κατανόηση από τον καθένα χωριστά ως πολίτη, ως δημόσιο όργανο, ως διοικητικό και συνδικαλιστικό όργανο δύο αυτονόητων αλλά θεμελιωδών εννοιών, ήτοι της ατομικής ευθύνης και του δημόσιου συμφέροντος. Έννοιες που σε συνδυασμό με αποτελεσματικότερα συστήματα απονομής δικαιοσύνης προάγουν την εύρυθμη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης και αποτελούν ασπίδα στη διαφθορά (https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-fight-against-corruption-el.pdf; Ετήσια Έκθεση ΓΕΔΔ 2014, 2015, σ. 20).

1.6 Η αυτοδίκαιη αργία σύμφωνα με τον Ν. 4325/2015

Στην παραγμένη αυτή περίοδο της οικονομικής κρίσης που διένυε η χώρα παρατηρήθηκε μία περιδίνηση, η οποία εκδηλώθηκε από τις εκάστοτε κυβερνήσεις και τις κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες, με συνεχείς διοικητικές μεταρρυθμίσεις στις δημόσιες πολιτικές και στις επιμέρους νομοθεσίες προκαλώντας, εν τέλει, αναταράξεις στη λειτουργία των θεσμών. Οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις πολλές φορές δεν ακολουθούνταν από εισαγωγή ουσιαστικών αλλαγών, οι οποίες αποσκοπούσαν στην εύρεση ενός αποτελεσματικότερου τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους, αλλά απέβλεπαν, κάποιες φορές, στην ικανοποίηση των πελατειακών συμφερόντων και εξυπηρέτησης εκείνων των ομάδων των πολιτών που επρόσκειντο στους κυβερνώντες (Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων. Πρακτικά Θέματα Πειθαρχικής Διαδικασίας, 2015, σσ. ΙΧ, Χ).

Σύμφωνα με τον Β. Καρύδη, αναπληρωτή Συνηγόρου του Πολίτη, το έτος 2015 έχει καταγραφεί ως μία «σημαδιακή χρονιά», διότι η πολύπλευρη κρίση συνεχιζόταν και επομένως τόσο το κράτος όσο και η Δημόσια Διοίκηση εξακολουθούσαν να δοκιμάζονται. Επιτακτική κρίθηκε η στάθμιση πολλών ζητημάτων, μεταξύ άλλων, ο προσδιορισμός του περιεχομένου των μεταρρυθμίσεων που σχετίζονται με την τήρηση των υποχρεώσεων ενός κράτους δικαίου. Ωστόσο, η έλλειψη μεθοδευμένου σχεδιασμού, η πολυνομία και η ανασφάλεια του δικαίου επιβάρυναν τις ήδη υπάρχουσες κοινωνικές συνέπειες διατηρώντας αφενός τα προβλήματα της Διοίκησης, όπως η παραβατικότητα των δημοσίων υπαλλήλων, και αφετέρου την έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις δημόσιες υπηρεσίες και τους υπαλλήλους που τις στελεχώνουν (Ετήσια Έκθεση 2015 Συνήγορου του Πολίτη, 2016, σσ. 5,7,15).

Και στην έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος έκδηλη ήταν η ανάγκη εκ μέρους της Δημόσιας Διοίκησης εφαρμογής ενός προγράμματος μεταρρυθμίσεων με σκοπό να επικρατήσει η λογοδοσία και η διαφάνεια και ευρύτερα ο εκσυγχρονισμός. Για την επίτευξη αυτών όμως απαιτείται να ξεπεραστούν τα εμπόδια που προκαλούν η αδιαφάνεια, η αναξιοκρατία, η αβεβαιότητα και συνεπώς η αναποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης με συνεπακόλουθη αναθεώρηση του αντίστοιχου νομοθετικού πλαισίου (Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015, 2016, σσ. 26, 78).

Επιπλέον, οι πολίτες εξέπεμπαν μηνύματα έντονης δυσαρέσκειας για τον τρόπο που είχε δομηθεί η δημόσια διοίκηση και για τις αγκυλώσεις που παρουσίαζε η διοικητική δράση διατηρώντας ταυτόχρονα τα φαινόμενα διαφθοράς. Ωστόσο, και παρά τα έκδηλα προβλήματα, η εκάστοτε πολιτική εξουσία προχωρούσε σε διάφορες μεταρρυθμίσεις, χωρίς όμως αυτές να καταφέρουν να θεραπεύσουν τον «μεγάλο ασθενή», ήτοι τη Δημόσια Διοίκηση και τα χρόνια οργανωτικά προβλήματα που την ταλανίζουν, διαμορφώνοντας παράλληλα αξιόπιστους μηχανισμούς ελέγχου και τιμωρίας των δημοσίων υπαλλήλων (Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων. Πρακτικά Θέματα Πειθαρχικής Διαδικασίας, 2015, σσ. X, XI, XV).

Παρά τις όσες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες εκτείνονταν σε πολλούς και διαφορετικούς επιμέρους τομείς της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στα νομοθετήματα αυτά που διαμόρφωσαν το νέο πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων. Οι διαδοχικές τροποποιήσεις του πειθαρχικού δικαίου και των άρθρων που σχετίζονται με την αυτοδίκαιη αργία των υπαλλήλων από το 2012 έως το 2014 δεν κατάφεραν να επιφέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μείωσης του προβλήματος της διαφθοράς και της διαρκώς αυξανόμενης παραβατικότητας των δημοσίων υπαλλήλων σε σχέση με τα υπηρεσιακά τους καθήκοντα. Η υστέρηση του νομοθετικού πλαισίου πυροδότησε την πειθαρχική ατιμωρησία, υπονομεύοντας την αρχή της νομιμότητας της Δημόσιας Διοίκησης, διατηρώντας ταυτόχρονα φαινόμενα ανομίας. Σηλοθέτης για την εύρυθμη λειτουργία μίας δημόσιας υπηρεσίας και συνεπώς για την προαγωγή της ευημερίας του δημόσιου συμφέροντος αποτελούν τα άτομα εκείνα που τη στελεχώνουν, όπως επίσης οι γνώσεις, το ήθος, ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα που τα διακρίνει (Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων. Πρακτικά Θέματα Πειθαρχικής Διαδικασίας, 2015, σσ. XI, XV).

Ως εκ τούτου, και σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, η κυβέρνηση προχώρησε σε ψήφιση του Ν. 4325/2015, με τον οποίο αποσκοπήθηκε ο εξορθολογισμός του πειθαρχικού δικαίου και η αποκατάσταση βασικών ελευθεριών και δικαιωμάτων που είχαν καταστρατηγηθεί με τις μνημονιακές ρυθμίσεις, οι οποίες έπλητταν και την ομαλή λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης. Ο στόχος ήταν πολλαπλός, μεταξύ άλλων, η αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης

που διέπει την πειθαρχική διαδικασία - ειδικότερα η αναγνώριση του τεκμηρίου αθωότητας- αλλά και ρύθμιση θεμάτων αυτοδίκαιης αργίας με την τροποποίηση του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου με την επαναφορά του προϊσχύοντος του έτους 2012 νομικού καθεστώτος (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4325/2015, 2015, σσ. 1,2).

Επί της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων του συγκεκριμένου σχεδίου νόμου πραγματοποιήθηκε μία καταγραφή των ενεργειών της για την αποκατάσταση της σχέσης του πολίτη με το κράτος και τη Δημόσια Διοίκηση μέσω τριών βασικών πυλώνων, όπου ο πυλώνας δύο αναφέρεται στην αναμόρφωση του πειθαρχικού δικαίου. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις θα συνέβαλαν στη μείωση του αυταρχισμού που προκαλούσε το ισχύον τότε πειθαρχικό δίκαιο, στην ανεμπόδιστη άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων των υπαλλήλων από φοβικά συμπλέγματα και «αγκυλωμένες» συμπεριφορές αλλά και στον αντίποδα στην άνοδο της επιθυμίας εκ μέρους τους για ανάληψη ευθυνών και πρωτοβουλιών (Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων Ν.4325/2015, 2015, σσ. 51, 53, 78).

Αναμενόμενο ήταν ότι στις συνεδριάσεις της Βουλής υπήρξε κριτική ενάντια στην ψήφιση του εν λόγω νόμου. Τα βέλη από τη φαρέτρα του χρησιμοποίησε ο Σ. Κεδίκογλου επισημαίνοντας ότι εξυπηρετεί συγκεκριμένες σκοπιμότητες και πελατειακές σχέσεις και υπογράμμισε ότι η «μεγάλη χαλάρωση» του πειθαρχικού ελέγχου έρχεται ενάντια στη φιλοσοφία του, καθώς ένα αυστηρό και συνεκτικό πειθαρχικό δίκαιο μόνο αναβάθμιση μπορεί να προκαλέσει στη Δημόσια Διοίκηση. Με το εν λόγω νομοσχέδιο υποστήριξε ότι πραγματώνεται μία παλινδρόμηση στο «χειρότερο χθες» και ταυτόχρονα γίνεται αποδόμηση μεταρρυθμίσεων που είχαν επιφέρει βελτίωση σε διάφορες διαδικασίες στον δημόσιο τομέα. Επιπλέον, εξέφρασε την εναντίωσή του ως προς το άρθρο «Αποκατάσταση του τεκμηρίου της αθωότητας» καθώς δεν είχε τεθεί ποτέ θέμα διακύβευσης αυτού και ως προς το άρθρο «Πειθαρχικά Συμβούλια» λέγοντας για παράδοση αυτών στους συνδικαλιστές. (Συνεδρίαση ΛΔ΄ Βουλής, 2015, σ. 2148).

Ο Β. Κικίλιας μίλησε για «ισοπέδωση» των πειθαρχικών συμβουλίων και κατά επέκταση της ταυτότητας των δημοσίων υπαλλήλων και του δημόσιου συμφέροντος με την επαναφορά των «κακώς εννοούμενων» συνδικαλιστικών σε αυτά. Παρομοίασε με κωμωδία το καθεστώς της αυτοδίκαιης αργίας, καθώς στο εξής θα επικρατούσε η ατιμωρησία και η επιβράβευση αυτής, έχοντας λάβει και επίσημο τίτλο: «Εκδημοκρατισμός της δημόσιας διοίκησης». Η Α-Μ Ασημακοπούλου πάλι μίλησε για στρατολόγηση ψηφοφόρων, δημιουργία κομματικού στρατού και ενός κράτους που θα αποτελέσει το άντρο της εξουσίας των κυβερνώντων. Τα ως άνω υποστήριξε ότι θα επιτευχθούν μέσω των τροποποιήσεων του πειθαρχικού δικαίου, της νέας σύστασης των πειθαρχικών συμβουλίων -με την εισχώρηση των συνδικαλιστών- και της ριζικής αλλαγής του καθεστώτος της αυτοδίκαιης αργίας (Συνεδρίαση ΛΓ΄ Βουλής, 2015, σσ. 2079, 2109).

Σε αντίθετους τόνους κινήθηκε η βουλευτής Μ. Κανελλοπούλου επευφημώντας το νομοσχέδιο και τις ριζοσπαστικές αλλαγές που θα επέλθουν με τη ψήφισή του, καθώς και την αποκατάσταση των αδικιών που είχαν χρονικά συντελεστεί έως τότε. Εξορθολογίζεται το πειθαρχικό δίκαιο και γίνεται αποκατάσταση του τεκμηρίου της αθωότητας με ταυτόχρονη προσπάθεια απεγκαθίδρυσης του καθεστώτος φόβου και εργασιακής τρομοκρατίας που επικρατούσε. Επιπλέον, γίνεται απενεχοποίηση της συνδικαλιστικής και κοινωνικής δράσης, χωρίς να ελλοχεύει ο κίνδυνος θέσης σε αυτοδίκαιη αργία όποιου υπαλλήλου επιθυμεί να συμμετάσχει σε μία διαδήλωση ή σε μια συλλογικότητα (Συνεδρίαση ΛΔ΄ Βουλής, 2015, σσ. 2170,2171).

Ο Α. Καραναστάσης μίλησε για θεραπεία των προβλημάτων και των πληγών που είχαν επιφέρει οι δυσβάσταχτες μνημονιακές πολιτικές, μεταξύ των οποίων και της κατάργησης της αυτοδίκαιης αργίας. Βαρύτητα έδωσε και αυτός στο άρθρο περί αποκατάστασης του τεκμηρίου της αθωότητας, παραλληλίζοντάς το με «θέσφατο του νομικού πολιτισμού κάθε σύγχρονης κοινωνίας», μιλώντας και για μεγάλη τομή στη Δημόσια Διοίκηση. Επικεντρώθηκε και στον διαχωρισμό της συνδικαλιστικής πολιτικής ή κοινωνικής δράσης από το πειθαρχικό παράπτωμα της ανάρμοστης ή αναξιοπρεπούς ή ανάξιας για υπάλληλο συμπεριφοράς. Τόσο η Ε. Ψαρρέα όσο και ο Δ. Δημητριάδης τοποθετήθηκαν κατά τις αυστηροποίησης του υπάρχοντος πειθαρχικού δικαίου που αποτελούσε δίαυλο εκφοβισμού των δημοσίων υπαλλήλων, στερώνοντας τους τη δυνατότητα για ανάληψη πρωτοβουλίας και δυνατότητα ευελιξίας. (Συνεδρίαση ΛΔ΄ Βουλής, 2015, σσ. 2174, 2178, 2196).

Παρά τις όποιες αντιρρήσεις, ο Ν. 4325/2015 «Εκδημοκρατισμός της Διοίκησης – Καταπολέμηση Γραφειοκρατίας και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση. Αποκατάσταση αδικιών και άλλες διατάξεις» ψηφίστηκε από τη Βουλή και το άρθρο της αυτοδίκαιης αργίας του Ν.3528/2007 αντικαταστάθηκε ως ακολούθως:

«1. Τίθεται αυτοδίκαια σε αργία:

α) Ο υπάλληλος ο οποίος στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία, ύστερα από ένταγμα προσωρινής κράτησης ή δικαστική απόφαση, έστω και αν απολύθηκε με εγγύηση.

β) Ο υπάλληλος στον οποίο επιβλήθηκε η ποινή της οριστικής παύσης. Η αργία αρχίζει από την κοινοποίηση της πειθαρχικής απόφασης και λήγει την τελευταία ημέρα της προθεσμίας άσκησης προσφυγής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή την ημέρα που δημοσιεύθηκε η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, εφόσον έχει ασκηθεί προσφυγή.

γ) Ο εκπαιδευτικός ή υπάλληλος που υπηρετεί σε σχολείο, σε βάρος του οποίου ασκήθηκε ποινική δίωξη για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.

2. Ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδίκαια στα καθήκοντά του, εάν εκλείψει ο λόγος για τον οποίο έχει τεθεί σε αργία. 3. Η διαπιστωτική πράξη θέσης σε αργία ή επανόδου εκδίδεται από το αρμόδιο για το διορισμό όργανο.» (Ν.4325/2015, ΦΕΚ 47 Α', 2015).

Οι διατάξεις του νων άνω νόμου συνέβαλαν όχι μόνο στον εξορθολογισμό της Δημόσιας Διοίκησης αλλά και στην άμβλυση της υπέρμετρης αυστηρότητας σχετικά με το επαχθές μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας. Περιορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό τα πειθαρχικά παραπτώματα που μπορεί να οδηγήσουν κάποιον υπάλληλο στο δυσμενές αυτό διοικητικό μέτρο με συνέπεια να μειωθεί σε μεγάλο βαθμό το ποσοστό των υπαλλήλων που απέχουν από τα υπηρεσιακά τους καθήκοντα λόγω θέσεως τους σε αυτοδίκαιη αργία και συγκεκριμενοποιούνται αυτές οι περιπτώσεις (Πανταζής, Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων. Πρακτικά Θέματα Πειθαρχικής Διαδικασίας, 2015, σ. 11).

Συμπληρωματικά, με την παρ. 2 του άρθρου 40 του ίδιου νόμου, ο Συνήγορος του Πολίτη εκπροσωπήθηκε στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης καθώς αποτελεί μέρος του Επιστημονικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη για επιμόρφωση των υπαλλήλων σχετικά με κώδικες συμπεριφοράς για την προάσπιση των δικαιωμάτων τόσο των ίδιων όσο και των πολιτών, προκειμένου να μειωθούν φαινόμενα ανασφάλειας και αβεβαιότητας και το κράτος να αποτελέσει εγγυητή της κοινωνικής συνύπαρξης και αλληλεγγύης (Ετήσια Έκθεση 2015 Συνήγορου του Πολίτη, 2016, σσ. 164, 5).

Επί του νόμου εκδόθηκε σχετική εγκύκλιος του αρμόδιου Υπουργείου στην οποία δίνονται διευκρινήσεις σχετικά με τις μεταβατικής ισχύος ρυθμίσεις για εκείνες τις περιπτώσεις υπαλλήλων που είχαν τεθεί σε αυτοδίκαιη αργία λόγω υπαγωγής τους σε μία ή περισσότερες από τις καταργούμενες με το ψηφισθέν νομοσχέδιο διατάξεις. Επιπλέον, τέθηκε χρονικός περιορισμός δεκαπέντε ημερών από τη δημοσίευση του υπό συζήτηση νόμου, εντός του οποίου έληγε το δυσμενές διοικητικό μέτρο που προβλεπόταν στις καταργούμενες με την παρ. 1 του άρθρου 3 διατάξεις (ΔΙΔΑΔ/Φ.69/66/οικ.13632/8-5-2015 Εγκύκλιος Υπουργείου ΔΜΗΔ, 2015).

Ακολούθησαν δελτία τύπου του αναπληρωτή υπουργού Δημόσιας Διοίκησης Χ. Βερναρδάκη, κατά το χρονικό διάστημα Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 2015, και μέσα στο πλαίσιο προγραμματικών δηλώσεων της τότε κυβέρνησης αποτυπώθηκαν οι απόψεις του επί των πρόσφατων τροποποιήσεων που είχαν επέλθει στη Δημόσια Διοίκηση και επί της ανάληψης στοχευμένων προγραμματισμένων πρωτοβουλιών για την εκπλήρωση επιπλέον μεταρρυθμίσεων στον δημόσια τομέα, όπως και στο πειθαρχικό δίκαιο. Οι νομοτεχνικές βελτιώσεις του πειθαρχικού δικαίου θα «τακτοποιήσουν», όπως υποστηρίζει, χρονίζοντα νομοτεχνικά κενά, τα οποία προκαλούν τεράστιες καθυστερήσεις στην απονομή πειθαρχικής δικαιοσύνης (<https://www.ypes.gr/wp->

content/uploads/2019/09/20151007_dt_bernardaki_program_diloseis.doc, 2015). Σε κοινή δήλωσή της με τον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης Λ. Ρακιντζή, επιβεβαιώθηκε η συνεργασία τους επί του θέματος της επικείμενης νομοθετικής ρύθμισης για εκείνη την περίπτωση θέσης σε αυτοδίκαιη αργία υπαλλήλων, οι οποίοι κατηγορούνται για κακούργημα και συνεπώς τη σύσταση νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για την περαιτέρω βελτίωση του πειθαρχικού δικαίου, ώστε να υπάρξει μία εξισορρόπηση μεταξύ του δημόσιου συμφέροντος και του τεκμηρίου της αθωότητας (http://www.ekabnews.gr/2015/10/blog-post_46.html, 2015). Επιπλέον, σε σύντομο χρονικό διάστημα σε συνέντευξή του σε εφημερίδα υπογράμμισε ότι το υπάρχον πειθαρχικό δίκαιο είναι απόλυτα ισορροπημένο και ειδικότερα με τις πρόσφατες τροποποιήσεις με τον Ν.4325/2015 πραγματοποιήθηκε αποκατάσταση όλων εκείνων των εκτροπών που υφίσταντο σε σχέση πάντα με το τεκμήριο της αθωότητας (https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2019/09/20151108_dt_synenteyksi_yp_aygi.pdf, 2015).

Ενώ το πεδίο εφαρμογής του άρθρου της αυτοδίκαιης αργίας είχε διευρυνθεί πολύ με τις διατάξεις των Ν.4057/2012 και Ν.4093/2012 δημιουργώντας προβληματισμούς, το πεδίο τελικά περιορίστηκε εκ νέου με το Ν.4325/2015. Εν τέλει, για θέση κάποιου υπαλλήλου στο διοικητικό αυτό μέτρο προϋπόθεση είναι είτε η διαπίστωση από τα αρμόδια διοικητικά όργανα πειθαρχικώς κολάσιμης συμπεριφοράς κάποιου υπαλλήλου είτε αξιολόγηση της συμπεριφοράς από όργανα της ποινικής δικαιοσύνης ως επιβάλλουσας την στέρηση της προσωπικής του ελευθερίας. Το εν λόγω διοικητικό μέτρο έχει προσωρινό χαρακτήρα, καθώς διαρκεί όσο χρονικό διάστημα συντρέχει κάποιες από τις περιπτώσεις του άρθρου 103 και με την έκλειψη του λόγου, επανέρχεται ο υπάλληλος αυτοδίκαια στα καθήκοντά του. Επιπλέον, για την προστασία του τεκμηρίου αθωότητας, θα πρέπει το δυσμενές αυτό μέτρο να εφαρμόζεται για ιδιαίτερα σοβαρές περιπτώσεις καθώς επιβάλλεται αυτοδικαίως (Κτιστάκη , Κονδύλης , & Τζιράκη, 2018, σ. 698; Κύβελος, 2015, σ. 461).

1.7 Τροποποιήσεις βάσει του Ν.4795/2021

Σύμφωνα με την έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο αποσκοπεί στην ενιαία ρύθμιση θεμάτων που αφορά στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, στην ενίσχυση του μηχανισμού λογοδοσίας στο εσωτερικό κάθε υπηρεσίας και στη διασφάλιση ενός πλαισίου που θα επικρατεί η προστασία και υποστήριξη των υπαλλήλων, οι οποίοι θα διαπιστώνουν και θα αναφέρουν παραβιάσεις ακεραιότητας (Επιστημονική Υπηρεσία, 2021, σ. 1).

Στο άρθρο 39 που αφορά ρυθμίσεις, μεταξύ άλλων, αναφορικά με την αυτοδίκαιη αργία η περίπτωση της παρ. 1 του άρθρου 103 αντικαθίσταται ως εξής:

«γ) Ο υπάλληλος, σε βάρος του οποίου ασκήθηκε ποινική δίωξη για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για οποιοδήποτε έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.» (Ν.4795/2021, ΦΕΚ 65 Α', 2021).

Σκοπός της εν λόγω ρύθμισης αποτελεί η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της ως άνω διάταξης ώστε να μην περιορίζεται μόνο σε μία κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων, ήτοι εκπαιδευτικούς ή υπαλλήλους που υπηρετούν σε σχολείο όπως ίσχυε, αλλά να αναφέρεται σε κάθε υπάλληλο. Ως εκ τούτου, και προς εναρμόνιση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, ακολούθως τροποποιήθηκαν και οι διατάξεις των άρθρων 107, 109 και 140 που σχετίζονται με τα πειθαρχικά παραπτώματα, τις πειθαρχικές ποινές και την πειθαρχική απόφαση (Αιτιολογική Έκθεση Σχεδίου Νόμου 4795, 2021, σ. 113).

Το δημόσιο εναρμονίσθηκε με τις καταστάσεις των καιρών και τις υποθέσεις που έχουν αναρριχηθεί στην επιφάνεια, κατόπιν καταγγελιών κατά επώνυμων ανθρώπων για πράξεις που έχουν τελέσει κατά της γενετήσιας ελευθερίας και αξιοπρέπειας στον εργασιακό χώρο με την ψήφιση του πρόσφατου αυτού νόμου. Αποτελεί επισφράγιση της προσπάθειας αποκάλυψης και δημοσιοποίησης παραβατικών συμπεριφορών και αδικημάτων, μεταξύ των οποίων, σεξουαλικής κακοποίησης και παρενόχλησης, τα οποία προσβάλλουν με τρόπο βάνουσο την αξιοπρέπεια του ανθρώπου στα πλαίσια της γενετήσιας ζωής και ελευθερίας του, παραβίαση συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος³ (<https://www.verywellmind.com/what-is-the-metoo-movement-4774817>, 2020 ; <https://www.kokkiniotilaw.gr/>, 2017 ; <https://www.mcaounilaw.gr/>, 2021).

Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο του δημόσιου τομέα, και εφόσον βρίσκεται σε ισχύ το άρθρο 39 του Ν.4795/2021 προβλέπεται έκδοση διαπιστωτικής πράξης θέσεως σε αυτοδίκαιη αργία για εκείνη τη μερίδα υπαλλήλων κατά των οποίων έχει ασκηθεί ποινική δίωξη, βάσει όσων έχουν αποπυτωθεί στο υπό συζήτηση άρθρο (<https://askieforiakwn.gr/epikairoτητα/i-prosvoli-tis-genetisias-eleytherias-peitharchiko-paraptoma-sto-dimosio/>, 2021).

³ παρ, 1 και 2 άρθρου 5 Συντάγματος

Κεφαλαίο 2: Δυνητική Αργία – Αναστολή Άσκησης Καθηκόντων – Συνέπειες Αργίας

2.1 Η δυνητική αργία σύμφωνα με το άρθρο 104 του Ν. 3528/2007

Η ανάγκη αναμόρφωσης του θεσμικού πλαισίου του Υπαλληλικού Κώδικα κρίθηκε επιτακτική, καθώς η Δημόσια Διοίκηση έπρεπε να ξεφύγει από τις αγκυλώσεις που υπήρχαν με σκοπό να εναρμονιστεί με τη νέα εποχή και τις προκλήσεις αυτής. Ο νέος δημοσιοϋπαλληλικός κώδικας κυρώθηκε και μεταξύ των άρθρων που τροποποιήθηκαν ήταν και αυτό της δυνητικής θέσης σε αργία - Αναστολής άσκησης καθηκόντων (www.nearnyka.gr/wp-content/uploads/erminia_kodika_dimosiou.pdf), όπου το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο του άρθρου 104 συμπληρώθηκε με τη φράση «*Η αργία αίρεται αυτοδικαίως μετά την πάροδο διετίας από την έκδοση της απόφασης θέσης του υπαλλήλου σε αργία*» (Έκθεση Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, 2006, σ. 169).

Ειδικότερα, η δυνητική αργία αποτελεί ένα προσωρινό διοικητικό μέτρο που επιφέρει απομάκρυνση του υπαλλήλου από τα υπηρεσιακά του καθήκοντα, δεν επέρχεται αυτοδικαίως και δεν έχει δέσμια αρμοδιότητα η Διοίκηση να την επιβάλλει, αλλά εναπόκειται στη διακριτική ευχέρειά της. Η εν λόγω απομάκρυνση συντελείται με σκοπό τη διασφάλιση του κύρους της υπηρεσίας, προστασίας της από την εκδήλωση δυσμενών σχολίων εις βάρος της καθώς και ομαλής διεξαγωγής της σχετικής ελεγκτικής διαδικασίας (ΣτΕ 1859/1997, 5/2003, 2163/2004, 27/2008, ΔΕΑ 2029/2009, 122/2010, ΝΣΚ 551/2008, 55/20103, 9/2014, 184/2014). Ο υπάλληλος στον οποίο έχει επιβληθεί αυτό το μέτρο διατηρεί την υπαλληλική του ιδιότητα χωρίς να απολέσει την οργανική του θέση, όμως απέχει από την άσκηση των καθηκόντων του τόσο κύριων όσο και παρεπόμενων και του καταβάλλονται λιγότερες αποδοχές (Σπηλιωτόπουλος & Χρυσανθάκης, Βασικοί Θεσμοί Δημοσιοϋπαλληλικού Δικαίου, 1999, σ. 122 ; Γνωμοδότηση ΝΣΚ 89/2016).

Επομένως, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 104 του Ν.3528/2007 καθορίζεται ότι:
«Αν συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος ή υπηρεσιακοί λόγοι μπορεί να τίθεται σε αργία ο υπάλληλος, κατά του οποίου:

α) έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για αδίκημα, το οποίο μπορεί να επισύρει την έκπτωση από την υπηρεσία. Ειδικά, προκειμένου για το αδίκημα της παράβασης καθήκοντος ο υπάλληλος μπορεί να τίθεται σε αργία εφόσον έχει παραπεμφθεί στο ακροατήριο για το αδίκημα αυτό,

β) έχει ασκηθεί πειθαρχική δίωξη για παράπτωμα, το οποίο μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης και

γ) υπάρχει βάσιμη υπόνοια για άτακτη διαχείριση, η οποία στηρίζεται σε έκθεση της προϊσταμένης αρχής ή αρμόδιου επιθεωρητή.»

Συνεπώς, βασική προϋπόθεση για τον νομοθέτη είναι να συντρέχουν τόσο διαζευκτικά όσο και αθροιστικά η προαγωγή του δημόσιου συμφέροντος καθώς και οι υπηρεσιακοί λόγοι. Ο υπάλληλος μπορεί να τεθεί σε καθεστώς δυνητικής αργίας ύστερα από απόφαση του Υπηρεσιακού Συμβουλίου, κατόπιν ερωτήματος προς αυτό και όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις (α) έως (γ) του ως άνω άρθρου. Επιπλέον, η υπόνοια πρέπει να είναι «βάσιμη», ήτοι σοβαρή και σε διαφορετική περίπτωση πρέπει να στηρίζεται σε σοβαρές ενδείξεις (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1164). Επιβάλλεται, όμως για να είναι νομίμως αιτιολογημένη η απόφαση θέσης σε δυνητική αργία να αποτυπώνονται ξεκάθαρα είτε σε αυτή είτε στην απόφαση του συμβουλίου οι συγκεκριμένοι υπηρεσιακοί ή δημοσίου συμφέροντος λόγοι που κάνουν επιτακτική την επιβολή του εν λόγω διοικητικού μέτρου (ΣτΕ 3249/1999, 1566/2001, ΔΕΘ 1137/2009, Κτιστάκη, 2018, σ. 716).

Στόχος της δυνητικής θέσης σε αργία είναι η απομάκρυνση του υπαλλήλου από τα υπηρεσιακά του καθήκοντα για την προστασία του δημόσιου συμφέροντος και την προάσπιση του κύρους των δημοσίων υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, δεν απαιτείται να έχει παραπεμφθεί η υπόθεσή του στο ακροατήριο, δεν κρίνεται προαπαιτούμενη η έκδοση καταδικαστικής απόφασης ποινικού δικαστηρίου ούτε απαιτείται δέσμευση ή υποχρέωση της Διοίκησης να αναμένει την έκδοση απόφασης ποινικού δικαστηρίου (ΣτΕ 3249/1999) (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1164 ; Συμεωνίδης, 2014, σ. 245).

Πειθαρχική δίωξη ασκείται είτε με την κλήση του υπαλλήλου σε απολογία είτε με την παραπομπή του ενώπιον του Υπηρεσιακού Συμβουλίου. Ουσιαστικά, το ερώτημα προς το Υπηρεσιακό Συμβούλιο για τη θέση ή μη του υπαλλήλου σε δυνητική αργία δεν επέχει και θέση «παραπεμπτηρίου» εγγράφου για το πειθαρχικό παράπτωμα στο οποίο αναφέρεται η αργία. Σε αντίθεση με την προϊσχύουσα αυστηρή διάταξη, η ρύθμιση του εν λόγω άρθρου λειτουργεί πιο ευνοϊκά για τον υπάλληλο. Παράλληλα, το Υπηρεσιακό Συμβούλιο δεν επιτρέπεται να κρίνει μηχανιστικά στηριζόμενο στο σχετικό ερώτημα που του έχει κατατεθεί και θα πρέπει να αξιολογεί δύο έννομα αγαθά: τόσο την ευταξία όσο και την προσωπικότητα του ατόμου, όχι μόνο με τη στενή έννοια της ιδιότητας του υπαλλήλου αλλά και ως πολίτη, ανθρώπου και επιστήμονα. Απαραίτητη κρίνεται η εν λόγω στάθμιση και ενόψει του «τεκμηρίου αθωότητας του πειθαρχικώς διωκομένου», καθώς υποχρεούται να αναζητήσει όσες πληροφορίες και επεξηγήσεις κρίνει απαραίτητες τόσο από το όργανο που εξέδωσε το σχετικό ερώτημα όσο και από το αρμόδιο πειθαρχικό συμβούλιο (στην περίπτωση που δεν συμπίπτει η πειθαρχική αρμοδιότητα στο Υπηρεσιακό Συμβούλιο) (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1165 ; Πανταζής, 2015, σ. 27).

Σύμφωνα με την παρ. 4 του εν λόγω άρθρου *«Μετά την πάροδο ενός έτους από τη θέση σε αργία, το υπηρεσιακό συμβούλιο υποχρεούται να αποφανθεί αιτιολογημένα για τη συνέχιση ή μη της αργίας»*. Μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα το συμβούλιο έχει τη νόμιμη υποχρέωση να

αποφασίζει είτε θετικά είτε αρνητικά και σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται παράλειψη λήψης απόφασης, καθώς συντελείται παρανομία και η παράλειψη αυτή υπόκειται σε δικαστικό ακυρωτικό έλεγχο. Ακόμα και στην περίπτωση άσκησης ποινικής δίωξης για αδίκημα (περίπτωση α της παρ. 1 του άρθρου), η αργία δεν εξακολουθεί μέχρι τη χρονική στιγμή της έκδοσης απόφασης του ποινικού δικαστηρίου (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1167).

Ωστόσο, όταν επέλθει λήξη είτε της ποινικής είτε της πειθαρχικής δίωξης με την απαλλαγή του διωκόμενου υπαλλήλου δεν καταλείπεται καμία συνέπεια ή ηθική απαξία για τον απαλλαχθέντα (ΣτΕ 1566/2001, 1090/2002, 3260/2002, 1900/2014). Σε περίπτωση μάλιστα που ο υπάλληλος επικαλεστεί ηθική ή υπηρεσιακή βλάβη, αυτή θα αποκατασταθεί πλήρως όταν θα υπάρξει αποδοχή της αίτησης ακυρώσεως και δεν δικαιολογεί την κατ' εξαίρεση χορήγηση της ζητούμενης αναστολής (ΣτΕ 300/2006, 1291/2007, 827/2009, 113/2011, 928/2011, 242/2013, 369/2013, 88/2014, 246/2014 ; Κτιστάκη, 2018, σ. 717).

Επιπλέον, αρμόδιο όργανο για την έκδοση της σχετικής πράξης θέσης σε δυνητική αργία αποτελεί είτε ο οικείος Υπουργός ή το ανώτατο μονομελές όργανο διοίκησης των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ή ο Πρόεδρος του συλλογικού οργάνου διοίκησης, εφόσον δεν υφίσταται μονομελές όργανο διοίκησης, ύστερα από απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου (Ν.3528/2007, 26 Α'). Η κοινοποίηση της διαπιστωτικής πράξης θέσης σε δυνητική αργία συντελείται σύμφωνα με το άρθρο 138, αποτελεί το χρονικό σημείο έναρξης της αργίας και συνεπώς δεν έχει αναδρομική ισχύ (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1167).

Με τον Ν.2683/1999 είχε εισαχθεί για πρώτη φορά το μέτρο αναστολής άσκησης των καθηκόντων του υπαλλήλου με σκοπό την άμεση ενεργοποίηση αφενός του πειθαρχικού ελέγχου και αφετέρου της υπηρεσίας για την προστασία της ίδιας και της εμπιστοσύνης των πολιτών προς αυτής, καθώς και των συμφερόντων του υπαλλήλου από ενδεχόμενη άδικη απόλυση. Τα προαναφερθέντα πραγματώνονται, σε κατεπείγουσες περιπτώσεις και όταν διακυβεύεται το συμφέρον της υπηρεσίας και ευρύτερα το δημόσιο συμφέρον. Βασική προϋπόθεση με την έννοια της «κατεπείγουσας» είναι η περίπτωση εκείνη που κρίνεται απόλυτα πειστική για την άμεση προστασία της υπηρεσίας και με την έννοια του «διακυβεύεται» να προσβάλλεται κατά τρόπο έντονο το κύρος, ο σκοπός κι ο τρόπος λειτουργίας της υπηρεσίας. Οι ως άνω καινοτόμες ρυθμίσεις διατηρήθηκαν και στον νέο Υπαλληλικό Κώδικα, ήτοι Ν.3528/2007, όπου η θέσπιση χρονικών περιορισμών αποτελούσε εγγύηση για την προστασία του υπαλλήλου από αυθαίρετες κρίσεις, λαμβάνοντας πρόνοια η επιβολή του εν λόγω μέτρου να διαρκεί σύντομο χρονικό διάστημα, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα και την εσωτερική ευταξία στην υπηρεσία (Εισηγητική Έκθεση Ν.2683/1999, 1999, σσ. 32, 33, 56 ; Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1166).

Κλείνοντας, σύμφωνα με τον βουλευτή Κ. Αγοραστό, ο παρών κώδικας δεν ήρθε να λύσει όλα τα προβλήματα που ταλάνιζαν τη Δημόσια Διοίκηση και αντιμετώπιζαν οι δημόσιοι υπάλληλοι, παρόλα αυτά όμως αποτέλεσε συνδετικό κρίκο σε μια αλυσίδα συνέχειας και αποτελεσματικότητας. Απαιτήθηκε από τη διοίκηση να γίνει εφευρετική και ευέλικτη και να αποτελέσει κεντρικό μοχλό ανάπτυξης της χώρας (Συνεδρίαση ΞΓ΄ Βουλής, 2007). Ωστόσο, παρά τις όποιες τροποποιήσεις των άρθρων, οι αλλαγές που επήλθαν δεν επέφεραν την απαιτούμενη ώθηση και εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης. Μετά την πάροδο λίγων χρόνων, η τότε κυβέρνηση μπήκε ξανά στη βάσανο νέας νομοθετικής επεξεργασίας με την ψήφιση του Ν.4057/2012.

2.2 Αντικατάσταση βάσει του Ν. 4057/2012

Τη γενική απαίτηση της κοινωνίας για πάταξη της διαφθοράς και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των περιπτώσεων υπαλλήλων που παραμένουν πειθαρχικά ατιμώρητοι ήρθε να καλύψει το νομοσχέδιο του Ν. 4057/2012. Επιτακτική κρίθηκε και η τροποποίηση των διατάξεων του άρθρου 104, η οποία επήλθε τόσο σε γραμματικές τροποποιήσεις όσο και σε ουσιαστικές αλλαγές. (Γνώμη Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επί του Σχεδίου Ν.4057/2012, 2012, σ. 2).

Ειδικότερα επήλθαν οι παρακάτω αλλαγές ως προς το θεσμό της δυνητικής αργίας, οι οποίες αναμόρφωσαν το εν λόγω άρθρο:

α. Σε καθεστώς δυνητικής αργίας εμπίπτει πλέον η περίπτωση απόλυσης με εγγύηση και αυτό διότι το πειθαρχικό συμβούλιο οφείλει να κρίνει επί τη βάσει συγκεκριμένων δεδομένων.

β. Στην περίπτωση β΄ της παρ. 1 αφαιρείται η φράση «για παράπτωμα, το οποίο μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης». Αυτό βασίζεται στο γεγονός ότι το πειθαρχικό συμβούλιο έχει πλέον την ευχέρεια, για κάθε πειθαρχικό παράπτωμα, να επιβάλλει την ποινή της οριστικής παύσης και δεν περιορίζεται μόνο σε αυτά που απαριθμούνται στην παρ. 2 του άρθρου 109.

γ. Στην περίπτωση γ΄ της παρ. 1 υπάρχει αντικατάσταση την φράσης «βάσιμες ενδείξεις» με τη φράση «επαρκείς ενδείξεις». Το σκεπτικό για την εν λόγω αλλαγή είναι ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα οι βάσιμες ενδείξεις να μην υφίστανται από την αρχή αλλά να προκύψουν αφού έχει διεξαχθεί η πειθαρχική διαδικασία.

δ. Προστίθεται περίπτωση δ΄ στην παρ. 1 «εκδόθηκε ένταλμα προσωρινής κράτησης και ήρθη η προσωρινή κράτηση ή αντικαταστάθηκε με περιοριστικούς όρους».

ε. Στην παρ. 3 ορίζεται ότι για να τεθεί ο υπάλληλος σε δυνητική αργία και συνεπώς να εκδοθεί σχετική πράξη προαπαιτούμενο είναι να έχει προηγηθεί απόφαση του πειθαρχικού συμβουλίου.

στ. Στην παρ. 4 προστέθηκε η υποχρέωση του πειθαρχικού συμβουλίου να παρακολουθεί την εξέλιξη της υπόθεσης όχι μόνο μετά την πάροδο ενός έτους από τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, αλλά και κάθε επόμενο έτος αποφαινόμενος αιτιολογημένα για τη συνέχιση ή μη της αργίας.

ζ. Στην παρ. 5 ρυθμίζεται το θέμα του χρόνου σχετικά τόσο με την στιγμή έναρξης της δυνητικής αργίας όσο και της επαναφοράς του υπαλλήλου στα καθήκοντά του μετά τη λήξη αυτής (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, σ. 2 ; Συμειωνίδης, 2014, σ. 250).

Σε ό,τι αφορά την αναστολή άσκησης καθηκόντων λήφθηκαν νομοθετικές πρωτοβουλίες, καθώς προβλέφθηκε πλέον ότι σε περίπτωση που υπάρξει παράλειψη επιβολής του εν λόγω μέτρου εκ του προϊστάμενου της αρχής που υπηρετεί ο υπάλληλος, *«το μέτρο αυτό μπορεί να επιβληθεί από κάθε πειθαρχικώς προϊστάμενο ανώτερο από αυτόν»*. Ταυτόχρονα όμως, η εν λόγω παράλειψη αποτέλεσε τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος από τον άμεσα πειθαρχικώς προϊστάμενο. Επιπλέον, έγινε αύξηση του χρονικού διαστήματος προθεσμίας αναστολής άσκησης καθηκόντων από δεκαπέντε σε τριάντα ημέρες. Σκοπός αυτής της τροποποίησης υπήρξε η διεξοδικότερη συλλογή στοιχείων και η καλύτερη επεξεργασία αυτών για την τυχόν λήψη απόφασης θέσης σε δυνητική αργία του υπαλλήλου από το πειθαρχικό συμβούλιο. Πρωταρχικός στόχος, όμως, για τον νομοθέτη παρέμενε η προστασία και προάσπιση του δημόσιου συμφέροντος (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012, 2012, σ. 2).

Δεν θα μπορούσαν τόσες τροποποιήσεις επί ενός μόνο άρθρου να μην εγείρουν τον σχολιασμό αυτών, δείχνοντας την ανησυχία για την αυστηροποίηση του μέτρου της δυνητικής αργίας και ευρύτερα του νέου πειθαρχικού δικαίου. Ειδικότερα, ο Α. Παπακωνσταντίνου, Διδάκτορας Συνταγματικού Δικαίου, χαρακτήρισε τον δημόσιο υπάλληλο ως *«δακτυλοδεικτούμενο»*, ακόμα και στην περίπτωση θέσης του σε δυνητική αργία και ας πρόκειται για προσωρινό διοικητικό μέτρο. Διότι το στίγμα παραμένει και πολλές φορές διατηρείται η μεροληπτική συμπεριφορά τόσο των συναδέλφων όσο και των πολιτών. Επιπλέον, αναφέρθηκε στο σημείο του άρθρου που η άσκηση πειθαρχικής δίωξης για οποιοδήποτε πειθαρχικό παράπτωμα μπορεί να οδηγήσει τον υπάλληλο κατευθείαν σε δυνητική αργία. Ως εκ τούτου, εάν κάποιος υπάλληλος δεν διατηρεί καλές σχέσεις με τον προϊστάμενό του, τότε ο τελευταίος μπορεί κακοπροαίρετα να μεθοδεύσει την πειθαρχική του παραπομπή και ο ίδιος να διατάξει τη θέση του σε δυνητική αργία, με τη συγκάλυψη φυσικά του νόμου. (Πρακτικά Εργασιών Ημερίδας από Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2013, σσ. 40, 41).

Κριτική άσκησε και για την αναστολή άσκησης καθηκόντων χαρακτηρίζοντάς της ως «άλλο εφεύρημα» καθώς στην πραγματικότητα επιφέρει τα ίδια δυσμενή αποτελέσματα συγκριτικά με την αργία και εφαρμόζεται σε κατεπείγουσες περιπτώσεις, όπου το συμφέρον της υπηρεσίας διακυβεύεται. Όμως υπάρχει ένα νεφέλωμα γύρω από αυτό, διότι το συμφέρον είναι γενικό και πολύ αόριστο παραβιάζοντας το τεκμήριο της αθωότητας (Πρακτικά Εργασιών Ημερίδας από Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2013, σ. 41).

Σε συνεδρίαση της Βουλής η Β. Νικολαΐδου (Ε΄ Αντιπρόεδρος της Βουλής) τάχθηκε κατά των τροποποιήσεων του άρθρου 104 και της αυστηροποίησης αυτού, καθώς υποστήριξε ότι προκειμένου να υπάρχει προάσπιση του δημόσιου συμφέροντος μπορεί να οδηγηθούν ακόμα και σε απόλυση υπάλληλοι που απεργούν ή απειθαρχούν σε αντιλαϊκά μέτρα. Και αυτό διότι, μπορεί να επέλθει βλάβη του δημόσιου συμφέροντος, με μια γενική έννοια και ερμηνεία του τελευταίου. Επισήμανε, επιπλέον, ότι οι συνέπειες της αργίας – αναστολής άσκησης καθηκόντων είναι δυσβάσταχτες, καθώς έχει αυξηθεί το ποσοστό του μισθού που περικόπτεται από τον υπάλληλο που έχει τεθεί σε αυτό το καθεστώς. Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκε και ο βουλευτής Α. Κολοκοτρώνης, αναφέροντας ότι θα καταψηφίσει το άρθρο 105, το οποίο περιλαμβάνεται στο άρθρο 1 του νομοσχεδίου. Λόγω των δυσκολιών που έχει επιφέρει η οικονομική κρίση σε όλο το φάσμα των δημοσίων υπαλλήλων πρότεινε οι οικονομικές επιπτώσεις των δυσμενών αυτών μέτρων να παραμείνουν όπως ήταν και να μην υπάρξουν αλλαγές προς το χειρότερο, οι οποίες έρχονται ενάντια στο κράτος δικαίου που προάγεται (Συνεδρίαση 4Θ Βουλής Ν.4057/2012, 2012, σ. 6714).

Ο Γ. Σταυρόπουλος, υπουργός Επικρατείας την επίμαχη περίοδο και επίτιμος αντιπρόεδρος του ΣτΕ, δήλωσε ότι το νέο πειθαρχικό δίκαιο αποτελεί δίαυλο για την αποφασιστική καταπολέμηση της διαφθοράς, καθώς κάθε δημόσιος υπάλληλος θα γνωρίζει ότι η ατιμωρησία, η αντικοινωνική συμπεριφορά και η παράβαση των νόμων μέσα στους κόλπους της υπηρεσίας δεν θα γίνονται πλέον ανεκτά. Ο νέος αυτός νόμος θα συμβάλλει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των παθογενειών της Δημόσιας Διοίκησης, μεταξύ των οποίων ήταν ο ασαφής προσδιορισμός των πειθαρχικών παραπτώματων, η επιείκεια των ποινών και οι, ύποπτα, μεγάλες σε αριθμό αθωωτικές αποφάσεις των πρωτοβάθμιων συμβουλίων. Στόχος είναι η διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος όπου δεσπάζει η δικαιοσύνη και η αξιοκρατία στο δημόσιο τομέα, έτσι ώστε κάθε πολίτης να έχει εμπιστοσύνη στον τρόπο λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών καθώς και στους υπαλλήλους που στελεχώνουν αυτές ([Τρίτη άποψη] Διαφθορά και τιμωρία, 2012).

2.3 Αντικατάσταση/συμπλήρωση βάσει του Ν. 4093/2012

Σε σύντομο χρονικό διάστημα τον Ν. 4057/2012 ακολούθησε ο Ν.4093/2012 με τον οποίο επήλθαν νέες αλλαγές στις διατάξεις του άρθρου περί δυνητικής αργίας και αναστολής άσκησης καθηκόντων με βασική βλέψη την τιμωρία των επίορκων υπαλλήλων, την επιτάχυνση της πειθαρχικής διαδικασίας και την πάταξη της διαφθοράς (Καίσαρη, 2013, Πρόλογος).

Ο Α.Μανιτάκης, σε απάντηση του επί επίκαιρης ερώτησης του βουλευτή Τ. Κουράκη, αναφέρθηκε στην ισχύ του θεσμού της αργίας – τόσο αυτοδίκαιης όσο και δυνητικής- από το έτος 1951, τονίζοντας ότι δεν αποτελεί μία νέα εφεύρεση του Ν.4093/2012. Κάθε υπάλληλος που κρίνει ότι αδίκως έχει περιέλθει σε αυτή τη θέση δικαιούται να ζητήσει την αναστολή του επαχθούς αυτού μέτρου. Ο υπό συζήτηση νόμος προβλέπει, όταν οι περιστάσεις το δικαιολογούν, τη δυνατότητα αναστολής του εν λόγω μέτρου (<https://www.taxheaven.gr>, 2013). Για την επιβολή των δυσμενών αυτών μέτρων, ήτοι τη θέση σε αργία (δυνητική και αυτοδίκαια) και τη συνέχιση ή μη αυτής, εκείνος που έχει πλέον την αρμοδιότητα είναι το αρμόδιο για τον διορισμό του υπαλλήλου όργανο και ως εκ τούτου η αρμοδιότητα του πειθαρχικού συμβουλίου περιορίζεται σε αμιγώς γνωμοδοτική (Εγκύκλιος ΔΙΔΑΔ-ΔΙΠΙΔΔ/οικ.26188/2012, 2012, σ. 11).

Επιπρόσθετα, το πειθαρχικό συμβούλιο οφείλει να συνεδριάσει «αμελλητί» και θα πρέπει να εκδώσει εμπρόθεσμη γνωμοδότηση για την επιβολή ή μη της δυνητικής αργίας. Στις περιπτώσεις όμως που συντρέχουν σοβαροί λόγοι δημοσίου συμφέροντος ή υφίστανται υπηρεσιακοί λόγοι, όταν κατά του υπαλλήλου υπάρχει άσκηση πειθαρχικής δίωξης για όποιο πειθαρχικό παράπτωμα (με την επιφύλαξη εκείνων που ενδέχεται να οδηγήσουν στην αυτοδίκαιη αργία) ή υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για άτακτη διαχείριση βασιζόμενη σε έκθεση του αρμόδιου επιθεωρητή ή της προϊστάμενης αρχής, τότε γίνεται επιτρεπτή έκδοση απόφασης για θέση σε δυνητική αργία και χωρίς τη γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου (Συμεωνίδης, 2014, σ. 253).

Επισημαίνεται επιπλέον ότι, με τον παρόν νόμο καταργείται εκείνη η περίπτωση όπου η άσκηση ποινικής δίωξης για αδίκημα ενδέχεται να επιφέρει έκπτωση του υπαλλήλου από την υπηρεσία και συνεπώς δεν αποτελεί προϋπόθεση για τη θέση του σε καθεστώς δυνητικής αργίας (Ν.4093/2012, ΦΕΚ 222 Α', 2012, σ. 5572).

Η Α' Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης Αχαΐας μίλησε για δημιουργία ενός αυταρχικού πλαισίου, διότι η αδυναμία των παλιότερων «επιεικών» διαδικασιών για καταπολέμηση της διαφθοράς οδήγησε σε αυστηροποίηση του μέτρου της δυνητικής αργίας και στην, κατά εξακολούθηση, αποφυγή των ουσιαστικών προβλημάτων της Δημόσιας Διοίκησης. Ο πραγματικός στόχος, όπως υποστηρίζουν, είναι η χειραγώγηση των δημοσίων υπαλλήλων και ειδικότερα των εκπαιδευτικών, αφού αυτή τη μερίδα υπαλλήλων εκπροσωπούν, καθιστώντας

τους πειθήνια όργανα ενός αυταρχικού κράτους. Και αυτό διότι, ο φόβος της αυτοδίκαιης και δυνατικής αργίας κυριαρχεί και καθώς η Τρόικα συνεχώς πιέζει για μείωση των δημοσίων δαπανών, απώτερος στόχος αποτελεί η κατασκευή λόγων που θα οδηγήσουν σε απολύσεις υπαλλήλων (https://kostaskordatos.blogspot.com/2013/01/blog-post_5724.html, 2013).

Αναμφίβολα, ο θεσμός της δυνατικής αργίας έχει ποικίλες θετικές και αρνητικές συνέπειες. Στις θετικές, πρωταρχικό ρόλο κατέχει η άμεση απομάκρυνση του υπαλλήλου, καθώς στο παρελθόν το μέτρο αυτό δεν εφαρμοζόταν στην πράξη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εξακολουθούν να ασκούν τα καθήκοντά τους υπάλληλοι που είχαν υποπέσει σε σοβαρά πειθαρχικά παραπτώματα, μειώνοντας το κύρος της υπηρεσίας, την εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτήν, κλονίζοντας ταυτόχρονα το αίσθημα δικαίου μεταξύ των συναδέλφων. Στις αρνητικές κυριαρχεί η δύναμη που έχει ένας οποιοσδήποτε πολίτης να προκαλέσει την παραπομπή ενός υπαλλήλου και ως συνακόλουθο την προσωρινή απομάκρυνσή του για λόγους κυρίως εμπάθειας, προσωπικών διαφορών και αντεκδίκησης. Την ίδια δύναμη κατέχει και ο προϊστάμενός του και συνεπώς χάνεται η αντικειμενικότητα εξαιτίας των πιθανών προσωπικών διενέξεων, ενώ κάποιες φορές τα αίτια που επικαλείται διαφέρουν από την πραγματική υπηρεσιακή εικόνα του υπαλλήλου (Πικραμένος, 2015, σσ. 8,34).

2.4 Συμπλήρωση βάσει του Ν. 4210/2013

Κάνοντας μία αποτίμηση του νομοθετικού έργου ως τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, εντοπίζονται αξιοπρόσεκτα βήματα αφενός για τη δημιουργία ενός πειθαρχικού δικαίου εναρμονισμένου με τις επιταγές και της δυσκολίες της εποχής και αφετέρου για την ενίσχυση του θεσμού της αυτοδίκαιης και δυνατικής αργίας (Πικραμένος, 2015, σ. 35). Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις που ενώ το Κράτος λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την πιστή εφαρμογή του νόμου, ο τελευταίος να μην επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα (Καλτσώνης, 1998, σ. 165). Κάτι ανάλογο συνέβη και με την ως τότε τελευταία τροποποίηση του υπαλληλικού κώδικα και συνεπώς η τότε κυβέρνηση προχώρησε στην ψήφιση νέου νόμου, ήτοι του Ν.4210/2013.

Αναμενόμενο ήταν να προκληθούν αντιδράσεις στην επικείμενη τροπολογία, οι οποίες ήταν έκδηλες και μέσα στη Βουλή. Υπέρ των τροποποιήσεων του άρθρου της δυνατικής αργίας τάχθηκε ο Τ. Κοψαχείλης χαρακτηρίζοντας το εν λόγω μέτρο ως σωστό. Ο Ι. Ιωαννίδης επισήμανε ως θετική αλλαγή το γεγονός ότι στα μέλη των υπηρεσιακών συμβουλίων θα επιβάλλεται η δυνατική αργία και όχι η αυτοδίκαιη για μια σειρά πειθαρχικών παραπτωμάτων και εφόσον μία υπόθεση παραπέμφθηκε αμετάκλητα στο δικαστήριο. Αυτό θα συντελέσει στην ομαλή λειτουργία των υπηρεσιακών συμβουλίων. Η Ο. Γεροβασίλη τάχθηκε κατά του νομοσχεδίου, το οποίο, κατά

την άποψη της, «χαρακτηρίζεται από καχυποψία απέναντι στη Δημόσια Διοίκηση» επισημαίνοντας ότι η μετατροπή της αυτοδίκαιης σε δυνητική αργία για ορισμένες περιπτώσεις, με τις τροποποιήσεις των άρθρων 14 και 15, δεν θα μειώσει τη βαρύτητα των δυσμενών αυτών μέτρων (Συνεδρίαση ΚΒ΄ Βουλής Ν. 4210, 2013, σσ. 1912, 1917, 1939).

Στην αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου αναγράφεται ότι επί του άρθρου 14 του σχεδίου νόμου, ορισμένα αδικήματα – παραπτώματα μεταπίπτουν πλέον στο καθεστώς της δυνητικής αργίας καθώς δεν έχουν πλέον την ίδια ηθική απαξία. Επιπλέον, με το άρθρο 15 προβλέπεται ότι πλέον εμπίπτουν στο μέτρο της δυνητικής αργίας τα παραπτώματα/αδικήματα της παράβασης καθήκοντος, της υπεξαίρεσης και της απιστίας περί την υπηρεσία, όταν αυτά έχουν τελεστεί μέσω της συμμετοχής του υπαλλήλου σε συλλογικά όργανα (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4210/2013, 2013, σ. 3 ; Συμμεωνίδης, 2014, σ. 255).

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την εγκύκλιο επί του Ν.4210/2013, για τους μόλις προαναφερθέντες λόγους καθώς και για την περίπτωση τέλεσης του πειθαρχικού παραπτώματος της αναξιοπρεπούς ή ανάρμοστης ή ανάξιας για υπάλληλο συμπεριφοράς εκτός υπηρεσίας με την ιδιότητα του μέλους υπηρεσιακού συμβουλίου και συλλογικού οργάνου εν γένει, ο υπάλληλος υπάγεται πλέον στο καθεστώς της δυνητικής αργίας και όχι της αυτοδίκαιης. Συνεπώς, οι υπηρεσίες οφείλουν άμεσα να εξετάσουν αν συντρέχουν, τόσο διαζευκτικά όσο και σωρευτικά, εκείνες οι προϋποθέσεις για τη θέση του υπαλλήλου σε δυνητική αργία, σύμφωνα με τις περιπτώσεις α΄, β΄, γ΄ του άρθρου 104 (ΔΙΔΑΔ/Φ. 69/ 51 /οικ. 34813/27-12-2013 Εγκύκλιος Υπουργείου ΔΜΗΔ, 2013, σ. 6).

Το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας κατέθεσε ερώτημα στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους κατά πόσο επηρεάζεται η θέση σε δυνητική αργία υπαλλήλου για τον οποίο υπάρχει πειθαρχική δίωξη εξαιτίας της παράβασης της υποχρέωσης δήλωσης περιουσιακής κατάστασης λόγω της ιδιότητάς του ως μέλους συλλογικού οργάνου, εφόσον η ποινική υπόθεση έχει τεθεί στο αρχείο από την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών. Επί του υποβληθέντος ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους εξέδωσε την υπ΄ αριθμό 297/2014 γνωμοδότηση στην οποία αναφέρεται ότι δεν επηρεάζεται η θέση της υπαλλήλου σε αργία, *«καθόσον η πειθαρχική διαδικασία είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη της ποινικής και το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο οφείλει να επιληφθεί της εν λόγω υπόθεσης και να εκδώσει επ΄ αυτής απόφαση, ανεξαρτήτως του ότι η συναφής ποινική υπόθεση έχει τεθεί στο αρχείο»* (Αριθμός Γνωμοδότησης ΝΣΚ 297/2014, 2014).

Συνοπτικά, πρόθεση της κυβέρνησης ήταν η απομάκρυνση εκείνων των υπαλλήλων που έχουν τελέσει πειθαρχικά παραπτώματα αμαυρώνοντας ταυτόχρονα την εικόνα των υποδειγματικών και άξιων συναδέλφων τους και σύμφωνα με τον Α. Μανιτάκη προέχοντας

σκοπός είναι διαχρονικά η υπεράσπιση της τιμής και του κύρους του δημόσιου υπαλλήλου. Φραστική επίθεση εξαπέλυσε κατά κόμματος της αντιπολίτευσης για την καλλιέργεια κλίματος φόβου σχετικά με το σκηνικό που έχει στηθεί γύρω από τους «επίορκους», τη θέση αυτών σε αυτοδίκαιη ή δυνητική αργία και την επερχόμενη πιθανή απόλυσή τους. Διευκρίνισε ότι η αργία, βάσει νομοθεσίας, έχει συγκεκριμένα κριτήρια που επιβάλλεται και όχι αυθαίρετα, επισημαίνοντας ότι οι εκκρεμείς υποθέσεις που εξετάζονται από τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια συμβούλια είναι γύρω στις δύο χιλιάδες και όχι δεκάδες χιλιάδες, όπως αφήνεται να πλανάται στην «ατμόσφαιρα» από την αντιπολίτευση (<https://dasarxeio.com/2013/03/22/3570/>, 2013).

2.5 Η δυνητική αργία και η αναστολή άσκησης καθηκόντων σύμφωνα με τον Ν. 4325/2015

Για την εμπέδωση της δημοκρατίας, την ενίσχυση του Κράτους Δικαίου, την εξυγίανση της Δημόσιας Διοίκησης και την ορθολογική λειτουργία αυτής για την προαγωγή του δημόσιου συμφέροντος, μονόδρομο αποτέλεσε η σύσταση θεσμών και η θέσπιση νόμων, μεταξύ των οποίων και του Υπαλληλικού Κώδικα. Πολλές φορές όμως οι πρωτοβουλίες αυτές δεν ακολουθούνταν από τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και η Δημόσια Διοίκηση παρουσίαζε διολίσθηση στη λίστα κατάταξης των χωρών μελών του ΟΟΣΑ ως προς τον δείκτη αποτελεσματικότητας, αποδοτικότητας, ενώ ανοδική τάση παρουσίαζε ως προς τον δείκτη διαφθοράς (Ραμματά, 2018, σ. 709 ; Ετήσια Έκθεση Γενικής Γραμματείας Καταπολέμησης της Διαφθοράς, Μάρτιος 2015-Ιούνιος 2016).

Στην αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου και ειδικότερα στο κεφάλαιο δύο με τις εν λόγω διατάξεις εξορθολογίζεται το πειθαρχικό δίκαιο και επανέρχεται ο θεσμός της δυνητικής αργίας, ο οποίος είχε απαξιωθεί τα τελευταία χρόνια στοχεύοντας παράλληλα στην αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης. Στην ουσία υπάρχει αντικατάσταση του άρθρου που διέπει το νομικό καθεστώς της δυνητικής αργίας και της αναστολής άσκησης καθηκόντων, επαναφέροντας τις διατάξεις που ίσχυαν πριν το έτος 2012. Επιπρόσθετα, στην παράγραφο οκτώ καθορίζεται χρονικό διάστημα δεκαπέντε ημερών, εντός του οποίου τα αρμόδια όργανα μπορούν να αποφανθούν αιτιολογημένα την αναστολή άσκησης καθηκόντων εκείνων των υπαλλήλων για τους οποίους παραμένει ενεργός ο επιτακτικός λόγος προάσπισης του δημόσιου συμφέροντος, με την παραπομπή τους στο πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο, το οποίο θα αποφασίσει για την επιβολή ή μη του διοικητικού μέτρου της δυνητικής αργίας (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4325/2015, 2015, σσ. 1,2,3).

Ο Γ. Κατρούγκαλος, αναπληρωτής υπουργός Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, ανέφερε ότι με το υπό κρίση νομοσχέδιο επιχειρείται ο εκδημοκρατισμός και εξορθολογισμός της διοίκησης με σκοπό την αποκατάσταση των αδικιών. Αποσκοπεί στην αντιστροφή του κλίματος φοβίας που είχε επικρατήσει τα τελευταία χρόνια στον δημόσιο τομέα με την ενεργοποίηση του πειθαρχικού δικαίου, το οποίο λειτουργούσε απειλητικά και φοβικά κατά των δημοσίων υπαλλήλων, τόσο με δίωξεις αυτών όσο και των συνδικαλιστών. Διευκρίνισε ότι ένα από τα μέτρα που λαμβάνει η κυβέρνηση είναι η επαναφορά του θεσμού της δυνητικής αργίας. Με αυτό το μέτρο δίνεται η δυνατότητα θέσης του υπαλλήλου εκτός υπηρεσιακών καθηκόντων και χρονικά πριν την έκδοση πειθαρχικής απόφασης, μόνο όταν το δημόσιο συμφέρον το απαιτεί και για την προστασία αυτού. Το δυσμενές αυτό μέτρο δεν θα εφαρμόζεται όμως στην περίπτωση που είναι απαίτηση ενός γενικότερου μέτρου, το οποίο επί δικαίων και αδικιών επιβαλλόταν και επέφερε ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση τους από τα υπηρεσιακά τους καθήκοντα μόνο και μόνο με την παραπομπή τους στο πειθαρχικό συμβούλιο (Συνεδρίαση ΛΔ΄ Βουλής Ν. 4325, 2015, σ. 2052).

Και η Μ. Θελερίτη μίλησε για κατάργηση των διατάξεων εκείνων που οδηγούν σε δίωξη της συνδικαλιστικής δράσης καθώς και για αντικατάσταση της αυτοδίκαιης αργίας πλέον με δυνητική. Επισήμανε ότι πραγματώνεται αποκατάσταση του τεκμηρίου της αθωότητας, καθώς το παρόν νομοσχέδιο εναρμονίζεται τόσο με το Σύνταγμα όσο και με τις συναφείς διεθνείς συμβάσεις. Έκλεισε την αγόρευσή της με το σκεπτικό ότι το σχέδιο αυτό νόμου αποκαθιστά τις αδικίες που είχαν συντελεστεί σε βάρος των υπαλλήλων στα χρόνια των μνημονιακών πολιτικών (Συνεδρίαση ΛΒ΄ Βουλής Ν.4325, 2015, σσ. 2055, 2056). Στην ίδια φιλοσοφία υπήρξε και ο Δ. Δημητριάδης, ο οποίος υπέδειξε ότι η επαναφορά της δυνητικής αργίας θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση του κλίματος τρομοκρατίας των υπαλλήλων (Συνεδρίαση ΛΔ΄ Βουλής Ν. 4325, 2015, σ. 2196).

Συνεπώς, ύστερα από την αντικατάσταση του άρθρου 104 του Ν.3528/2007 που επήλθε μετά την ψήφιση του Ν.4325/2015 μπορεί κάποιος υπάλληλος, και εφόσον συντρέχουν λόγοι δημόσιου συμφέροντος, να τίθεται σε καθεστώς δυνητικής αργίας στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α. υπάρχει άσκηση ποινικής δίωξης για αδικήματα που ενδέχεται να επισύρουν την έκπτωσή του από την υπηρεσία. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση αδικήματος για παράβαση καθήκοντος μπορεί να του επιβληθεί το διοικητικό αυτό μέτρο εφόσον υπάρχει παραπομπή στο ακροατήριο για το εν λόγω αδίκημα.

β. υπάρχει άσκηση πειθαρχικής δίωξης για παραπτώματα που ενδέχεται να επισύρουν την επιβολή της ποινής της οριστικής παύσης.

γ. υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις για έκνομη διαχείριση, οι οποίες στηρίζονται σε έκθεση της προϊσταμένης αρχής ή του αρμόδιου επιθεωρητή (Ν.4325/2015, ΦΕΚ 47 Α΄, 2015, σ. 488 ; Πανταζής, 2015, σ. 25).

Πριν επιβληθεί το διοικητικό αυτό μέτρο απαιτείται να έχει προηγηθεί ακρόαση του υπαλλήλου από το πειθαρχικό συμβούλιο. Επιπλέον, η ημερομηνία κοινοποίησης της διαπιστωτικής πράξης θέσης σε αργία αποτελεί και την ημερομηνία έναρξης αυτής. Στη συνέχεια, όταν παρέλθει το χρονικό διάστημα του ενός έτους, απορρέει η υποχρέωση του πειθαρχικού συμβουλίου να γνωμοδοτήσει αν θα συνεχιστεί ή όχι η αργία και σε διαφορετική περίπτωση αίρεται. Σε κάθε περίπτωση όμως η αργία αίρεται αυτοδικαίως, όταν παρέλθει χρονικό διάστημα δύο ετών από την έκδοση της απόφασης που θέτει τον υπάλληλο σε δυνητική αργία. Τέλος, η ημερομηνία επανόδου του υπαλλήλου είναι η ημερομηνία κοινοποίησης της πράξης επαναφοράς ή η ημερομηνία που επανέρχεται αυτοδικαία ύστερα από την τελεσιδικία της ποινικής απόφασης που δεν επέφερε την έκπτωσή του ή της πειθαρχικής απόφασης που δεν επέφερε την επιβολή της ποινής της οριστικής παύσης (Ν. 4325/2015, ΦΕΚ 47 Α΄, σ. 488 ; Πανταζής, 2015, σ. 28).

Επιπρόσθετα, το διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας μπορεί να συνεχιστεί, όταν κρίνεται ότι υφίστανται επιτακτικοί λόγοι δημόσιου συμφέροντος και κατόπιν αποφάσεως από το αρμόδιο μονομελές όργανο, πλέον ως κατάσταση αναστολής άσκησης καθηκόντων. Στη συνέχεια μπορεί να πάρει τη μορφή της δυνητικής αργίας, ύστερα από γνωμοδότηση του πειθαρχικού συμβουλίου. Ως εκ τούτου, παρατηρείται αφενός μία διαδοχικότητα ως προς τις ως άνω καταστάσεις και αφετέρου μία ταύτιση ως προς τους λόγους, τους σκοπούς και τις συνέπειες σχετικά με την υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου. Επιπλέον, συγκροτούν μία ενιαία κατάσταση που οδηγεί στην απουσία του υπαλλήλου από τα υπηρεσιακά του καθήκοντα. Παράλληλα, όμως υπάρχει και μία διαφορά, η οποία εναπόκειται στον συμπληρωματικό χαρακτήρα που διακρίνει την αναστολή άσκησης των καθηκόντων, σε εκείνες τις περιπτώσεις κατεπείγουσας ανάγκης που δεν δύνανται να αντιμετωπιστούν άμεσα και αποτελεσματικά με το διοικητικό μέτρο της δυνητικής θέσης σε αργία (Γνωμοδότηση ΝΣΚ 244, 2015).

Η θέση σε δυνητική αργία δύναται να συνεχιστεί, όπως αναφέρθηκε, όμως η διοικητική αυτή πράξη που αναφέρεται στην υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου δεν υπόκειται σε αναστολή εκτελέσεως παρά μόνο όταν υπάρχουν εξαιρετικές περιπτώσεις ανεπανόρθωτης βλάβης του υπαλλήλου, σε συνδυασμό πάντα με τη συνεκτίμηση των αναγκών της υπηρεσίας και του δημόσιου συμφέροντος (ΣτΕ 621/2008, 827/2009, 113/2011, 476/2012, 88/2014, 246/2014). Σε περίπτωση μάλιστα που υπάλληλος επικαλεστεί ότι το εν λόγω δυσμενές διοικητικό μέτρο θα προκαλέσει σε αυτόν ανεπανόρθωτη τόσο οικονομική όσο και ηθική βλάβη με τον κοινωνικό στιγματισμό που θα δεχτεί στο πρόσωπό του, οι ισχυρισμοί αυτοί είναι απορριπτέοι. Και αυτό,

διότι το μέτρο αυτό έχει προσωρινό χαρακτήρα, δεν έχει τη μορφή κυρώσεως και ύστερα από την λήξη της ποινικής ή πειθαρχικής του διώξεως που θα συνοδεύεται από την απαλλαγή του υπαλλήλου δεν θα υπάρχει καμία υπόνοια, συνέπεια και ηθική απαξία για τον απαλλαγέντα (ΣΤΕ 3249/1999,15/2003, 1090/2002, 3260/2002; Κτιστάκη, 2018, σ. 719).

Σε συνέχεια του νόμου εκδόθηκαν σχετικές εγκύκλιοι στις οποίες δίνονται διευκρινήσεις, μεταξύ άλλων, για την χρονική αφετηρία έναρξης της δυνητικής αργίας και της αναστολής άσκησης καθηκόντων. Αρχικά είχε οριστεί ότι σε περίπτωση μη συγκρότησης πειθαρχικού συμβουλίου, το οποίο αποφασίζει περί της θέσης ή μη σε δυνητική αργία εκείνων των υπαλλήλων που τους είχε επιβληθεί το διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας με τις προ ισχύσαντες διατάξεις οι οποίες καταργήθηκαν, αλλά εξακολουθεί να συντρέχει λόγος προστασίας του δημόσιου συμφέροντος, οι προθεσμίες για τη ρύθμιση των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 104 παρατείνονται μέχρι τη συγκρότηση των συμβουλίων (ΔΙΔΑΔ/Φ.68/67/οικ.20725, 2015). Ενδέχεται όμως να μην υπάρχει σύσταση του πειθαρχικού συμβουλίου ή να παρουσιάζεται αντικειμενική δυσκολία να συνεδριάσει. Σε αυτή την περίπτωση υπήρξε μία παράταση της σχετικής προθεσμίας μέχρι την πρώτη συνεδρίασή του, η οποία και έληγε πλέον οριστικά την 15^η Σεπτεμβρίου 2015 με νέα εγκύκλιο που εκδόθηκε προς συμπλήρωση των προηγουμένων (ΔΙΔΑΔ/Φ.69/72/οικ. 31510, 2015).

Επιπλέον, για την άρση της αναστολής άσκησης καθηκόντων προαπαιτούμενο είναι η έκδοση σχετικής διαπιστωτικής πράξης από το αρμόδιο όργανο και συνεπώς μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή παραμένει στο καθεστώς της αναστολής και απέχει από τα υπηρεσιακά του καθήκοντα (ΔΙΔΑΔ/Φ.69/72/οικ. 31510, 2015).

Ύστερα και από την έκδοση των ανωτέρω εγκυκλίων συνεχίστηκε η σφοδρή αντιπαράθεση από τα υπόλοιπα κόμματα και ιδίως από την αξιωματική αντιπολίτευση κατά της κυβέρνησης, εξαπολύοντας κυρίως τα πυρά του ο Κ. Μητσοτάκης. Επίσης, ο βουλευτής Α. Λοβέρδος μέσω ιστοσελίδας κοινωνικής δικτύωσης ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «Οι παιδεραστές και πάλι στα σχολεία!... Άλλαξαν τον νόμο μου για την άμεση απομάκρυνση των εμπλεκόμενων σε παιδερασία από τα σχολεία.» δείχνοντας την εναντίωσή του περί των τροποποιήσεων του επήλθαν περί αυτοδίκαιης και δυνητικής αργίας, καθώς και αναστολής άσκησης καθηκόντων, περιορίζοντας κατά αυτό τον τρόπο τις περιπτώσεις των υπαλλήλων που υπάγονται στις προαναφερθείσες καταστάσεις (<https://www.trikalaola.gr/>, 2015).

Από τις διατάξεις του νόμου δεν ξέφυγαν και υψηλόβαθμα στελέχη του δημόσιου τομέα, ενδεικτικά αναφέροντας τη Γενική Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων Κ. Σαββαΐδου, η οποία και τέθηκε σε δυνητική αργία καθώς ενήργησε ενάντια στο δημόσιο συμφέρον, υπήρχαν αιχμές σχετικά με την εκπλήρωση των υπηρεσιακών της καθηκόντων και ταυτόχρονα παραπέμφθηκε στο

ακροατήριο καθώς της ασκήθηκε ποινική δίωξη (<https://www.thetoc.gr/politiki/article/stin-antepithesi-i-sabbaidou-me-aixmes-kai-minumata>, 2015).

2.6 Τροποποιήσεις σύμφωνα με το άρθρο 53 του Ν.4674/2020

Στον Ν. 4674/2020 περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ορισμένες νομοθετικές ρυθμίσεις που σχετίζονται με τη ρύθμιση θεμάτων του ανθρωπίνου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης, όπως η βελτίωση των διατάξεων του πειθαρχικού δικαίου. Ειδικότερα, η παράγραφος 4 του άρθρου 104 του Ν. 3528/2007 αντικαθίσταται από την παράγραφο 1α του άρθρου 53 ως εξής:

«4. Εντός τρίμηνης αποκλειστικής προθεσμίας από την πάροδο ενός (1) έτους από τη θέση σε αργία, το πειθαρχικό συμβούλιο υποχρεούται να γνωμοδοτήσει, ύστερα από ερώτημα του αρμόδιου διοικητικού οργάνου για τη συνέχιση ή μη της αργίας, άλλως η αργία αίρεται. Σε κάθε περίπτωση, η αργία αίρεται αυτοδικαίως μετά από την πάροδο διετίας από την έκδοση της απόφασης θέσης του υπαλλήλου σε αργία.» (Ν.4674/2020, ΦΕΚ 53 Α΄, 2020).

Με την ως άνω τροποποίηση δίνεται βαρύτητα και περιορισμός στο χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο το πειθαρχικό συμβούλιο υποχρεούται να γνωμοδοτήσει για τη συνέχιση ή μη της αργίας, προκειμένου από τη μία πλευρά να αποφευχθούν αλόγιστες καθυστερήσεις και από την άλλη να υπάρξει διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος, εμπέδωση του κύρους της πειθαρχικής διαδικασίας και προάσπιση των δικαιωμάτων των υπαλλήλων. Όμως για να γνωμοδοτήσει, απαιτείται να έχει προηγηθεί προς αυτό σχετικό ερώτημα από το αρμόδιο διοικητικό όργανο που έχει την υποχρέωση να πράξει όλες τις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να υποβληθεί έγκαιρα το σχετικό αυτό ερώτημα (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4674/2020, 2020, σ. 25; ΔΙΔΑΔ/Φ.69/122/οικ.14540, 2020, σ. 2).

Με την προσθήκη του χρονικού αυτού περιορισμού συντελείται και διαφοροποίηση ως προς την χρονική στιγμή της επαναφοράς του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα. Ειδικότερα, όταν το πειθαρχικό συμβούλιο γνωμοδοτήσει εντός της τρίμηνης αποκλειστικής προθεσμίας να μην συνεχιστεί το διοικητικό μέτρο της δυνητικής αργίας, τότε ως ημερομηνία επαναφοράς του υπαλλήλου λογίζεται η ημερομηνία που κοινοποιείται η πράξη επανόδου. Όταν όμως η δυνητική αργία αρθεί αυτοδικαίως, καθώς υπάρχει άπρακτη η παρέλευση της προθεσμίας των τριών μηνών μέσα στην οποία έπρεπε να γνωμοδοτήσει το πειθαρχικό συμβούλιο, τότε η ημερομηνία επανόδου του υπαλλήλου⁴ είναι η ημερομηνία που συμπληρώνει ένα έτος και τρεις μήνες από τη στιγμή που τέθηκε σε καθεστώς δυνητικής αργίας (ΔΙΔΑΔ/Φ.69/122/οικ.14540, 2020, σ. 2).

⁴ Εκδίδεται σχετική διαπιστωτική πράξη επανόδου από την αρμόδια Υπηρεσία

Έντονες αντιδράσεις υπήρξαν σε συνεδρίαση της Βουλής, από τον Π. Πολάκη, για την τροποποίηση του υπό εξέταση άρθρου κάνοντας ρητορικές ερωτήσεις και αναζητώντας τον υπουργό που εισηγήθηκε την εισαγωγή του στο νομοσχέδιο. Η άποψή του εναντιώνεται στην άρση της αργίας, όταν το αρμόδιο όργανο εντός της τρίμηνης αποκλειστικής προθεσμίας και μετά την πάροδο ενός έτους δεν έχει απαντήσει. Συγκεκριμένα υπέβαλε την ερώτηση «Γιατί να αρθεί η αργία, όταν είναι σε ανοιχτή διαδικασία ή όταν έχει τελεσιδικήσει το πειθαρχικό;». Παράλληλα, άφησε υπόνοιες για «κατασκευή» του άρθρου προκειμένου να ξεφύγουν από το δυσμενές μέτρο της δυνητικής αργίας άτομα που υποστηρίζουν κομματικά την κυβέρνηση και τα οποία είχαν τεθεί, σε παλιότερο χρονικό διάστημα, σε αυτό το καθεστώς από την τωρινή αντιπολίτευση (Συνεδρίαση ΙΗ΄ Βουλής Ν. 4674, 2020).

2.7 Η πρόσφατη νομοθεσία του άρθρου 206 του Ν. 4820/2021

Η πανδημία του κορονοϊού που μαστίζει τον πλανήτη μας επέφερε δυσμενέστατες συνέπειες σε ολόκληρη την ανθρωπότητα, με πρωταρχική την απώλεια των ανθρωπίνων ζωών. Το κόστος είναι τεράστιο σε διαφορετικά επίπεδα, με κυριότερα το ανθρώπινο, το κοινωνικό και το οικονομικό, ενώ με τη συμβολή της επιστήμης και της ιατρικής καταβάλλεται προσπάθεια να ανακοπεί η ανοδική πορεία του αριθμού των θανόντων και των νοσούντων, σε μία μάχη σκληρή και κάποιες φορές άνιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Η οικονομική αναταραχή που έχει επέλθει, επέφερε δυσμενέστατες συνέπειες στις αγορές όλων των χωρών και στο οικογενειακό εισόδημα των ανθρώπων. Η άρνηση όμως συμμόρφωσης στα μέτρα που λαμβάνονται λόγω των επιτακτικών αναγκών για μείωση της διασποράς και προστασίας της υγείας των πολιτών οδήγησε την Κυβέρνηση στην εντατικοποίηση των μέτρων και στη λήψη όλων και περισσότερων σχετικά με εκείνη την μερίδα των εργαζομένων που αρνούνται να εμβολιαστούν, μεταξύ των οποίων, θέση λαμβάνει και η αναστολή άσκησης των καθηκόντων (<https://government.gov.gr/>, 2022).

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 206 «Υποχρεωτικότητα εμβολιασμού» του Ν.4820/2021 καθορίζονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«1α. Για επιτακτικούς λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, εμβολιάζεται υποχρεωτικά κατά του κορονοϊού COVID-19 όλο το προσωπικό των ιδιωτικών, δημόσιων και δημοτικών μονάδων φροντίδας ηλικιωμένων και φροντίδας ατόμων με αναπηρία (ιατρικό, παραϊατρικό, νοσηλευτικό, διοικητικό και υποστηρικτικό προσωπικό)...

...Στην περίπτωση της παρ. 2, το υπόχρεο προσωπικό πρέπει να έχει λάβει την πρώτη ή τη μοναδική δόση έως την 1η Σεπτεμβρίου 2021, η δε ολοκλήρωση του εμβολιαστικού κύκλου πρέπει να γίνει σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες και στον προβλεπόμενο χρόνο. Στην περίπτωση μη τήρησης της υποχρέωσης αυτής, επέρχονται οι ακόλουθες συνέπειες:

α) Ειδικώς στην περίπτωση εργαζομένων των παρ. 1 και 2 σε φορείς του δημοσίου τομέα, υπό την έννοια της περ. (α) της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α' 143), με απόφαση του επικεφαλής του Φορέα επιβάλλεται, κατά παρέκκλιση κάθε άλλης γενικής ή ειδικής διάταξης, το ειδικό διοικητικό μέτρο της αναστολής καθηκόντων για επιτακτικούς λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας. Κατά τον χρόνο αναστολής καθηκόντων, ο οποίος δεν λογίζεται ως χρόνος πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας, δεν καταβάλλονται αποδοχές. Με τη συμπλήρωση δεκατεσσάρων (14) ημερών από την ολοκλήρωση του εμβολιάσου, η αναστολή αίρεται με όμοια απόφαση.» (Ν.4820/2021, ΦΕΚ 130 Α', 2021).

Ωστόσο, καθώς οι εξελίξεις της πανδημίας συνεχίζονταν, επιτακτική κρίθηκε η ψήφιση νέου νόμου προκειμένου να καθοριστούν οι επείγουσες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση του κορονοϊού και τις συνέπειες αυτού σε πολλά πεδία, μεταξύ των εν λόγω ρυθμίσεων και αυτού της αναστολής καθηκόντων και του χρονικού καθορισμού επανόδου του προσωπικού που του είχε επιβληθεί το εν λόγω μέτρο. Επομένως, με άρθρο 36 του Ν.4829/2021 η παρ. 2 του άρθρου 206 του Ν.4820/2021 τροποποιήθηκε με κύρια αλλαγή στην υποχρέωση εμβολιασμού εναπόκεινται πλέον και οι φοιτητές Σχολών Επιστημών Υγείας Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς και κάθε σπουδαστής Κολλεγίου ή Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης που συμμετέχει σε εκπαιδευτικές διαδικασίες και οι οποίες σχετίζονται με τους νοσοκομειακούς χώρους, τόσο δημόσιους όσο και ιδιωτικούς (Ν.4829/2021, ΦΕΚ 166 Α', 2021, σ. 9401).

Το εν λόγω μέτρο αίρεται με απόφαση του εκάστοτε υπουργού, κατόπιν πραγματοποίησης της πρώτης ή μοναδικής δόσης του εμβολιασμού ως εξής:

α. Για το προσωπικό που τελεί σε αναστολή καθηκόντων και πραγματοποίησε την πρώτη ή τη μοναδική δόση στο χρονικό διάστημα μεταξύ της 2^{ας} και της 9^{ης} Σεπτεμβρίου 2021, από 10 Σεπτεμβρίου 21 που αποτελεί την ημερομηνία έναρξης ισχύος του Ν. 4829/2021.

β. Για το προσωπικό που τελεί σε αναστολή καθηκόντων και πραγματοποίησε την πρώτη ή τη μοναδική δόση από 10 Σεπτεμβρίου 2021 και μετά, την επομένη της ημερομηνίας πραγματοποίησης της δόσης του εμβολίου.

Επιπλέον, το προσωπικό που έχει τεθεί ή τίθεται σε αναστολή και κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος νοσήσει από κορονοϊό, η αναστολή άσκησης καθηκόντων αίρεται με απόφαση του οικείου υπουργού από την ημερομηνία καταχώρισης του κρούσματος στο μητρώο

ασθενών και εφόσον ο εργαστηριακός μοριακός έλεγχος του συμπτωματικού προσώπου διενεργηθεί σε δημόσια δομή υγείας (Ν.4829/2021, ΦΕΚ 166 Α΄, 2021, σ. 9401).

Εν συνεχεία των ως άνω νόμων εκδόθηκαν και εκδίδονται πληθώρα κοινών υπουργικών αποφάσεων σχετικά με τα έκτακτα μέτρα που λαμβάνει η πολιτεία για την προστασία της δημόσιας υγείας από τον κίνδυνο περαιτέρω εξάπλωσης της πανδημίας στο σύνολο της επικράτειας. Η ισχύς των αποφάσεων αυτών είναι διάρκειας περίπου δύο εβδομάδων καθώς η υγειονομική κατάσταση συνεχώς μεταβάλλεται και συνεπώς με την πάροδο του ως άνω διαστήματος εκδίδεται νεότερη απόφαση, εναρμονισμένη με την τρέχουσα κατάσταση που επικρατεί στη χώρα.

Αναμφίβολα, η πανδημία αποτελεί θέμα της επικαιρότητας που τροφοδοτεί συζητήσεις και αποτύπωση απόψεων. Υπέρ της αναστολής τάχθηκε υπέρμαχα ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Γ. Οικονόμου δηλώνοντας ότι σε όσους επιβληθεί αυτό το διοικητικό μέτρο και εν συνεχεία αποφασίσουν να εμβολιαστούν, δεν εξασφαλίζεται η επιστροφή τους στις θέσεις εργασίας που ήδη κατείχαν καθώς οι ανάγκες των νοσοκομείων αλλάζουν με ταχύτατους ρυθμούς, γίνοντας μάλιστα όλο και πιο επιτακτικές. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε ο υπουργός επικρατείας Α. Σκέρτσος διαμηνύοντας κατηγορηματικά σε συνέντευξή του στα τέλη Αυγούστου ότι η εφαρμογή της υποχρέωσης εμβολιασμού θα ξεκινήσει όπως είχε οριστεί χωρίς να υπάρχει καμία πιθανότητα για παράταση. Συνεπεία αυτού, οι ανεμβολίαστοι δεν θα μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους καθώς απαιτείται η απομάκρυνσή τους από τους εργασιακούς χώρους στους οποίους ανήκουν (<https://gr.euronews.com/2021/08/30/skertsos-ekstrateia-gia-emvoliasmo-paidiwn>, 2022).

Στη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στη Βουλή εκφράστηκαν απόψεις από εκπροσώπους όλων των κομμάτων αναφορικά με την τροπολογία της Κυβέρνησης σχετικά με τον υποχρεωτικό εμβολιασμό. Κατά τον Γ. Λαμπρούση (ΣΤ΄ Αντιπρόεδρος) οι ανεπάρκειες του δημόσιου συστήματος υγείας και η υποστελέχωση αυτού αποτελούν το πρωταρχικό πρόβλημα επίλυσης, αφήνοντας ουσιαστικά εκτεθειμένους τους πολίτες απέναντι στην πανδημία. Επομένως, μέριμνα και υποχρέωση του Κράτους θα πρέπει να είναι η διασφάλιση ενός σύγχρονου κρατικού συστήματος περίθαλψης πλήρους στελεχωμένου και εξοπλισμένου, ειδικότερα στην παρούσα φάση λόγω των επιτακτικών αναγκών που έχουν προκληθεί και όχι η θέση σε αναστολή καθηκόντων του προσωπικού μονάδων υγείας. Ως εναλλακτική λύση της αναστολής προτείνει την απασχόληση του εν λόγω προσωπικού που δεν έχει εμβολιαστεί σε τομείς όπου ο κίνδυνος μετάδοσης μειώνεται στο ελάχιστο. Ο Κ. Μαραβέγιας, βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας υπογράμμισε ότι το διοικητικό αυτό μέτρο δεν σημαίνει ότι οδηγεί σε απόλυση των υγειονομικών,

όπως αφήνει να εννοηθεί η αξιωματική αντιπολίτευση (Συνεδρίαση ΡΟ΄ Βουλής για Ν.4820, 2021, σσ. 17158,17159, 17166).

Με τις αποφάσεις 250-252/2021 της Επιτροπής Αναστολών της Ολομέρειας του Συμβουλίου της Επικρατείας απορρίφθηκαν αιτήσεις που είχαν κατατεθεί από ιατρικό, νοσηλευτικό και λοιπό προσωπικό δομών υγείας για την αναστολή της υποχρέωσής του προς εμβολιασμό. Το σκεπτικό των αποφάσεων βασίστηκε στο γεγονός ότι δεν υφίσταται ανεπανόρθωτη βλάβη, εξαιτίας της επαπειλούμενης αναστολής καθηκόντων, καθώς η βλάβη είναι οικονομική και ως εκ τούτου δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ανεπανόρθωτη. Παράλληλα, ο νομοθέτης⁵ έχει μεριμνήσει, με τα άρθρα 206 και 207, να μην γίνει διακοπή της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και της καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών σε περίπτωση επιβολής του διοικητικού μέτρου της αναστολής των καθηκόντων του προσωπικού,. Επιπλέον, η επερχόμενη βλάβη που θα υποστούν οι αιτούντες δεν είναι ισχυρή ώστε να δικαιολογήσει την αναστολή του εμβολιασμού τους και αυτό διότι ο εμβολιασμός παίρνει τη μορφή της επιβολής προκειμένου να επιτευχθεί ο διττός στόχος : Τόσο να προστατευτεί η ευπαθής ομάδα των νοσηλευόμενων όσο και το ίδιο το νοσηλευτικό προσωπικό, η απουσία του οποίου θα διαταράξει την εύρυθμη λειτουργία των δομών υγείας σε μία κρίσιμη χρονική συγκυρία (<https://skordakilawyers.gr/>, 2021) .

Την ίδια κατεύθυνση ακολούθησε και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου η οποία διαφαίνεται μέσω δελτίο τύπου που εξέδωσε. Ειδικότερα, τριάντα επαγγελματίες στον χώρο της υγείας, μεταξύ των οποίων και σε δημόσιες δομές, κατέθεσαν αιτήσεις διαμαρτυρόμενοι για την εφαρμογή του άρθρου 206 του Ν.4820/2021 ζητώντας την αναστολή τους βασιζόμενοι στην εφαρμογή προσωρινών μέτρων βάσει του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου. Τα εν λόγω αιτήματα απορρίφθηκαν, καθώς κρίθηκε ότι δεν ήταν στα πλαίσια του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 39 και επιπλέον το δικαστήριο προχωράει στην έγκριση αιτημάτων μόνο σε εξαιρετική βάση και σε περίπτωση που οι αιτούντες πρόκειται να έρθουν αντιμέτωποι με κίνδυνο πραγματικό ο οποίος θα τους επιφέρει μη αναστρέψιμη βλάβη (<https://www.cnn.gr/ellada/story/280817/eyropaiko-dikastirio-oxi-sto-aitima-ellinon-ygeionomikon-kata-toy-ypoxreotikoy-emvoliasmoy>, 2021).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την εγκύκλιο που εκδόθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2022 δόθηκαν διευκρινήσεις σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να υπάρξει περιορισμός της διασποράς της τρέχουσας πανδημίας. Ειδικότερα τίθενται ένας επιπλέον περιορισμός σε όσους τελούν σε αναστολή καθηκόντων, καθώς δεν μπορεί να υπάρξει οποιαδήποτε υπηρεσιακή μεταβολή για αυτούς, να τους χορηγηθεί οποιαδήποτε άδεια καθώς και άδεια άσκησης ιδιωτικού

⁵ Ν.4820/2021

έργου με αμοιβή. Μάλιστα, υπάρχει αναδρομική ισχύ αυτού του μέτρου από την ημερομηνία έναρξης ισχύος (ΔΙΔΑΔ/Φ.69/200/οικ.1333, 2022, σ. 11).

Ως εκ τούτου και σύμφωνα με τα ανωτέρω, πολλοί υπάλληλοι έσπευσαν να κάνουν αιτήσεις σε Υγειονομικές Επιτροπές προκειμένου να απαλλαγούν από την υποχρέωση του εμβολιασμού κατά του κορονοϊού, οι οποίες όμως απορρίφθηκαν, δοθέντος ότι οι λόγοι που αναφέρονται σε αυτές δεν εμπίπτουν σε κάποιον από τους προβλεπόμενους λόγους και δεν συνοδεύονται από τα αναγκαία δικαιολογητικά έγγραφα (ΚΥΑ Αριθμ. ΓΠ. οικ.81185/2021, ΦΕΚ 6324 Β΄, 2021).

Ωστόσο, σε συνέντευξη που παραχώρησε ο υπουργός Υγείας, Α. Πλεύρης, σχετικά με εκείνη τη μερίδα υγειονομικών που αρνούνται να εμβολιαστούν, επισήμανε ότι η Κυβέρνηση κατευθύνεται είτε στην παράταση του μέτρου της αναστολής καθηκόντων, η οποία λήγει με τα υπάρχοντα δεδομένα στις 31 Μαρτίου⁶ είτε στην υποχρεωτικότητα του προαπαιτούμενου εμβολιασμού προκειμένου κάποιος να εργάζεται στους κόλπους του ΕΣΥ. Ωστόσο, υπογράμμισε ότι από τη θέση που κατέχει, εισηγήθηκε «όποιος δεν εμβολιαστεί, δεν μπορεί να είναι στο ΕΣΥ» και ακόμα δεν έχει ληφθεί κάποια οριστική απόφαση (<https://www.tanea.gr/2022/02/04/politics/government/pleyris-gia-anemvoliasitous-υγειονομικους-apolysi-i-anastoli-symvasis-gia-olo-to-2022/>, 2022).

2.8 Συνέπειες αργίας και αναστολής άσκησης των καθηκόντων

Οι δυσμενείς συνέπειες της αργίας εναπόκεινται στο γεγονός ότι ο υπάλληλος που τελεί σε αυτή την κατάσταση απέχει υποχρεωτικά από την άσκηση των καθηκόντων του, τόσο κύριων όσο και παρεπόμενων. Κύρια θεωρούνται αυτά της θέσης του διορισμού του και παρεπόμενα αυτά που του έχουν ανατεθεί λόγω της ιδιότητας του ως δημόσιος υπάλληλος, ενδεικτικά αναφέροντας τη συμμετοχή του σε συμβούλια και επιτροπές (Παναζής, 2015, σ. 32).

Στις προϊσχύουσες διατάξεις, πριν τις αλλαγές που επέφερε ο Ν.4325/2015 στο άρθρο 105, προβλεπόταν καταβολή του ενός τρίτου των αποδοχών του υπαλλήλου που τελούσε σε κατάσταση αργίας ή βρισκόταν σε αναστολή άσκησης των καθηκόντων του (Γνωμοδότηση ΝΣΚ 244, 2015). Με τον Ν. 4325/2015, στο χρονικό διάστημα που ο υπάλληλος τελεί σε κατάσταση αργίας, οι αποδοχές του περικόπτονται στο ήμισυ του συνόλου των αποδοχών του, χωρίς όμως να υπάρχει μεία για τις αποδοχές των υπαλλήλων που βρίσκονται σε αναστολή άσκησης καθηκόντων. Το τελευταίο διαφαίνεται και στον τίτλο του υπό συζήτηση άρθρου, όπου δεν περιλαμβάνεται η αναστολή των

⁶ Κατά την παρούσα στιγμή σύνταξης της διπλωματικής εργασίας, ήτοι την 10^η Φεβρουαρίου 2022

καθηκόντων (Πανταζής, 2015, σ.32 ; Γνωμοδότηση ΝΣΚ 244, 2015). Επιπλέον, τη δυσμενή συνέπεια της καθολικής στέρησης των αποδοχών θα επωμιστεί ο υπάλληλος, ο οποίος υπέπεσε στο πειθαρχικό παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών του καθηκόντων, όπου βάσει αυτού του επιβλήθηκε η ποινή της οριστικής παύσης και ως εκ τούτου απώλεσε την υπαλληλική του ιδιότητα. (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σσ. 1173, 1174).

Στον υπάλληλο παρέχεται η διακριτική ευχέρεια να αιτηθεί και κατόπιν να του αποδοθεί το υπόλοιπο ήμισυ ή μέρος αυτών που του έχει περικοπεί από τις αποδοχές του στις περιπτώσεις απαλλαγής του με τελεσίδικη δικαστική απόφαση ή επιβολής πειθαρχικής ποινής κατώτερης της οριστικής παύσης. Απαιτείται όμως να έχει προηγηθεί απόφαση του πειθαρχικού συμβουλίου, η οποία θα πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη. Παράλληλα, η υπηρεσία που υπηρετεί ο υπάλληλος δεσμεύεται να συμμορφωθεί ως προς το περιεχόμενο της απόφασης, είτε αυτό είναι θετικό είτε αρνητικό. Αυτό σημαίνει ότι η απόδοση των παρακρατούμενων, κατά της διάρκειας της αργίας, αποδοχών είναι δυνητική και όχι υποχρεωτική για τη διοίκηση (Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σσ. 1173, 1174). Στην περίπτωση όμως που απαλλαγεί από κάθε πειθαρχική ευθύνη ή αποδειχθεί αβάσιμη η υπόνοια για άτακτη διαχείριση, τότε επιστρέφονται οι αποδοχές που του είχαν παρακρατηθεί (ΔΙΔΑΔ/Φ.69/66/οικ.13632, 2015, σ. 2).

Εφόσον όμως το συμβούλιο αποφασίσει αρνητικά, έτσι ώστε να μην αποδοθεί το παρακρατηθέν ποσό των αποδοχών, θα πρέπει να το αιτιολογήσει ειδικώς. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να μνημονεύσει τα πραγματικά περιστατικά που έχουν συντελέσει στην ποινική ή πειθαρχική δίωξη και εν τέλει στη θέση του υπαλλήλου σε αργία. Παράλληλα, να κάνει εκτίμηση της αντικειμενικής ύπαρξης του αδικήματος που έχει διατελέσει, του βαθμού υπαιτιότητάς του στη δημιουργία των λόγων που τον οδήγησαν σε αργία, των συνθηκών υπό τις οποίες έγινε η τέλεση του αδικήματος καθώς και τα αίτια τα οποία το προκάλεσαν (ΣτΕ 3440/2003, 1682/2004, 1543/2004, 2233/2009, 1702/2009) (Κτιστάκη , Κονδύλης , & Τζιράκη, 2018, σσ. 713, 733).

Συμπληρωματικά, η μείωση των αποδοχών του υπαλλήλου με την προβολή ότι θα υποστεί ανεπανόρθωτη οικονομική βλάβη, δεν αποτελεί πρόδηλα βάσιμος λόγος ακύρωσης εφαρμογής του διοικητικού μέτρου της δυνητικής αργίας. Η περικοπή των μηνιαίων αποδοχών που ενδέχεται να οδηγήσει σε στέρηση των αναγκαίων πόρων διαβίωσης δεν αποτελεί σημαντική περίπτωση τόσο ισχυρή που θα κάμψει του λόγους προστασίας του κύρους της υπηρεσίας και του δημόσιου συμφέροντος, οι οποίοι κάνουν επιτακτική την άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης (ΔΕΑ 694/2012, 541/2014 ; Κτιστάκη , Κονδύλης , & Τζιράκη, 2018, σσ. 721, 724, 736).

Επιπλέον, άλλη περίπτωση επιστροφής των παρακρατούμενων αποδοχών είναι όταν έχει επιβληθεί σε υπάλληλο το διοικητικό μέτρο της αυτοδίκαιης αργίας, ακολούθως επιβλήθηκε, ύστερα από απόφαση, η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης και εν τέλει ακυρώθηκε

μεταγενέστερα η εν λόγω απόφαση και για οποιοδήποτε αιτία. Αυτονόητη είναι η αυτοδίκαιη επιστροφή του υπαλλήλου στα υπηρεσιακά του καθήκοντα, η οποία θα επιφέρει ταυτόχρονα και την επιστροφή των αποδοχών που του έχουν παρακρατηθεί, χωρίς να υπάρξει μεσολάβηση του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου (ΝΣΚ 312/2002, 239/2009, 186/2009, 92/2009, 161/2017, ΣτΕ 15/2003, 2233/2009, 2767/2014, 245/2019, 44/2021 ; Συμεωνίδης & Τάχος, 2007, σ. 1177).

Εξάλλου, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 105 του Ν.3528/2007, οι αποδοχές που δεν του έχουν καταβληθεί διότι έχουν παρακρατηθεί για το χρονικό διάστημα που διαρκεί η δυνητική αργία είναι επιστρεπτές και δεν απαιτείται -για τον σκοπό αυτό- να ακυρωθεί η διαπιστωτική πράξη της συνέχισης της δυνητικής αργίας. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων⁷ όταν υπάρξει απαλλαγή του υπαλλήλου, τότε ο χρόνος που διήρκησε το διοικητικό μέτρο της αργίας υπολογίζεται πλέον ως χρόνος πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, με αποτέλεσμα να μην υφίστανται ούτε συνταξιοδοτικής φύσεως συνέπειες για τον υπάλληλο (ΣτΕ 3667/2009, ΔΕΑ 180/2012 ; Κτιστάκη , Κονδύλης , & Τζιράκη, 2018, σσ. 737, 738).

Οι συνέπειες που μπορεί επικαλεστεί ότι υφίσταται ο υπάλληλος που έχει απομακρυνθεί από τα υπηρεσιακά του καθήκοντα πέρα από οικονομικές είναι και ηθικές. Το ηθικό όμως έννομο συμφέρον που έγκειται στην προσβολή της υπηρεσιακής του ταυτότητας και ευρύτερα στην απομείωσή του στο χώρο εργασίας και στον κοινωνικό περίγυρό του, όπως ενδέχεται να ισχυρισθεί, στην πραγματικότητα δεν υφίσταται. Και αυτό συμβαίνει διότι, η αργία δεν έχει το χαρακτήρα της πειθαρχικής ποινής (ΣτΕ 1567/2011 ; Κτιστάκη , Κονδύλης , & Τζιράκη, 2018, σ. 737).

Καθώς ο νομοθέτης είχε παραλείψει να συμπεριλάβει στις διατάξεις του άρθρου περί συνεπειών την περίπτωση εκείνη περικοπής αποδοχών ως αποτέλεσμα της αναστολής άσκησης καθηκόντων, ο Ν.4674/2020 ήρθε να καλύψει αυτό το νομοθετικό κενό. Πιο συγκεκριμένα, η παράγραφος 2 του άρθρου 105 αντικαταστάθηκε και διαμορφώθηκε ως ακολούθως :

«Στον υπάλληλο που τελεί σε κατάσταση αργίας ή αναστολής άσκησης καθηκόντων καταβάλλεται το ήμισυ των αποδοχών του... Ειδικά στην περίπτωση αναστολής άσκησης καθηκόντων το μέρος των αποδοχών που παρακρατήθηκε κατά τη διάρκεια αυτής επιστρέφεται σε περίπτωση που ο υπάλληλος δεν τεθεί σε δυνητική αργία σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 104.» (Ν.4674/2020, ΦΕΚ 53 Α', 2020).

Από την ως άνω διάταξη σε συνδυασμό με τη διευκρινιστική εγκύκλιο που εκδόθηκε στη συνέχεια απορρέει ότι ο υπάλληλος που αρχικά βρισκόταν σε αναστολή καθηκόντων και στη συνέχεια τέθηκε σε καθεστώς αργίας, «το υπόλοιπο των αποδοχών που δεν καταβλήθηκε κατά τη διάρκεια της αναστολής άσκησης καθηκόντων και της αργίας ή μέρος αυτού μπορεί να αποδοθεί

⁷ Προεδρικό Διάταγμα 169/2007, ΦΕΚ 210 Α', άρθρο 11, παρ. 7

σε αυτόν, μετά από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του πειθαρχικού συμβουλίου, εφόσον απαλλαγεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση ή τιμωρηθεί με πειθαρχική ποινή κατώτερη από την οριστική παύση.». Σε κάθε περίπτωση, τα χρήματα που του παρακρατήθηκαν επιστρέφονται όταν ο υπάλληλος απαλλαγεί από κάθε πειθαρχική ευθύνη καθώς και η υπόνοια που υπήρχε για έκνομη διαχείριση αποδειχθεί τελικά αβάσιμη. Παράλληλα, και στην περίπτωση που ο υπάλληλος δεν τεθεί σε καθεστώς δυνητικής αργίας ύστερα από την αναστολή καθηκόντων στην οποία ήδη βρισκόταν, επιστρέφονται το ύψος των αποδοχών που του είχαν παρακρατηθεί κατά το χρονικό διάστημα της αναστολής των καθηκόντων (ΔΙΔΑΔ/Φ.69/122/οικ.14540, 2020, σ. 2 ; Αιτιολογική Έκθεση Ν.4674/2020, 2020, σσ. 218, 219).

Σε όλες τις ως άνω περιπτώσεις οι αποδοχές που θα καταβληθούν στον υπάλληλο θα είναι άτοκες και αυτό διότι το Δημόσιο υποχρεούται προς καταβολή τόκων μόνο από την επίδοση της αγωγής, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 21 περί του Κώδικα των νόμων, περί δικών του Δημοσίου⁸ (Γνωμοδότηση ΝΣΚ 44/2021). Επιπλέον, αν επέλθει θάνατος του υπαλλήλου, ο οποίος τελούσε σε κατάσταση αργίας λόγω ποινικής δίωξης και οι κληρονόμοι αυτού αιτηθούν την επιστροφή των παρακρατηθεισών αποδοχών, καθόσον η ποινική του υπόθεση δεν έχει τελεσιδικήσει, το αίτημα αυτό θα πρέπει να περιέλθει στο πειθαρχικό συμβούλιο. Και αυτό βασίζεται στο γεγονός ότι στο τελευταίο εκκρεμεί η υπόθεση του πειθαρχικώς διωχθέντος υπαλλήλου, διαθέτει τον πειθαρχικό φάκελο με όλα εκείνα τα στοιχεία βάσει των οποίων οφείλει να εκφέρει ειδικά αιτιολογημένα απόφαση, αφού λάβει παράλληλα υπόψη του το σύνολο της νομολογίας που σχετίζεται με το υπό εξέταση αίτημα. Επομένως, είναι αρμόδιο να αποφασίσει τόσο εάν συντρέχουν ή όχι οι νόμιμες προϋποθέσεις για την επιστροφή των αποδοχών που έχουν παρακρατηθεί όσο και αν θα εφαρμοστούν οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 105 του Ν.3528/2007 (Γνωμοδότηση ΝΣΚ 149/2020).

⁸ Διάταγμα της 26 Ιουνίου – 10 Ιουλίου 1944 (ΦΕΚ Α' 139)

Συμπεράσματα

Με την παρούσα υπόθεση εργασίας πραγματοποιήθηκε μία απόπειρα να αποτυπωθούν οι διατάξεις των άρθρων 103, 104 και 105 του Υπαλληλικού Κώδικα. Απόρροια της ως άνω ανάλυσης που επιχειρήθηκε, τόσο σε θεσμικό όσο και πραγματολογικό επίπεδο, είναι τα ακόλουθα συνοπτικά συμπεράσματα που αποτυπώνονται ακολούθως.

Η ανάγκη αναμόρφωσης του θεσμικού πλαισίου του Υπαλληλικού Κώδικα κρίθηκε επιτακτική, καθώς η Δημόσια Διοίκηση έπρεπε να ξεφύγει από τις αγκυλώσεις που υπήρχαν με σκοπό να εναρμονιστεί με τη νέα εποχή και τις προκλήσεις αυτής και να ικανοποιήσει τη γενική απαίτηση της κοινωνίας για πάταξη της διαφθοράς. Μεταξύ των κυριών αξόνων σχεδίου δράσης της εθνικής στρατηγικής κατά της διαφθοράς θέση κατέχει και η δημιουργία τέτοιου νομοθετικού πλαισίου, το οποίο να έχει τα θεμέλια του τόσο στις σύγχρονες αντιλήψεις περί ποινικού κολασμού των πράξεων που εμπίπτουν στην έννοια της διαφθοράς όσο και στις αρχές της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της καλής διακυβέρνησης.

Ειδικότερα, οι διατάξεις του Ν.3528/2007 περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, και την αρχή της επιείκειας υπέρ του πειθαρχικά διωκομένου. Όμως η αναποτελεσματικότητα των εν λόγω διατάξεων, που δεν επέφεραν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, έκανε επιτακτική την ανάγκη αλλαγής του πειθαρχικού δικαίου καθιστώντας το αυστηρότερο, με στόχο τη διεύρυνση των περιπτώσεων που ετίθετο κάποιος δημόσιος υπάλληλος σε αυτοδίκαιη αργία. Επομένως, με τις τροποποιήσεις που επέφερε ο Ν.4057/2012 επιδιώχθηκε να δοθεί έμφαση αφενός στην προληπτική και αφετέρου στην κατασταλτική λειτουργία στον δημόσιο τομέα προκειμένου να υπάρξει το διττό αποτέλεσμα, τόσο η δράση των υπαλλήλων να διέπεται από την αρχή της νομιμότητας όσο και να τεθεί το πλαίσιο αυτό των κανόνων συμπεριφοράς. Παράλληλα, απαλείφθηκε κάθε μορφή επιείκειας και ταυτόχρονα υπήρχε «μηδενική ανοχή» απέναντι στους διωκόμενους υπαλλήλους.

Οι στόχοι του Ν.4093/2012 ήταν η αναμόρφωση του θεσμού της αυτοδίκαιης αργίας προς μία αυστηρότερη κατεύθυνση, αποβλέποντας στην άμεση απομάκρυνση από τον δημόσιο τομέα όσων διώκονται αφενός για σοβαρά ποινικά αδικήματα και αφετέρου για συγκεκριμένα πειθαρχικά παραπτώματα για τα οποία παραπέμπονταν στο πειθαρχικό συμβούλιο. Απώτερος σκοπός αποτελούσε γενικότερα η ύπαρξη μεγαλύτερης διαφάνειας, αξιοκρατίας και δικαιοσύνης αλλά και ειδικότερα η αποτροπή του υπάρχοντος καθεστώτος υπερπροστασίας των δημοσίων

υπαλλήλων τόσο από τους συναδέλφους τους όσο και ευρύτερα από τη διοίκηση. Ωστόσο, επίκριση ασκήθηκε στις διατάξεις του Ν.4093/2012 καθώς ο υπάλληλος δεν είχε τη δυνατότητα να υπερασπιστεί τον εαυτό του, πριν της επιβολής του μέτρου της αργίας, καταπατώντας το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασής του.

Ο Ν.4210/2013 αποτέλεσε μία διορθωτική παρέμβαση με την οποία πραγματώνεται μία προσπάθεια ομαλοποίησης, ίσως και βελτίωσης, του θεσμού της αυτοδίκαιης αργίας, ενώ στη συνέχεια με τις διατάξεις του Ν.4325/2015 καταργούνται σειρά επαχθών διατάξεων του προϊσχύοντος καθεστώτος, με κυριότερη νομοθετική παρέμβαση την αποκατάσταση του τεκμηρίου της αθωότητας. Επισημαίνεται ότι η αυστηροποίηση που υφίσταται έως τότε οφειλόταν στη πλημμελή λειτουργία των πειθαρχικών συμβουλίων, καθιστώντας πλέον «ελκυστική» την ποινική διαδικασία για την εύρεση ενδείξεως ενοχής ως υποκατάστατου της πειθαρχικής. Ως εκ τούτου, παρατηρήθηκε αφενός διόγκωση του διοικητικού μέτρου της αυτοδίκαιης αργίας που προκλήθηκε εις βάρος της δυνητικής και αφετέρου ατιμωρησία των υπαλλήλων.

Ωστόσο, μεταξύ των διαφόρων μέτρων που λαμβάνονται για την καταπολέμηση πολυποίκιλων φαινομένων διαφθοράς που είναι διάχυτα στους κόλπους του υπαλληλικού μηχανισμού εξέχουσα θέση κατέχουν και οι πειθαρχικές κυρώσεις. Το πειθαρχικό δίκαιο καθώς και τα προσωρινά διοικητικά μέτρα της θέσης των υπαλλήλων σε αργία και αναστολής άσκησης καθηκόντων βρίσκονται στο κέντρο μιας διεγκυστίνας μεταξύ όσων τάσσονται υπέρ της αυστηροποίησης των πειθαρχικών κυρώσεων και όσων είναι ενάντια, καθώς υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μέτρα πρόσκαιρου κατευνασμού των παραβατικών συμπεριφορών.

Ευδιάκριτο είναι ότι το μέτρο της δυνητικής αργίας και της αναστολής άσκησης των καθηκόντων στηρίζονται πάνω σε μία νομιμοποιητική βάση καθώς η επιβολή τους επέρχεται κατόπιν κρίσης της προϊστάμενης αρχής και εφόσον φυσικά παρέχεται ένδικη προστασία στον υπάλληλο. Σε εκ διαμέτρου αντίθετη κατάσταση κινείται η αυτοδίκαιη αργία όταν ο υπάλληλος παραπέμπεται αμετάκλητα στο ακροατήριο, ακόμα και για πλημμέλημα. Παρατηρείται ότι σε αυτή την περίπτωση οι εξωγενείς κρίσεις, όπως η εισαγγελική κρίση ή η άποψη που εκφέρει ο ανακριτής επί προσωρινής κρίσεως λειτουργούν ως υποκατάστατο της υπηρεσιακής αξιολόγησης, ενώ παράλληλα όλο και περισσότερες υποθέσεις παραπέμπονταν στο ακροατήριο, γεγονός που έπαιρνε ανησυχητικές διαστάσεις.

Είθισται, ειδικότερα τα προηγούμενα χρόνια, η πολιτική ελίτ της χώρας μας να έχει την τάση να αντιμετωπίζει τη Δημόσια Διοίκηση ως μέσο για την εξυπηρέτηση των πελατειακών σχέσεων της διατηρώντας την οπτική ικανοποίησης συμφερόντων συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων, γεγονός που οδηγεί σε χαλάρωση της δημόσιας ευθύνης και τη διοικητική αναποτελεσματικότητα. Τόσο η αδράνεια που παρουσιάζει ορισμένες φορές στην πάροδο των

χρόνων όσο η αδυναμία της να ενσωματώσει στην πραγματικότητα τις νομοθετικές ρυθμίσεις και μεταβολές είναι διάχυτη και έκδηλη. Παρατηρείται μία ροπή για συνεχή αλλαγή των θεσμών και του νομοθετικού πλαισίου πριν ακόμα φανούν τα αποτελέσματα του προηγούμενου νομοθετικού καθεστώτος με μία αποστροφή προς τους νόμους που είχαν ψηφίσει οι προηγούμενες κυβερνήσεις, ήτοι οι πολιτικοί αντίπαλοι. Η στάση αυτή που επικρατεί αμφισβήτησης και τροποποίησης των ισχυόντων νόμων έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία πάταξης της διαφθοράς, παρά το γεγονός ότι το πειθαρχικό δίκαιο και οι διατάξεις περί αυτοδίκαιης και δυνητικής αργίας γινόντουσαν όλο και πιο αυστηρά.

Επιπρόσθετα, η στάση της κοινωνίας απέναντι σε φαινόμενα διαφθοράς έχει γίνει πιο αυστηρή και λιγότερη ανεκτική στην ατιμωρησία, στη νοοτροπία εφησυχασμού, ζητώντας την επικράτηση ενός αποτελεσματικότερου κράτους δικαίου προσηλωμένου στις αρχές του νομικού πολιτισμού.

Επομένως, απώτερος στόχος δεν θα πρέπει να είναι η παραδειγματική τιμωρία των υπαλλήλων αλλά η δημιουργία δεοντολογικών προτύπων, η σφυρηλάτηση της νοοτροπίας της ακεραιότητας και η τήρηση των υπαρχόντων νόμων. Θα πρέπει να υπάρξει μία ευρύτερη αλλαγή της νοοτροπίας απέναντι στη διαφθορά και στα δυσμενή αποτελέσματα αυτής. Παράλληλα, το ηθικό παράδειγμα που δίνει η πολιτική ηγεσία μέσω της μίμησης διαχέεται στην κοινωνία και αποπνέει ένα αίσθημα για αποφυγή πράξεων διαφθοράς. Συνεπώς, αυτονόητη κρίνεται η αμείλικτη εφαρμογή των νόμων εντός των ταχθέντων προθεσμιών, ανεξαιρέτου διακρίσεων ακόμα και για υψηλόβαθμα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης.

Συνεπώς, η τάση για αυστηρότερους νόμους δεν αποτελεί λύση για την αντιμετώπιση της διαφθοράς αλλά η εφαρμογή στην πράξη των ήδη θεσπισμένων θα επιφέρει καλύτερα αποτελέσματα. Και αυτό διότι όσο και καλός ή ακόμα και αυστηρός είναι ένας νόμος, όταν στην πραγματικότητα δεν εφαρμόζεται, δεν επιφέρει τα αποτελέσματα του, χάνει την αξία και τη χρησιμότητά του. Επομένως, η θέσπιση όλο και πιο αυστηρών διατάξεων δεν αποτελεί μονόδρομο για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση τέτοιων συμπεριφορών από τους υπαλλήλους, αλλά η μηδενική ανοχή προς αυτές θα αποτελέσει ασφαλιστική δικλείδα για την αποφυγή τέτοιων εκφυλιστικών φαινομένων.

Επιπλέον, η υπερπαραγωγή νόμων ή η τροποποίηση των ήδη ισχυόντων αποτελεί ανησυχητικό φαινόμενο που τελικά όχι μόνο δεν επιφέρει τα προσδοκώμενα ιδεατά αποτελέσματα αλλά μπορεί να ενδυναμώσει τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα καθώς και τα φαινόμενα διαφθοράς. Και αυτό διότι, η ανυπαρξία σταθερού θεσμικού πλαισίου, η πολυπλοκότητα και η αποσπασματικότητα οδηγεί σε αδυναμία εμπέδωσης ενός κλίματος εμπιστοσύνης. Συμπληρωματικά, απαραίτητη κρίνεται η εναρμόνιση του υφιστάμενου θεσμικού

πλαisiού με τις επιταγές της κοινωνίας και τα νέα πλέον νομοθετήματα να μην είναι διάτρητα και με κενά δίνοντας τη δυνατότητα να εκδηλωθούν παραβατικές συμπεριφορές.

Επισημαίνεται ότι καταλυτικό ρόλο διαδραματίζει η δια βίου εκπαίδευση των υπαλλήλων με σκοπό την προώθηση νοοτροπιών και προτύπων που αποβλέπουν αφενός στη λογική του θετικού αθροίσματος και στην προαγωγή της συλλογικής ευημερίας και αφετέρου στην απομάκρυνση από εμπεδωμένα πρότυπα συμπεριφοράς που συνδέονται και με την ατομική προσοδοθηρία και την ικανοποίηση προσωπικών συμφερόντων. Παράλληλα, σημαντική είναι και η εν γένει εκπαίδευση για την αλλαγή του πολιτιστικού προτύπου και τον αναπροσανατολισμό της κοινωνίας ότι ο διεφθαρμένος υπάλληλος θα παραμείνει διεφθαρμένος σε όλον του τον δημόσιο βίο, στηλιτεύοντας τον, στιγματίζοντάς τον και κοιτώντας τον μεροληπτικά. Επιπρόσθετα, απαραίτητη κρίνεται η υιοθέτηση κωδίκων ηθικής και δεοντολογίας, η ευαισθητοποίησή τους σε θέματα διαφθοράς και στις αρνητικές επιπτώσεις αυτών στον δημόσιο τομέα αγγίζοντας ουσιαστικά, κατά αυτό τον τρόπο, τις ρίζες του προβλήματος και οικοδομώντας ένα καλύτερο αύριο.

Συνοψίζοντας, οι διατάξεις των άρθρων της αυτοδίκαιης, δυνητικής αργίας καθώς και της αναστολής άσκησης καθηκόντων έχουν υποστεί πολλές τροποποιήσεις δείχνοντας από τη μία πλευρά την εγρήγορση των κυβερνήσεων για αλλαγή του θεσμικού πλαισιού με στόχο την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος, ήτοι την πάταξη της διαφθοράς και από την άλλη όμως, την αδυναμία αυτών των διοικητικών μέτρων και των αντίστοιχων τροποποιήσεων του Υπαλληλικού Κώδικα να θεραπεύσουν τα εκάστοτε προβλήματα. Ως εκ τούτου, η πολυνομία αυτή επέφερε σύγχυση, ανασφάλεια και κλίμα φόβου αλλά ταυτόχρονα άμεση και έγκαιρη ανταπόκριση-συμμόρφωση των υπηρεσιών, των πειθαρχικώς προϊσταμένων και των υπαλλήλων στις επιταγές αυτές του νόμου.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

- Αισχύλος. (χ.χ.). *Επτά επί Θήβας*. Ανάκτηση Ιανουάριος 10, 2022, από <https://www.ebooks4greeks.gr/>, σ. 10
- Ακριβοπούλου, Χ., & Ανθόπουλος, Χ. (2015). *Εισαγωγή στο Δίκαιο και στους Συνταγματικούς Θεσμούς*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. Ανάκτηση Νοέμβριος 2, 2021, από <https://www.kallipos.gr/>, σ. 25, 180
- Γώγος, Κ. (2000). *Κανόνες Δεοντολογίας της Δημόσιας Διοίκησης*. Αθήνα: Σάκκουλα, σ. 23
- Γεωργακόπουλος, Φ. (2012). Ηθική και Δεοντολογία στη Σύγχρονη Δημόσια Διοίκηση. Αθήνα, σ. 132
- Καίσαρη, Α. (2013). *Το πειθαρχικό Δίκαιο των Υπαλλήλων του Δημοσίου (μετά τις τροποποιήσεις των ν.4057/2012 και 4093/2012)*. Αθήνα: ΝΟΜΟΡΑΜΑ.ΝΤ, πρόλογος
- Καλτσώνης, Δ. (1998). *Κράτος και Ανεργεία του Νόμου*. Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα, σ.165
- Καλύβας, Σ. (2015). *Καταστροφές και Θρίαμβοι*. Αθήνα: Παπαδόπουλος, σ. 251
- Καρράς, Α. (2007). *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*. Αθήνα-Κομοτηνή: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 638
- Κτιστάκη, Σ., Κονδύλης, Β., & Τζιράκη, Ε. (2018). *Υπαλληλικός Κώδικας, Ερμηνεία κατ' Άρθρο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 698, 713, 716-717, 719, 721, 724, 733, 736-738
- Κτιστάκη, Σ. (2020). *Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση*. Αθήνα: Παπαζήση, σσ. 27, 249
- Μακρυδημήτρης, Α. (1996). *Η Διοίκηση σε κρίση, Κείμενα για τη διοίκηση και την κοινωνία*. Αθήνα: Νέα Σύνορα -Λιβάνης, σ. 79
- Μακρυδημήτρης, Α. (2013). *Διλήμματα στην υπαλληλία. Περί δημοσίων υπαλλήλων, σήμερα*. Αθήνα: Παπαζήση, σσ. 27, 34-35, 37-38
- Μαρκαντωνάτου - Σκαλτσά, Α. (2016). *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*. Αθήνα: Σάκκουλα, σ. 191
- Πανταζής, Ν. (2015). *Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων. Πρακτικά Θέματα Πειθαρχικής Διαδικασίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. ΙΧ, Χ, ΧΙ, ΧΙV, ΧV, 11, 25, 27-28, 32
- Πελαγίδης, Θ. (2015). *Ανάλυση της ελληνικής οικονομίας*. Κάλυπος. Ανάκτηση από <http://hdl.handle.net/11419/1184>, σ. 85
- Πλάτων. (2002). *Πολιτεία*. (Ν. Σκουτερόπουλος, Επιμ.) Αθήνα: Πόλις. Ανάκτηση Ιανουάριος 22, 2022, από <https://www.scribd.com/doc/315997741-pdf>, σσ. 516, 519-520
- Πραβίτα, Μ.-Η. (2018). Η αναδιοργάνωση των υπηρεσιακών συμβουλίων των δημοσίων υπαλλήλων. Επαγγελματισμός έναντι πολιτικοποίησης. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*. doi:http://dx.doi.org/10.12681/hpsa.15921, σ. 57

- Ρακιντζής, Λ. (2015). Διαφθορά και Κακοδιοίκηση. Στο Ν. Κουράκης, & Α. Σαμαρά-Κρίστη (Επιμ.), *Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά. Το πρόβλημα και οι τρόποι επίλυσής του*. Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα. Ανάκτηση Δεκέμβριος 22, 2021, από <http://crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/pdfbio/dioikisi%20kai%20diafthora.pdf>, σσ. 55, 57, 59
- Σπηλιωτόπουλος, Ε., & Χρυσανθάκης, Χ. (1999). *Βασικοί Θεσμοί Δημοσιοϋπαλληλικού Δικαίου*. Αθήνα: Σάκκουλα, σ. 122
- Σπηλιωτόπουλος, Ε., & Χρυσανθάκης, Χ. (2017). *Βασικοί Θεσμοί Δημοσιοϋπαλληλικού Δικαίου*. Αθήνα: Σάκκουλα, σ. 83
- Συμεωνίδης, Ι. (2014). *Η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων στην εποχή των μνημονίων*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα, σσ. 189-190, 245, 249-251, 253, 255-256
- Συμεωνίδης, Ι., & Τάχος, Α. (2007). *Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα - ΕρμΥΚ (Τόμ. Ι)*. Αθήνα: Σάκκουλα, 1155-1159, 1164-1167, 1173-1174, 1177, 1613
- Χριστοφορίδης, Σ. (2014). *Δυσμενέ μέτρα κατά δημοσίων λειτουργών & υπαλλήλων*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- [Τρίτη άποψη] Διαφθορά και τιμωρία. (2012, Μάρτιος 20). Αθήνα. Ανάκτηση Ιανουάριος 6, 2022, από <https://www.tanea.gr/2012/03/20/opinions/triti-apopsi-diafthora-kai-timwria/>

Άρθρα

- Κύβελος, Σ. (Επιμ.). (2015, Μάιος). Οι νέες ρυθμίσεις του Ν. 4325/2015 για το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων. *Θεωρία & Πράξη Διοικητικού Δικαίου*(5), σ. 461
- Μαθιουδάκης, Ι. (2015). Το νέο πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων (ο Ν.4057/2012). *Διοικητική Δίκη*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 9, 2021, σ. 1164
- Ραμματά, Μ. (2018, 8-9). Μεταρρύθμιση στη δημόσια διοίκηση. Θεωρία και πράξη διοικητικού δικαίου. *Θεωρία & Πράξη Διοικητικού Δικαίου*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 8, 2021, από <https://www.academia.edu/37631851>, σσ. 709, 716
- Τσέκος, Θ. (2015, Μάιος). *Διαρθρωτικές αλλαγές και διοικητική μεταρρύθμιση*. Ανάκτηση από https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2724439, σ. 7

Νομοθεσία - Νομολογία

- <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/>. (χ.χ.). Ανάκτηση Οκτώβριος 21, 2021
- Αρ. Πρωτ.: ΤΚΕ/Φ.2/13946. (2013, Μάϊος 16). *Απάντηση Υπουργού ΔΜΗΔ*. Αθήνα: Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης/Τμήμα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
- Αριθμός Γνωμοδότησης ΝΣΚ 297/2014. (2014, Σεπτέμβριος 29). Αθήνα: Νομικό Συμβούλιο του Κράτους

Γνώμη Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επί του Σχεδίου Ν.4057/2012. (2012, Ιανουάριος 27). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 4, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 244. (2015, Νοέμβριος 6). *Αποδοχές υπαλλήλου κατά τον χρόνο που αυτός τελεί σε καθεστώς αναστολής καθηκόντων*. Αθήνα: Νομικό Συμβούλιο του Κράτους. Ανάκτηση Ιανουάριος 15, 2022, από <https://www.taxheaven.gr/circulars/22573/gnwmodothsh-n-s-k-244-2015>

ΔΙΔΑΔ/Φ. 69/ 51 /οικ. 34813/27-12-2013 Εγκύκλιος Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. (2013, Δεκέμβριος 27). Αθήνα

ΔΙΔΑΔ/Φ.68/67/οικ.20725. (2015, Ιούνιος 23). Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης

ΔΙΔΑΔ/Φ.69/122/οικ.14540. (2020, Ιούλιος 23). Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών. Ανάκτηση Ιανουάριος 28, 2022

ΔΙΔΑΔ/Φ.69/200/οικ.1333. (2022, Ιανουάριος 31). Υπουργείο Εσωτερικών

ΔΙΔΑΔ/Φ.69/66/οικ.13632. (2015, Μάιος 8). Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης

ΔΙΔΑΔ/Φ.69/66/οικ.13632/8-5- 2015 Εγκύκλιος Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. (2015, Μάιος 8). Αθήνα.

ΔΙΔΑΔ/Φ.69/72/οικ. 31510. (2015, Οκτώβριος 7). Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης

ΔΙΔΑΔ-ΔΙΠΙΔΔ/οικ.26188/2012. (2012, Δεκέμβριος 12). Αθήνα: Εγκύκλιος Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης

Διοικητικό Εφετείο Αθηνών 180/2012, 694/2012, 218/2015, 541/2014

Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης 156/2013

Ν.3528/2007, ΦΕΚ 26 Α'. (2007, Φεβρουάριος 9). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 1, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

Ν.4057/2012, ΦΕΚ 54 Α'. (2012, Μάρτιος 14). Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 5, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

Ν.4093/2012, ΦΕΚ 222 Α'. (2012, Νοέμβριος 12). Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 10, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

Ν.4111/2013, ΦΕΚ 18 Α'. (2013, Ιανουάριος 25). *Βουλή των Ελλήνων*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Οκτώβριος 22, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

Ν.4203/2013, ΦΕΚ 235 Α'. (2013, Νοέμβριος 1). Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 5, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

Ν.4305/2015, ΦΕΚ 237 Α'. (2014, Οκτώβριος 31). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 15, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

Ν.4310/2014, ΦΕΚ 258 Α'. (2014, Δεκέμβριος 8). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 19, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

N.4325/2015, ΦΕΚ 47 Α΄. (2015, Μάιος 11). Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 22, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

N.4674/2020, ΦΕΚ 53 Α΄. (2020, Μάρτιος 11). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 28, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

N.4795/2021, ΦΕΚ 65 Α΄. (2021, Απρίλιος 17). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 5, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

N.4820/2021, ΦΕΚ 130 Α΄. (2021). Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 30, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

N.4829/2021, ΦΕΚ 166 Α΄. (2021, Σεπτέμβριος 10). Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 29, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>

ΚΥΑ Αριθμ. ΓΠ. οικ.81185/2021, ΦΕΚ 6324 Β΄. (2021, Δεκέμβριος 30). Αθήνα

ΣΤΕ 2818/1965, 1548/1970, 649/1987, 1506/1989, 140/1992, 1241/1993, 1859/1997, 1480/1999, 3249/1999, 3222/2000, 1566/2001, 1090/2002, 3260/2002, 5/2003, 15/2003, 2767/2003, 3134/2003, 3440/2003, 1229/2004, 1682/2004, 1543/2004, 2163/2004, 4022/2004, 300/2006, 1291/2007, 2775/2007, 27/2008, 621/2008, 790/2008, 827/2009, 1702/2009, 2233/2009, 2264/2009, 3667/2009, 113/2011, 928/2011, 1567/2011, 476/2012, 242/2013, 369/2013, 3376/2013, 88/2014, 246/2014, 1900/2014 ΟΛ, 2767/2014, 223/2017, 245/2019, 44/2021

Αρχειακές Πηγές

(2007). *Αιτιολογική Έκθεση Ν.3528/2007*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 22, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/K-DHMYPRA-eis.pdf>, σσ. 1,2,5

(2012). *Αιτιολογική Έκθεση Ν.4093. στο σχέδιο νόμου «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 15, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σ. 3, 24

(2013). *Αιτιολογική Έκθεση Ν.4210/2013*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 7, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σ. 3

(2014). *Αιτιολογική Έκθεση Ν.4305/2014*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 13, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σ. 12

(2015). *Αιτιολογική Έκθεση Ν.4325/2015*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 15, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 1-3

(2020). *Αιτιολογική Έκθεση Ν.4674/2020*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 22, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 25, 218-219

(2012). *Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο Ν. 4057/2012*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 1, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-peithar-eis-scan.pdf>, σσ. 1-2

- (2013). *Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου "Ρυθμίσεις Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης"*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 16, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σ. 1
- (2013). *Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου 4111*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 1, 2021, από [https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/\(7913816\).pdf](https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/(7913816).pdf), σ. 10
- (2021). *Αιτιολογική Έκθεση Σχεδίου Νόμου 4795. Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και άλλες διατάξεις για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 16, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σ. 113
- (1999). *Εισηγητική Έκθεση Ν.2683/1999. Κύρωση Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση από https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=8c635eb1-0964-45e3-b06e-eed794145ad3, σσ. 32-33, 56
- (2015). *Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων Ν.4325/2015*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 20, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 51, 53, 78
- (2006). *Έκθεση Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 14, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/K-DHMYPA-eis.pdf>, σ. 169
- (2012). *Έκθεση Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους*. Ανάκτηση Νοέμβριος 12, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>
- (2012). *Έκθεση επί του Νομοσχεδίου Ν.4093. Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 16, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>
- (2016). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος. Ανάκτηση Δεκέμβριος 3, 2021, από <https://www.bankofgreece.gr/Publications/ekthdkth2015.pdf>, σσ. 26, 78
- (2021). *Επιστημονική Υπηρεσία. Έκθεση επί του νομοσχεδίου 4795*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 16, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σ. 1
- (2011). *Ετήσια Έκθεση 2010 ΓΕΔΔ*. Αθήνα: Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Ανάκτηση Δεκέμβριος 8, 2021, από <https://data.europa.eu/>, σσ. 8-9
- (2013). *Ετήσια Έκθεση 2012 ΓΕΔΔ*. Αθήνα: Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Ανάκτηση Δεκέμβριος 8, 2021, από <https://data.europa.eu/>, σ. 6
- (2014). *Ετήσια Έκθεση 2013 ΓΕΔΔ*. Αθήνα: Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Ανάκτηση Δεκέμβριος 18, 2021, από <https://data.europa.eu/>, σ. 13
- (2010). *Ετήσια Έκθεση 2009 ΓΕΔΔ*. Αθήνα: Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Ανάκτηση Δεκέμβριος 28, 2021, από https://www.karagilanis.gr/images/site/1010/6268_ekthesh2009geddfinal_1_.pdf, σ. 15
- (2012). *Ετήσια Έκθεση 2011 ΓΕΔΔ*. Αθήνα: Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Ανάκτηση Δεκέμβριος 28, 2021, από <https://data.europa.eu/>, σσ. 7, 8, 10, 225

- (2015). *Ετήσια Έκθεση 2014 ΓΕΔΔ*. Αθήνα: Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Ανάκτηση Οκτώβριος 30, 2021, από <https://data.europa.eu/>, σ. 20
- (2016). *Ετήσια Έκθεση 2015 Συνήγορου του Πολίτη*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο. Ανάκτηση Δεκέμβριος 21, 2021, από <https://www.synigoros.gr/>, σσ. 5, 7, 15, 165
- (Μάρτιος 2015- Ιούνιος 2016). *Ετήσια Έκθεση Γενικής Γραμματείας Καταπολέμησης της Διαφθοράς*. Αθήνα: Υπουργείο Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ανάκτηση Ιανουάριος 5, 2022, από <https://www.oecd.org/>
- (2018). *Μεταρρυθμίσεις στη Δημόσια Διοίκηση στη Διάρκεια της Κρίσης. Επισκόπηση/Περιγραφή/Αποτίμηση*. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ. Ανάκτηση Δεκέμβριος 13, 2021, από <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2018/11/metarrythmiseis-sth-dimosia-dioikisi-sti-diarkeia-tis-krisis.pdf>, σσ. 9, 12
- Συνεδρίαση Βουλής. (2012). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 2, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>
- Συνεδρίαση Βουλής ΛΑ΄ Ν. 4283. (2014). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 14, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 2480, 2484
- Συνεδρίαση ΙΒ΄ Βουλής. (2013). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 5, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 792-793, 818-819
- Συνεδρίαση ΙΔ΄ Βουλής. (2014, Οκτώβριος 23). Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 13, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 958, 976
- Συνεδρίαση ΙΗ΄ Βουλής Ν. 4674. (2020). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 27, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>
- Συνεδρίαση ΚΒ΄ Βουλής Ν. 4210. (2013). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 10, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 1909, 1911-1913, 1917, 1939
- Συνεδρίασης ΡΔ΄ Βουλής. (2013, Ιανουάριος 14). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 1, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20130114.pdf>, σ. 6385
- Συνεδρίαση ΛΓ΄ Βουλής. (2015, Μάιος 5). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 21, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20150505pr.pdf>, σσ. 2079, 2109
- Συνεδρίαση ΛΔ΄ Βουλής Ν. 4325. (2015, Μαΐου 5). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 2052, 2148, 2170-2171, 2174, 2178, 2196
- Συνεδρίαση ΛΕ΄ Βουλής Ν.4310. (2014). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 14, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 2281-2282
- Συνεδρίαση ΞΒ΄ Βουλής. (2007, Ιανουάριος 27). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 28, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/Praktika/Synedriaseis-Olomeleias?sessio>
- Συνεδρίαση ΞΓ΄ Βουλής. (2007). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 4, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/Praktika/Synedriaseis-Olomeleias?sessionRecord=0ab89711-2259-4fa0-b0c1-766ac7c31661>

Συνεδρίαση ΠΝΗ΄ Βουλής. (2013). *Πρακτικά Βουλής*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Νοέμβριος 29, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 10029-10030

Συνεδρίαση ΡΟ΄ Βουλής για Ν.4820. (2021). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 30, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 17158-17159, 17166

Συνεδρίαση ΡΟΕ΄ Βουλής. (2013, Απρίλιος 28). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Δεκέμβριος 10, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σ. 11405

Συνεδρίαση ΡΟΗ΄ Βουλής. (2013). *Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια)*. Αθήνα. Ανάκτηση Οκτώβριος 18, 2021, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σσ. 11835-11837

Συνεδρίαση 4Θ Βουλής Ν.4057/2012. (2012, Μάρτιος 6). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Ανάκτηση Ιανουάριος 4, 2022, από <https://www.hellenicparliament.gr/>, σ. 6714

Πρακτικά Συνεδρίων - Ημερίδων

Πικραμένος, Μ. (2015, Φεβρουάριος 20-21). Συνέδριο στη μνήμη των Καθηγητών Δημήτρη Τσάτσου και Γιώργου Παπαδημητρίου "Η Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία και η Ελληνική Πολιτεία. Οι μειζόνες μεταβολές στη Δημόσια Διοίκηση και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Θεσσαλονίκη, σσ. 8, 31-32, 34-35

Πρακτικά Εργασιών Ημερίδας από Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. (2013, Απρίλιος 17). *Το νέο Πειθαρχικό Δίκαιο, η αξιολόγηση των Οργανισμών Μονάδων και του Ανθρώπινου Δυναμικού. Αναβάθμιση της Δημόσιας Διοίκησης ή εργαλεία υλοποίησης των μνημονιακών πολιτικών;*. Αθήνα, σσ. 16-21, 29-30, 32, 34-35, 40-41

Συνέδριο "Ηθική και Δεοντολογία στη Σύγχρονη Δημόσια Διοίκηση. (2012). Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, σ. 104

5ο Συνέδριο Διοικητικών Επιστημών. (2013, Νοέμβριος 28-30). *Αναδιοργάνωση της διοίκησης και του κράτους στη μετά το "μνημόνιο" εποχή*. Κομοτηνή, σσ. 192, 194, 198, 205-206, 468, 478

Ιστοσελίδες

<https://ec.europa.eu/>. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). Ανάκτηση Φεβρουάριος 10, 2022

https://www.pronews.gr/koinonia/135159_aytodikaii-argia-se-osoys-ypalliloys-aei-den-arografoyn(2013). Ανάκτηση Δεκέμβριος 6, 2021

http://www.ekabnews.gr/2015/10/blog-post_46.html. (2015, Οκτώβριος 5). Ανάκτηση Δεκέμβριος 8, 2021

<http://www.matrix24.gr/2014/09/sigklonizi-skandalo-tous-7-pedofilous-ekpedeftikous/>. (2014, Σεπτέμβριος 25). Ανάκτηση Δεκέμβριος 14, 2021

<https://askieforiakwn.gr/epikairoτητα/i-prosvoli-tis-genetisias-eleytherias-peitharchiko-paraptoμα-sto-dimosio/>. (2021, Ιούλιος 21). Ανάκτηση Ιανουάριος 17, 2022

<https://dasarxeio.com/2013/03/22/3570/>. (2013, Μάρτιος 22). Ανάκτηση Ιανουάριος 10, 2022

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_el.pdf. (χ.χ.). Ανάκτηση Δεκέμβριος 14, 2021

<https://edkozanis.blogspot.com/>. (2021, Δεκέμβριος 21). Ανάκτηση Δεκέμβριος 2021

<https://government.gov.gr/>. (2022, Φεβρουάριος 13). Ανάκτηση Φεβρουάριος 13, 2022

<https://gr.euronews.com/2021/08/30/skertsos-ekstrateia-gia-emvoliasmo-paidiwn>. (2022, Αύγουστος 30). Ανάκτηση Φεβρουάριος 2, 2022

https://kostaskordatos.blogspot.com/2013/01/blog-post_5724.html. (2013, Ιανουάριος 30). Ανάκτηση Ιανουάριος 6, 2022

<https://neadikigoriatora.wordpress.com/2012/05/20/>. (2012, Μάιος). Ανάκτηση Οκτώβριος 20, 2021

<https://skordakilawyers.gr/>. (2021, Σεπτέμβριος 2). Ανάκτηση Ιανουάριος 30, 2022

<https://sypeilias.blogspot.com/2013/01/3.html>. (2013, Ιανουάριος 15). Ανάκτηση Νοέμβριος 30, 2021

<https://www.aftodioikisi.gr/dimosio/dimosioi-ipalliloi-kai-polites-oi-2-plevres-tou-idiou-nomismatos/>. (2013, Μάιος 14). Ανάκτηση Δεκέμβριος 15, 2021

<https://www.alexpolisonline.com/2013/05/i-aftodikaii-argia-gia-paravasi-kathikontos.html>. (2013, Μάιος 12). Ανάκτηση Νοέμβριος 8, 2021

<https://www.argolidaportal.gr/news/5264/d-kodelas-gia-tin-aytodikaii-argia>. (2013, Μάρτιος 5). Ανάκτηση Νοέμβριος 28, 2021

<https://www.bankofgreece.gr/>. (2011, Απρίλιος 18). Ανάκτηση Οκτώβριος 29, 2021, από <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=5ca3f5e7-b155-4bae-b08a-b76340d07e0f>.

<https://www.cnn.gr/ellada/story/280817/eyropaiko-dikastirio-oxi-sto-aitima-ellinon-ygeionomikon-kata-toy-yproxreotikoy-emvoliasmoy>. (2021, Σεπτέμβριος 9). Ανάκτηση Φεβρουάριος 7, 2022

<https://www.euro2day.gr>. (2011, Απρίλιος 19). Ανάκτηση Νοέμβριος 2, 2021, από <https://www.euro2day.gr/news/economy/article/636170/sta-oria-ths-ftoheias-to-138-ton-ergazomenon.html>

<https://www.kokkiniotilaw.gr/>. (2017, Οκτώβριος 20). Ανάκτηση Ιανουάριος 17, 2022

<https://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/politiki/politiki-ypokrisia-payloy-vogiatzitora-poy-kaike-spiti-toy>. (2013, Απρίλιος 9). Ανάκτηση Δεκέμβριος 1, 2021

<https://www.mcaounilaw.gr/>. (2021, Φεβρουάριος 8). Ανάκτηση Ιανουάριος 17, 2022

<https://www.newsbeast.gr/greece/arthro/2252314/adedi-kamia-anochi-gia-ta-plasta-ptichia-sto-dimosio>. (2021, Μάιος 26). Ανάκτηση Δεκέμβριος 14, 2021

<https://www.onlarissa.gr/2013/05/22/mono-gia-sovara-themata-argia-sto-dimosio-apanta-o-manitakis-ston-kella/>. (2013, Μάιος 22). Ανάκτηση Νοέμβριος 29, 2021

<http://www.poe-doy.gr/ΠΟΕ-ΔΟΥ>. (2012, Νοέμβριος 26). Υπόμνημα. *Νομικά προβλήματα από την ψήφιση του μεσοπρόθεσμου αναφορικά με τη θέση υπαλλήλων σε αυτοδίκαιη αργία*. Αθήνα. Ανάκτηση Νοέμβριος 29, 2021

<https://www.pomitedy.gr/2013/01/22/>. (2013, Ιανουάριος 22). Ανάκτηση Οκτώβριος 25, 2021

<https://www.tanea.gr/2022/02/04/politics/government/pleyris-gia-anemvolias-tous-ygeionomikous-apolysi-i-anastoli-symnavisi-gia-olo-to-2022/>. (2022, Φεβρουάριος 4). Ανάκτηση Φεβρουάριος 8, 2022

<https://www.taxheaven.gr>. (2013, Απρίλιος 5). Ανάκτηση Ιανουάριος 7, 2022, από <https://www.taxheaven.gr/news/13021/apanthsh-toy-a-manitakh-se-epikairh-erwthsh-gia-thn-aytodikaih-argia-twn-ypallhlwn-parapemfohkan-ametaktwsw-enwpion-toy-armodiou-dikasthriou-gia-plhmmelhmata>

<https://www.thetoc.gr/politiki/article/stin-antepithesi-i-sabbaidou-me-aixmes-kai-minumata>. (2015, Οκτώβριος 22). Ανάκτηση Ιανουάριος 18, 2022

<https://www.trikalaola.gr/>. (2015, Μάιος 10). Ανάκτηση Ιανουάριος 19, 2022

<https://www.verywellmind.com/what-is-the-metoo-movement-4774817>. (2020, Ιούλιος 2). Ανάκτηση Ιανουάριος 17, 2022

https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2019/09/20151007_dt_bernardaki_program_diloseis.doc. (2015, Σεπτέμβριος 30). Ανάκτηση Δεκέμβριος 6, 2021

https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2019/09/20151108_dt_synenteyksi_yp_aygi.pdf. (2015, Νοέμβριος 9). Ανάκτηση Δεκέμβριος 21, 2021

www.neapnyka.gr/wp-content/uploads/erminia_kodika_dimosiou.pdf. (χ.χ.). Ανάκτηση Ιανουάριος 4, 2022